

ב.ו.ל.ט.י.ן

ב ט א ו ן א י ג ו ד י ו צ א י ס י ן

גליון מס' 398

מוסף עברי

www.jewsofchina.org

אפריל-מאי 2009 ♦ שנה 56 ♦ ניסן-אייר תשס"ט

חג עצמאות שמח! 61 שנה למדינת ישראל חג פסח שמח!

הפגישה ארצית של יוצאי סין

בשולחן הנשיאות משמאל לימין: שגריר לשעבר יהודע חיים, י. קליין, אסיה קוגן, ת. קאופמן,
שגריר סין, שגרירה לשעבר אורה נמיר, שגריר לשעבר משה בן-יעקב ור. וינרמן.
מאחורי השגריר גיורא לסק ורעייתו. על הבמה סטודנטים ישראלים וסנינים

איגוד יוצאי סין

נוסד ב-1951

תל-אביב, "בית-פונבה",
רח' גרוזנברג 13,

e-mail: igud-sin@013.net

טל. 03-5171997

פקס. 03-5161631

"מטרת האיגוד היא לארגן את
תושבי סין והמזרח הרחוק לשעבר
לסיוע הדדי ולשיתוף-פעולה".
(מתוך תקנון האגודה)

עורך ראשי: תדי קאופמן
סגנית עורך מוסף עברי: יהודית ביין
חברי המערכת: יהודית ביין,
אורי ביין, תדי קאופמן, יוסי קליין
ויהודית סנדל

מטרות ה"בולטין"

מופיע מ-1954

בהוציאם לאור את ה"בולטין", איגוד
יוצאי סין בישראל שואף לענות על
הצרכים שלהלן:

1. לעודד את תחושת השותפות בין
תושבי הקהילה היהודית לשעבר
של סין.
2. לקיים ערוץ של קשר בין יוצאי סין
בישראל ובגולה.
3. לסייע באיסוף, שימור והוצאה-
לאור של מסמכים היסטוריים
העוסקים בחיי אותה קהילה.
4. לסייע לאיגוד יוצאי סין במילוי
מטרותיו, במיוחד אלה שעוסקים
בסיוע סוציאלי ובמלגות חינוכיות
לבני דור ההמשך של יוצאי סין
בישראל.

איגוד יוצאי סין

ת.ד. 29786

תל אביב 61297

Kindly note our new address:

Igud Yotzei Sin

P/O/B/ 29786

Tel Aviv 61297 Israel

תוכן העניינים

3	ת. קאופמן	בענייני דיומא
4		באיגוד יוצאי סין
7		ת.ד. 29786
8		סין שלי
9		בית ספר כדורי
10	מ. ליכומנוב	עץ התותים בקצה המגרש
11	מ. רינסקי	שנחאי-תל אביב-טהרן
13	ד. קדר	מסע לחרבין
15	צ. אלי	מאה שנות קולנוע סיני
17	ע. יחזקאל-שקד	היהודים, האופיום והקימונו
20	ד"ר א. קאופמן	רופא המחנה
24		מפגש יוצאי סין
25		מזל טוב
27		באגודת ידידות ישראל-סין
29	ד. דביר-משה	הגירה עלייה ומה שביניהן
32		הקהילה היהודית בטיינצזין
33	מ. ליכומנוב	המוהיקני האחרון מחרבין
35		לזכרם
38		חיילים כותבים
39		מחלקים מלגות
40		אסיה קוגן מחלקת מלגה

חג פסח שנת וכושר

חג פסח שמח!

גיליון זה של "בולטין" יקבלו מינוי הבטאון וידידנו, ערב חג הפסח. פסח - זהו חג נפלא של יציאת מצרים, דרוך ואביב. אנו שולחים את איחולינו הלבביים ליוצאי סין בישראל ובתפוצות. ידידים יקרים, שיהיה לכולנו חג שמח ושלי.

חגם של יוצאי סין

המפגש שלנו בדצמבר 2008 הפגיש את יוצאי סין מכל ערי ישראל. שוב נפגשו ארבעה דורות של יוצאי סין, ושוב, כמו בשנים עברו, קבוצה גדולה של סטודנטים - נכדים ונינים של יוצאי סין - קבלה מקרן איגוד יוצאי סין מלגות. הפעם מניינם עמד על 142 (בדצמבר 2007 היו 148).

זו לא הייתה סתם פגישה, הייתה זו חגיגה שעמדה באווירה ידידותית וחמה במיוחד. אנו מקווים, שנוכל גם בעתיד להמשיך במסורת מבורכת זו.

אסיה קוגן בישראל

אסיה קוגן, ידידתנו מחרבין, הגיעה מטוקיו לביקור בישראל לאחר שמונה שנים של פרידה. אסיה קוגן - אחת מהידידות הנאמנות

מאחלים מקרב לב בריאות והחלמה מהירה לכל הפצועים. יש בנו אמונה חזקה בשלום שיגיע! ברכות חמות לצה"ל ולעם ישראל! כבוד ויקר למולדתנו!

61 שנה להקמת מדינת ישראל

ב-29 באפריל, יחוג העם בישראל ובתפוצות 61 שנה להקמת מדינת ישראל. 61 שנה נאבקת מדינתנו על קיומה, על זכותנו לחלקת אדמה קטנה זו - אי של דמוקרטיה וקידמה, בתוך ים של שנאה ושל אנשים החיים עד היום בתקופת ימי הביניים.

שנים קשות מאחורינו, אך גם לא קלות בעתיד, ולמרות הכל, אמונתנו בעתידה של המדינה אינו ניתן לערעור. אנו מאמינים בצדקת העם, ובזכותו לחיות על אדמתו - תחת השמש.

ישראל היא אדמת מבטחים יחידה לעם היהודי, ההגנה יחידה מול שנאה תהומית ואנטישמיות.

אנו מאחלים ששנת ה-62 תהיה שנת קידמה. שנת עלייה, והעיקר - שלום לארצנו ולעמנו בארץ ובתפוצות.

חג שמח לכל ידידנו לקראת יום העצמאות!

והקבוצות של ארגוננו וניתן בהחלט לומר, שללא עזרתה הנדיבה לא היינו יכולים להמשיך בפעילותנו. השתתפותה של אסיה במפגש החנוכה, בו ראתה במו עיניה, את הסטודנטים (50 במספר) שקיבלו מלגה מתוך קרן נאמנות על שם בעלה המנוח מישה קוגן, הייתה מרגשת ובלתי נשכחת.

מתת האהבה והכבוד, אשר הרעיפו עליה בקבלת פנים שנערכה לכבודה ב"בית פונבה", מביעים ללא מילים את הרגשות העמוקים של הוקרה לאישיות התורמת כה רבות לישראל ולארגוננו הקטן. כולנו נושאים תפילה, שאלוהים יעניק לה בריאות ושתזכה לראות במו עיניה את תוצאות תרומתה היקרה מפז. **כבוד ויקר לך, ידידתנו אסיה קוגן!**

בתקווה לשלום שלאחר הניצחון

הסתיימה בהצלחה מלחמה נוספת של ישראל. מקץ שמונה שנות הפגזה בלתי פוסקת על העיר שדרות ואזור עוטף עזה, הנחית צה"ל מכה אדירה על ארגון הטרור חמס, המושל בעזה. אנו אבלים על קורבנות חפים מפשע משני הצדדים, תוצאה בלתי נמנעת של כל מלחמה, ומשתתפים בצערן של 10 משפחות שאיבדו את בניהן בצה"ל ושלושה אזרחים שנפלו קורבן במלחמה. אנו

מיומן הידידות עם סין

מלגות לסטודנטים מסין

חלפו חמש-עשרה שנה מאז החלה אגודת הידידות ישראל-סין להעניק מלגות לסטודנטים מסין הלומדים במוסדות להשכלה גבוהה בישראל.

בפגישת יוצאי סין שהתקיימה בחנוכה, בדצמבר 2008, קיבלו 15 סטודנטים מסין מלגות. יש לציין, ששישה מתוכם לומדים נושאים הקשורים ביהדות: שואה, יהדות, תנ"ך, ציונות ועוד.

אנו מקווים, שגם בעתיד תוכל אגודת הידידות ישראל-סין להמשיך במסורת זו, מאחר והיא מחזקת את הידידות עם העם הסיני.

תערוכה בצ'ונצין

בחודש דצמבר, בעיר צ'ונצין התקיימה תערוכת צילומים המוקדשת ל-60 שנות קיומה של מדינת ישראל. בתערוכה השתתפו 60 צלמים ישראליים, שהציגו 180 צילומים המציגים צדדים שונים של החיים בישראל.

את התערוכה פתח שגריר ישראל בסין עמוס דנאי. התערוכה אורגנה על ידי אגודת הידידות ישראל-סין ואיגוד יוצאי סין יחד עם האגודה לידידות כלל עולמית בצ'ונצין.

משלחת סופרים מסין

משלחת סופרים מסין ובראשם סגן יו"ר של איגוד הסופרים מסין ביקרה בארץ בעקבות הזמנה של משרד החוץ הישראלי. בזמן ביקורם בתל-אביב הם התקבלו כאורחים באגודת הידידות ישראל-סין. האורחים עלו לקברו של ד"ר י. רוזנפלד בבית העלמין קריית שאלו והניחו זר על קברו. כמו כן, ביקרו בבית הכנסת לזכר הקהילות היהודיות בסין וב"בית פונבה". זהו ביקורם הראשון של סופרים ומשוררים ידועים מסין בישראל.

מצפים לבואה של משלחת מחרבין

בחודש מרץ צפויה להגיע לארץ משלחת

חוקרים מטעם מרכז לחקר ההיסטוריה של יהודי חרבין באקדמיה למדעי החברה של פרובינציית הילוצ'יאן. מטרת בואם - עבודה על הארכיון המצוי באיגוד יוצאי סין וסדרת ראיונות עם נציגי יהדות חרבין בישראל. המשלחת מורכבת מארבעה עובדים של האקדמיה ועיתונאית ידועה מאחד מהעיתונים היוצאים לאור בחרבין. המשלחת תשהה בישראל חודש ימים ועבודתה תתרכז ב"בית פונבה" ובעמיקם.

שנה חדשה על פי הלוח הסיני

בחודש פברואר ציין העם הסיני שנה חדשה על פי לוח הלבנה הנהוג בסין. ידידי סין בישראל שולחים לעם בסין את איחוליהם וברכתם להמשך הצלחה ושגשוג.

במקום פרחים לפסח

ידידים יקרים,

חג הפסח הולך ומתקרב, ואיגוד יוצאי סין, כמו בשנים שעברו, ממשיך להעניק עזרה סוציאלית חודשית ליוצאי סין הנזקקים. עפ"י הנתונים ל-1 בינואר 2009 אנו מושיטים עזרה סוציאלית חודשית ל-80 יוצאי סין בישראל. ברוב המקרים מדובר בקשישים, גלמודים וחולים ומתוך אלה המחצית הם עולים חדשים שעלו ארצה מברכה"מ לשעבר ושעזבו את סין עם פינוי עובדי מסילת הברזל הסינית-מזרחית וכן אחרי מלחמת העולם השנייה. מצבם של רבים מיוצאי סין אלה קשה מאוד, ובלי עזרת האיגוד, הם אינם יכולים לאזן את תקציבם. כולנו יודעים שבשנים האחרונות התמעטו מאוד מספר התורמים הן בישראל והן בחו"ל. ובהתאם לכך התמעטו מאוד סכומי כסף המתקבלים לקרן העזרה הסוציאלית. עם כל זה, מספר הנזקקים נותר גבוה. עזרה סוציאלית ליוצאי סין מתבטאת בסך של 100,000 דולר ארה"ב לשנה. אנו פונים אליכם בבקשה לתרום לקרן עזרה סוציאלית ובמקום פרחים לחג הפסח וכן במקום פרחים ומתנות לחגים אחרים, לימי הולדת וליובלות ולחתונות ולחגיגות משפחתיות אחרות. אנו נשלח הודעה מתאימה למי שהתרומה נעשתה לכבודו. אנו סמוכים ובטוחים שהתורמים יקבלו סיפוק גדול מהשתתפות במעשה אצילי כל-כך - עזרה ליוצאי סין הנזקקים. פרחים נובלים מהר, ואילו מעשה עזרתכם מאפשר לקשט את ימיו של קשיש וגלמוד. את תרומתכם אנו מבקשים לשלוח בהמחאה לפי כתובת:

איגוד יוצאי סין בישראל

ת.ד. 29786

תל-אביב 61297

בברכות נאמנות ובמיטב איחולים לחגים! שנה טובה ומבורכת!
בידידות,

הוועד המרכזי של איגוד יוצאי סין

יו"ר - ת. קאופמן

מ"מ יו"ר וגזבר - י. קליין

פגישה אצל חנה וסמי מיולר

ב-27 בדצמבר 2008, בביתם של חנה וסמי מיולר בכפר שמריהו, התקיימה פגישה ידידותית של חברי בית"ר מטינצ'ין ושנחאי, שהגיעו לישראל ב-1949 - לפני 60 שנה כמתנדבי אצ"ל והשתתפו במלחמת העצמאות של ישראל. בפגישה נכחו סמי מיולר, סמי פולק, וזה דכנה, שהגיע במיוחד משווייץ, בובי ברשדסקי, גרישה קנפול-כנציפולסקי, עמנואל פרת (פירוטינסקי). לא הצליחו להגיע לפגישה ג'ו פיטל מנתניה ובוריס זילברג מרמת-גן. הפגישה נערכה באווירה חמה תוך העלאת זיכרונות מהעבר.

אורחים ב"בית פונבה"

בפגישת יום א' הקבועה, התארחו בבית פונבה ב-31 באוגוסט ידידנו ומכרינו מיפן, ארה"ב וישראל.

מארה"ב הגיע ידידנו מסין קורט וינברך ורעייתו שילה, מיפן הגיע פרופסור איזומי סטו, ואורחים מישראל - ישראל קרני (סני קרמנצ'נסקי) ורות מיכאלי.

ת. קאופמן קבל את האורחים בחמימות רבה. קורט וינברך ורעייתו שילה נשאו דברים. כמו כן, ברך ת. קאופמן את אליה רייחס ליום הולדתה ואת שולמית אבן (בנעוריה מרגוליוב) להולדת נכדתה שרה.

קבלת פנים לאסיה קוגן בבית החולים "אסף הרופא"

ב-7 בינואר, בחדר האוכל הגדול של בית החולים "אסף הרופא" בצריפין, התקיים מפגש ידידותי וארוחת צהריים לכבוד ידידתנו אסיה קוגן.

במשך כמעט עשרים שנה, תורמת אסיה תרומה נכבדה לבית חולים זה. בעזרתה ניבנו במקום מבנים רבים, מחלקות רבות ומעבדה מרכזית.

מנהל בית החולים קיבל את פניה בברכות חמות, וכן רופאים וחבריה של אסיה. ת. קאופמן ברך את אסיה וציין את תפקידה בעזרה לחולים, קשישים, וערירים. במקום הוקרן סרט המציג את תפקידה של אסיה בפיתוח בית החולים "אסף הרופא", אשר נותן עזרה רפואית לאזור המונה כחצי מיליון איש.

את איגוד יוצאי סין ייצגו ת. ור. קאופמן, י. קליין, פ. וב. ברשדסקי.

פרופסור אברום ארליך ב"בית פונבה"

פרופסור אברום ארליך מסין (שנדון), ביקר ב"בית פונבה" ונפגש עם ת. קאופמן. פרופסור ארליך הוא אחד המייסדים של המרכז ישראל-אסיה בארץ, העוסק בלימוד ועיבוד טכנולוגיה, קואופרציה וסטטיסטיקה. הוא הביע התעניינות בשיתוף העבודה עם איגוד יוצאי סין ואגודת הידידות ישראל-סין.

קבלת פנים לאסיה קוגן ב"בית פונבה"

ב-11 בינואר, ב"בית פונבה", נערכה קבלת פנים לכבוד אסיה קוגן, התורמת המרכזית של איגוד יוצאי סין, אשר הגיעה מיפן.

בקבלת הפנים השתתפו קרוב ל-70 יוצאי סין וידידיה של אסיה, ביניהם יו"ר איגוד יוצאי סין ר. ות. קאופמן, י. קליין, ב. ברשדסקי, י. סנדל, ג. כץ, י. ביי, ג. ברובינסקי, ב. דראל, א. פודולסקי, מ. ליכמונוב, מ. קמיונקה, ר. רשינסקי. ממשפחתה של אסיה קוגן הגיעו: אחותה נלי אבינמי, אחייניתה נעמי פלי, האחיינים מרה שפרין ורעייתו, תדי אברמוב ובנותיו, וכן ידידיה של אסיה: דוקטור מ. וורן ורעייתו ומשה ואביבה בן-יעקב.

ת. קאופמן הקדיש את דבריו לאסיה, משפחתה, בעלה המנוח משה, ונדיבותה הרבה. בתחילה דיבר בעברית, וחזר על דבריו בשפה הרוסית. למברכים הצטרף יוסי קליין. לאסיה הוגש זר פרחים.

האורחים התכבדו בסלטים ובפירוזקי. כאן המקום להודות לוועד הנשים של "בית פונבה" אשר הכין וארגן את קבלת הפנים. אלו הן: ר. קאופמן, א. גיננסקי, ל. קורושי, מ. פיסצקיה וא. רוזנבלט.

הפגישה נערכה באווירה חמה. בסיום המפגש, נותרו עוד זמן רב האורחים במקומם, מתקשים לעזוב את "בית פונבה".

ישיבת ההנהלה של איגוד יוצאי סין

ב-15 בדצמבר 2008, ב"בית פונבה", התקיימה ישיבה תקופתית של הנהלת איגוד יוצאי סין. בישיבה השתתפו ת. קאופמן, י. קליין, ר. וינרמן, י. ביי, ג. כץ, א. ונדל, ט. פסטנוביץ', ר. רשינסקי, ב. דראל, י. סנדל וחברי ועדת הביקורת מ. ליכומנוב, ג. ברובינסקי וז. וטנר.

הישיבה אישרה את הפרוטוקול מהישיבה הקודמת של הנהלת איגוד יוצאי סין. ת. קאופמן סקר בפרוטרוט את עבודת האיגוד, החל מ-1.1.2008 ועד 15.12.2008. דבריו אושרו על ידי הנכוחים. אחריו דיבר מ"מ היו"ר והגזבר י. קליין על המצב הפיננסי של איגוד יוצאי סין בין התאריכים 1.1.2008 ועד 30.09.2008.

הישיבה אישרה מתן מלגות לשנת 2008 ל-142 סטודנטים. כמו כן אושר תקציב הוצאות למפגש החגיגי בחנוכה של יוצאי סין.

ת. קאופמן הציע להפסיק את הפעילות של ועדי איגוד יוצאי סין בתל-אביב, חיפה וירושלים. אסתר ונדל נבחרה לנציגת כבוד של איגוד יוצאי סין בחיפה ובצפון הארץ, ואילו אבי פודולסקי נבחר לנציג כבוד של איגוד יוצאי סין בירושלים ובדרום הארץ. הוועד בתל-אביב יתפקד כוועד הנשים של "בית פונבה".

קבלת פנים אצל הנספח הצבאי של סין

ב-16 בדצמבר 2008, באולם "רסיטל סיטי" התקיימה קבלת פנים עם פרישתו של הנספח הצבאי של סין קולונל ליו סיאניאן ובואו של הנספח החדש, קולונל מואו צ'נלין.

בקבלת הפנים השתתפו חברי השגרירות הסינית, נספחים צבאיים מארצות שונות המוצבים בישראל, נציגי משרד החוץ הישראלי, צה"ל והקהילה הישראלית. את איגוד יוצאי סין ואגודת הידידות ישראל-סין ייצגו ר. ות. קאופמן.

שעות העבודה של משרדי איגוד יוצאי סין בחג הפסח:

לרגל חג הפסח, משרדי איגוד יוצאי סין יהיו סגורים בערב החג - יום ד', 8 באפריל, בחג הראשון של פסח - יום ה', 9 באפריל, וביום החג האחרון - יום ד', 15 באפריל.

בשאר ימות החג, בימים א', ב', ג', מה-12 עד 14 באפריל, יהיו המשרדים פתוחים בשעות 8:00 - 13:00

בבית הכנסת לזכר הקהילות היהודיות בסין

הושלמו ההכנות לפסח בבית הכנסת לזכר הקהילות היהודיות בסין, ברחוב הגולן 31,

תל-אביב. כרגיל, הזמן חזן ליום הראשון והאחרון של חג הפסח.

הלמוט שטרן ב"בית פונבה"

ידידנו מחרבין, הלמוט שטרן הגיע לישראל מברלין, להתראות עם בתו המתגוררת בתל-אביב.

הלמוט שטרן הגיע בזמנו עם הוריו לחרבין ערב מלחמת העולם השנייה. הוריו של הלמוט היו מוסיקאים הם עסקו בהוראה בנגינה בפסנתר ובשירה. מגיל צעיר ניגן הלמוט על כינור. הוא למד אצל אחד המורים הידועים בחרבין, ו. ד. טרחטנברג והיה לאחד הכנרים הצעירים הבולטים בעיר. הלמוט ניגן בתזמורת הסימפונית של חרבין, מאוחר יותר בתזמורת הפילהרמונית בשיקגו ולבסוף בתזמורת הפילהרמונית הידועה של ברלין, עמה הגיע להופעות בישראל. הוא פרש לגמלאות כאשר היה בתפקיד מנהל התזמורת הפילהרמונית.

בביקורו האחרון, ביקר הלמוט שטרן ב"בית פונבה", שם פגש בידידו הוותיק מחרבין ומ"מכבי" ת. קאופמן, וביוסי קליין.

בוריס פטקין ב"בית פונבה"

ידידנו מחרבין בוריס פטקין, המתגורר היום בסידיני, ביקר בישראל ופגש בידידים ותיקים ב"בית פונבה".

בוריס - בנו של אברשה פטקין ואחיינה של פירה גרשקוביץ' (ז"ל), הגיע לישראל בעקבות פטירתה של דודתו פירה.

ב"בית פונבה" נפגש עם ר. ות. קאופמן, אסיה כוגן ועוד ידידים רבים של דודתו, שהלכה לעולמה.

פגישות יום א' ב"בית פונבה"

לרגל חג הפסח, יתקיימו בחודש אפריל שני מפגשים בלבד: ב-19 וב-26 באפריל. יתקיימו פגישות ב: 3, 10, 17, 24, 31 במאי וכן ב: 7, 14, 21, 28 ביוני.

"חלון לשנחאי"

במסגרת פרויקט בינלאומי "Window of Shanghai" ("חלון לשנחאי"), קיבלה אוניברסיטת חיפה מתנה מהספרייה העירונית של חיפה, 400 ספרים שיצאו לאור בשנחאי. האוסף כולל ספרים בנושאי אמנות, רפואה, תירות, ספרות סינית קלאסית ועוד. בספרייה העירונית של שנחאי יש ספרים יקרים בנושאים אקדמיים. כמו כן, יש ברשותם ארכיון של עיתונות סינית.

ספר הזיכרונות של מינה קרמצ'נסקי

יצא לאור ספרה של ידידתנו מסין מינה קרמצ'נסקי ז"ל "בדרך חיי". זהו ספור חייה ברוסיה, סין וישראל. הספר מאויר ומכיל

צילומים רבים, המשקפים את חייה של אישה מיוחדת זו.

קרן מלגות לזכר אלכסנדר ואסתר לויטין

ברוך לויטין ואחותו מירה נגר (לויטין) תרמו 10.000 ₪ לסיוד קרן מלגות לזכר הוריהם אלכסנדר (שורה) ואסתר לויטין. בטקס חלוקת המלגות לילדיהם, נכדיהם וניניהם של יוצאי סין אשר יתקיים בדצמבר 2008, בשבוע של חג החנוכה, תימסר מלגה ראשונה מהקרן החדשה.

ביקור ב"בית פונבה"

ב-17 בנובמבר, ב"בית פונבה", התקיים מפגש בין ת. קאופמן לפרופסור ליאונד כצ'יס ויו"ר המרכז התרבותי-חינוכי של אנשי השכלה יהודיים-רוסים, ד"ר פליקס דקטור, שהגיעו ממוסקבה.

פרופסור ת. כצ'יס וד"ר פ. דקטור מוציאים לאור את כתביו של ולדימיר ז'בוטינסקי ב-9 כרכים בשפה הרוסית. ב"בית-פונבה" הם עבדו על חומרים מתוך כתב העת "חיי היהודים" מהשנים 1920-1943 ובהם מאמרים ודברים שנאמרו ונכתבו על ידי ו. ז'בוטינסקי.

הרייט מורטון ב"בית פונבה"

הרייט מורטון מטורונטו בקנדה ביקרה ב"בית פונבה" ונפגשה עם ת. קאופמן וט. פיסטנוביץ'.

ה. מורטון מייצגת חברת תירות בטורונטו המארגנת טיולים בסין באתרים יהודיים לשעבר.

ארבעה טיולים לחרבין, שנחאי וקאי-פנג כבר יצאו לפועל.

מפגש חגיגי של קהילת יוצאי המזרח הרחוק בסן-פרנציסקו / ג.ק.

כמדי שנה, מזמין ארגון יוצאי המזרח הרחוק בסן פרנציסקו את חבריו למפגש חברתי במסעדה הסינית הידועה "פקין". מספר חברי האגודה הולך ומתמעט, ונותרו אך מעט פעילים, אך בכל זאת משתדלים לגלות פעילות כל אחד לפי כוחו.

אנו חייבים להודות ליו"ר שלנו איסאי קאופמן, אשר מארגן את המפגש. המזכירה הנאמנה גוטיה קצב הודתה לו בשם כל חברי הארגון על עבודתו ונאמנותו לארגון יוצאי המזרח הרחוק, וכן תודות לרעייתו אולגה קאופמן על פעילותה לטובת החברים.

המפגש שהתקיים ב-21 בספטמבר 2008, עבר בהצלחה מרובה. הגוש מטעמים שונים ואולגה קאופמן קיטטה את השולחן בעוגות שאפתה. אווירה ידידותית שררה במקום וכולם נהנו מהמפגש הנאה מרובה.

החגיגה של יוצאי סין

ב-24 בדצמבר, שוב כמו בשנים עברו, בבית עובד העירייה של תל-אביב, ברחוב פומבדיתא, נאספו ארבע מאות איש מיוצאי סין, הורים, נכדים ונינים.

למרות מזג האוויר הסוער, הגיעו האורחים לפגישה המסורתית. האולם והמבואה נפתחו בשעה 16.30.

בין הבאים, לא רק תושבי אזור המרכז (תל-אביב, רמת-גן, גבעתיים, פתח-תקווה, קריית-אונן, הרצליה, רעננה), אלא גם מנתניה, חיפה, ירושלים וערים אחרות בישראל.

במזנון שבמבואה הוגשו לאורחים: לביבות, מתאבנים, סופגניות מסורתיות של חג החנוכה, קפה, תה ושתיה קרה.

ב-18.00 פתח ר. ויינרמן את הטקס, אשר החל עם הדלקת הנר הרביעי של החג. את הנר הדליק תומר חייק, נכדה של מרי ביאר (ביים ז"ל).

על יד שולחן הנשיאות ישבו שגריר סין בישראל צ'לאו צ'יון, שגרירי ישראל לשעבר בסין - אורה נמיר, משה בן-יעקב ויהודע חיים, חברי איגוד יוצאי סין ת. קאופמן, י. קליין, ר. ויינרמן. האורחת הנכבדה של הערב הייתה אסיה קוגן, אשר הגיעה מטוקיו, ואשר תורמת לאורך שנים ביד רחבה לאיגוד יוצאי סין.

כמו כן, ישבו על הבמה אנשים, אשר העניקו מלגות מקרנות אישיות שהקימו. גיורא לסק ורעיתו (קרן מ. וד. ברקוביץ' וא. ומ. לסק), רשא קאופמן (קרן ד. וד. וינר וש. נדר), אלה גודלרייך (קרן ת. וש. זגרמן), שרה אומנסקי (שלוש מלגות מקרן ג. אומנסקי), ג. וולוברינסקי-כץ (קרן ד. כץ), חנה יעקב (קרן ס. יעקבי) אברהם פרדקין (קרן לזכר הרוי) ומשפחת לויטין (קרן ע. וא. לויטין).

שגריר סין בישראל מר צ'לאו צ'יון היה ראשון הדוברים. הוא דיבר על הקשרים בין סין לישראל ועל תפקידה של אגודת הידידות ישראל-סין התורמת רבות לקשרים בין שתי המדינות.

ת. קאופמן דיבר ארוכות. חלק מדבריו הופנו לאסיה קוגן, אישיות בלתי רגילה, התומכת בארגוננו לאורך עשרות בשנים. ת. קאופמן מנה רשימה של 30 קרנות מטעם איגוד יוצאי סין, הסטודנטים הסיניים קבלו מלגות מקרן אגודת הידידות ישראל-סין, שגרירות סין בישראל וקרן של מ. וד. ברקוביץ'.

עם שירים בעברית ובסינית הופיעה הזמרת דגנית דדו. הופעתה זכתה בגל של מחיאות כפיים.

י. קליין סקר בקצרה את הבעיות התקציביות של איגוד יוצאי סין ועל תפקידה של אסיה כוגן בארגוננו.

עם תום הדברים החל טקס חלוקת המלגות. הסטודנטים עלו לבמה: 142 סטודנטים ישראליים ו-15 סטודנטים מסין אשר קבלו את המלגות מידי חברי האיגוד. עם

סיום הטקס, הודה בעברית דוקטור ציאן סיאו בשם הסטודנטים הסיניים, ובשם הסטודנטים הישראליים נשאה דברי תודה לירון דיואני.

לסיום הערב, פנה יו"ר איגוד יוצאי סין ואגודת הידידות ישראל סין ת. קאופמן לבאים. הסטודנטים התבקשו לעלות לבמה לצילום קולקטיבי יחד עם חברי ההנהלה הנכבדים.

הערב הסתיים ב-20.00. למרות מזג האוויר הקשה, הוא עבר בהצלחה רבה, ויש לומר, שהצלחה עלתה על הציפיות של המארגנים.

סטטיסטיקה של מלגות - 2008

ב-24 בדצמבר 2008, סטודנטים: ילדיהם, נכדיהם וניניהם של יוצאי סין קיבלו 142 מלגות מקרנות שונות של איגוד יוצאי סין.

60 מלגות - מקרן ג'ון ואלכסנדר מייזין, 51 מלגות - מקרן לזכרו של משה כוגן,

3 - מקרן לזכרו של גרי אומנסקי, מלגה מקרן שגרירות סין בישראל, ועוד מלגות מקרנות על שם אירה ואיזדור מגיד, רלף מגיד, משה נירים, אלה וליובה פיסטונוביץ',

ג'וזף רקטור, יעקב כנגר, אתל דן, אלי רוס, אליהו לנקין, בוריס קוץ, בלה ובוריס מירקין,

משה בריטנישסקי, שולמית נדר, קלריסה דמיטרובסקוי, יעקב טנדט, הירש ניב, יוסף יעקב, שש יעקבי, אסתר ואלכסנדר לויטין,

אלברט ויינרמן, זינה וויסי פרדקין, אלה ושלמה לסק, שרה ומרה מרגולוב, טניה ושמואל זגרמן, דוד כץ, קרן דורה וג'ו ויינר,

קרן לזכר מוסייה ודני ברקוביץ'.

במוסדות להשכלה גבוהה לומדים 83 סטודנטים:

באוניברסיטה העברית בירושלים - 15 באוניברסיטת תל-אביב 22 באוניברסיטת בר-אילן 7 באוניברסיטת בן-גוריון בבאר-שבע 12 בטכניון בחיפה 9 באוניברסיטת חיפה 7 באוניברסיטה הפתוחה 1

במכללות שונות לומדים עוד 59 סטודנטים שקיבלו מלגות.

116 סטודנטים לומדים לתואר ראשון, BA, 24 סטודנטים לתואר שני, MA, 2 סטודנטים לומדים לתואר שלישי PhD.

15 מלגות חולקו לסטודנטים מסין הלומדים במוסדות להשכלה גבוהה בישראל, מתוכם 9 סטודנטים באוניברסיטה העברית בירושלים, 4 באוניברסיטת בר-אילן, 2 - באוניברסיטת בן-גוריון בבאר שבע.

מקצועות הלימוד שלהם: 7 - חקלאות, 1 - פיסיקה, 2 - רפואה, 5 - יהדות, תנ"ך ועברית.

טנקרד גולנפולסקי ב"בית פונבה"

ידידנו מחרבין ומשנחאי, המתגורר היום

במוסקבה, טנקרד גולנפולסקי ורעייתו גלינה ביקרו ב"בית פונבה" ולקחו חלק במפגש הקבוע של יום א' שחל ב-21 בספטמבר.

ת. קאופמן קיבל בחמימות את האורחים וציין את תפקידו של טנקרד בחיי היהודים במוסקבה וברוסיה כמייסד ועורך של "העיתון הבינלאומי היהודי". טנקרד גולנפולסקי הודה על קבלת הפנים החמה.

קבלת פנים אצל שגריר יפן

ב-18 בספטמבר, בהרצליה פיתוח בביתו של שגריר יפן, התקיימה קבלת פנים שנערכה על ידי שגריר יפן בישראל מר יושינורי קטורי לרגל סיום כהונתו בישראל ושובו ליפן.

דברים נרגשים נשא השגריר לפני האורחים. בדבריו, בשפה האנגלית ובעברית דיבר על קשרים הדוקים עם ישראל ועל עבודתו הפורייה בקרב הקהילה הישראלית.

בקבלת הפנים נכחו למעלה מ-300 אורחים, ביניהם שרים, חברי כנסת, החוג הדיפלומטי ונציגים מהחברה הישראלית הרחבה. את איגוד יוצאי סין ייצגו ת. ור. קאופמן.

לקוראי "בולטין" - יוצאי סין בארץ ובתפוצות

מרכז מדעי לחקר "הודי רוסיה מעבר לגבול", עובד על הוצאה לאור של הספר "דרך המזרח הרחוק למזרח הקרוב", המוקדש ליהודי רוסיה, שהתגוררו בחרבין, שם הקימו קהילה יהודית לתפארת.

מקומות בולטים אחרים שם התגוררו יהודים רוסיים, הם שנחאי וטינצזין. בספר תיאור של יהודי סין בולטים שעלו לישראל ותרמו רבות לפתוחה של הארץ. לא נשכחו גם אלו, שמסיבות שונות הגיעו לארצות אחרות, אך לא איבדו קשר עם ישראל ותומכים בידיהם יוצאי סין.

בספר (למעלה מ-400 עמוד, עם איורים רבים) ימצאו עניין דורות רבים של יוצאי סין, וכן קוראים סקרנים רבים. הספר יעזור להעריך ולהבין את הקהילה ה"סינית" ומקומה בהיסטוריה ובתרבות של יהודים רוסיים מסין, וכן תרומתם בבניית הארץ.

מעריכים שהספר יצא לאור בסתיו של 2009. מ-1 למרץ השנה נפתחת הרשמה לרכישת הספר. הרוצים לרכוש את הספר יכולים לשלוח מכתב לפי הכתובת:

Russian Jewry Abroad, Dr. Mikhail Parkhomovsky, Parkhomovsky Mishlat Str., Bet-Shemesh, 99013, 658/4 Israel

ניתן לפנות גם: mipar@013.net טל. 02-9917039.

בפנייתכם נא לציין את כתובתכם, לצרף המחאה על שם Russian Jewry Abroad Center.

מחיר הספר כולל משלוח בישראל - 65 שקל; למשלוח בחו"ל - 20 \$.

לקראת פתיחת מוזיאון הטכניון בחרבין, מכתב ממנהל המוזיאון של הטכניון

מר תדי קאופמן היקר,

ברכות ממנהל המוזיאון של הטכניון בחרבין. אנו כותבים מכתב זה תוך הערכה והתרגשות רבה. מאחר וחרבין היא עיר היקרה ללבך, ועל כן מקרבת אותך אלינו. תל-אביב - חרבין, כפי שנאמר בסינית, רחוקים זו מזו מבחינת המרחק, אך קרובות זו לזו בנפשנו. מר תדי קאופמן היקר, חרבינאי יקר, אנשי העיר חרבין מתגעגעים אליך.

כפי שידוע לנו, שלושה דורות ממשפחתך חיו ועבדו בחרבין במשך עשרות בשנים. משפחתך חשה רגשות עמוקים של אהבה לחרבין. כמו סבך, סבתך והוריך, אתה עסקן ציבורי מוביל. אביך היה מנהיג הקהילה היהודית בחרבין ויצק יסודות רבים בפיתוח הכלכלה, הרפואה, החינוך והתרבות בחרבין. עד עתה נשמרו בחרבין בתי הקברות היהודיים, בית הקברות הגדול והיחיד שנשמר בשלמותו בכל מזרח אסיה. כאן קבורים שמונה מבני משפחתך. חרבין הותירה אחריה זיכרון עמוק, ואתה יכול בוודאי להיזכר בחמימות בעבר: נהר הסונגרי, בית הכנסת, עגלות וכרכרות על רחובות סלולים, לחם ונקניק של צ'ורין.

אתה ודאי זוכר את משרדי מסילת הברזל הסינית המזרחית מ-1920 "טכניון סיני-רוסי", אשר הפך לבית הספר הטכני הממוקם מול משרדי מסילת הברזל הסינית המזרחית. במשך 88 שנות קיומו הוא הפך למוסד רב תחומי בעל נטייה למחקר ולטכנולוגיה מתקדמת וידוע בסין ומחוץ לגבולותיה. הוא מתמחה במדעים טכניים ומשפטיים. נחשב לאחד החשובים מתשעה מוסדות להשכלה גבוהה בסין, ותרם תרומה בפיתוח אמצעים לחקר החלל. לדוגמה, שליחת שורה של לוויינים "שן צ'זואו" לחלל, והחללית הראשונה שנשלחה לחלל בעזרת בוגרים של בית ספרנו.

כיום, מכין הטכניון את עצמו לקראת פתיחת המוזיאון בשנת 2009. המבנה יוקם במקום בו נפתח לראשונה הטכניון ב-1920. בשנות ה-20 וה-30 מספר רב של סטודנטים יהודיים למדו כאן ורוחשים עד היום רגשות חמים למוסד. הטכניון לא שכח מעולם את הסטודנטים היהודיים שלו, ובתערוכה יהיה מקום כבוד לבוגריו. רצוי, שצילומים ומסמכים שונים המתייחסים לסטודנטים היהודיים לשעבר יוכלו לתפוס מקום בתערוכה של המוזיאון.

אנו שמחים, שאתם בריאים, ומאד נרגשים שאתם עדיין עוסקים בפיתוח היחסים בין סין לישראל. שנים ארוכות ואירועים מדיניים היקשו עלינו באיתור בוגרי הטכניון. אתה, בתור יו"ר אגודת ידידות ישראל-סין, אשר חי בזמנו בחרבין, וודאי מצוי אצלך מידע על הסטודנטים היהודיים של הטכניון, מי סיים שם את לימודיו ומי לא. כאשר משלחת של האקדמיה למדעי החברה מחבל הילוצ'יאן ביקרה בישראל, קיבלת אותם בחמימות רבה ובהגשת עזרה. פרופסור צ'ז'אן טזצ'יאן הציע לנו לפנות אליך לקבלת עזרה, באומרו, שיש בידך מידע רב ושאנו יכולים לסמוך על עזרתך הנדיבה.

רבים מהסטודנטים היהודיים, בוגרי הטכניון, זוכים להערכה רבה בתחומים רבים והם מקור לגאווה למוסדנו. מטרתנו העיקרית היא לאתר את הסטודנטים היהודיים שלמדו ועבדו בטכניון. אנו שוטחים את בקשתנו בפני יו"ר תדי קאופמן, לעזור לנו במידת האפשר למצוא את שמותיהם ואפשרות לתקשר עמם. אנו זקוקים שהם (ובמידה והלכו לעולמם, לבקש ממשפחותיהם) יעבירו אלינו:

1. צילומים אישיים או קבוצתיים או העתקים שלהם, במיוחד בתקופה בה למדו בטכניון.
2. פרטים אישיים ומידע אישי, מתי למדו בטכניון, באיזה מקצוע, במה עסקו בישראל, מהם הישגיהם וכו' (העתקי מונוגרפיות אשר התקבלו כתוצאה מהענקת מדליות ותעודות הצטיינות).
3. במידה ונשמרו מדי בית הספר, ספרי לימוד ישנים, מכשירי כתיבה ומכשירים שונים ששימשו אותם בתקופת לימודיהם בטכניון.
4. תעודות גמר עם סיום הלימודים או עדויות על פרישה מהטכניון.
5. מר תדי היקר, אנו מצטערים על הטרחה שאנו גורמים לך, אך אנו זקוקים מאד לעזרתך. הרשה לנו להביע את תודתנו העמוקה. אנו מקווים, שעוד תשוב לעיר היקרה חרבין.

מחרבין הרחוקה אנו מאחלים לך וליקיריך, הצלחה ואושר לקראת השנה החדשה. בכבוד רב ובברכות מקרב לב,

ד"ר סים פיין

מנהל מוזיאון טכניון.

כתובתנו:

KNR, פרובניציית הילוצ'יאן

חרבין, אזור ננגאן

רח' סידצ'ז'יצזה, 55, 1412

מוזיאון הטכניון של חרבין

מיקוד 150001

טל. 86402576-0451-86

86402571-0451-86

E-mail: bowuguan1@hit.edu.cn

bowuguan2@hit.edu.cn

סין שלי

אולמרט, בצד דברי שבח למערכת שיתוף הפעולה של ישראל עם ארצות רבות בעולם המתפתח, לצאת בביקורת, בונה אך חד-משמעית, כלפי אופן ההתנהלות של מש"ב (המחלקה לשיתוף בינלאומי במשרד החוץ) וכלפי איש העסקים הישראלי באשר הוא, שלעתים חוטא בטעויות מביכות מתוך אי הבנה של ההבדלים במנטאליות, ובעיקר במידת הסבלנות הסינית לעומת השאיפה להישגים מהירים ולסיפוק מיידי הטבועים בנו, הישראלים.

חקלאית ובשילוב טכנולוגיה חקלאית מתקדמת - פעילות התורמת הן לתדמית הישראלית והן בהיותה גשר לחדירתם של אנשי עסקים ישראליים לשוק הסיני העצום עם מוצרי הטכנולוגיה הישראלית. לבסוף מובא "מורה נבוכים" לאיש העסקים הישראלי, המתווה כמה כללים בסיסיים להתנהלות על-פי הקודים המקובלים בסין, מתוך היכרות עמוקה של המחבר עם הסינים בכלל ועם אנשי העסקים הסינים בפרט. לצד כל אלה מרשה לעצמו

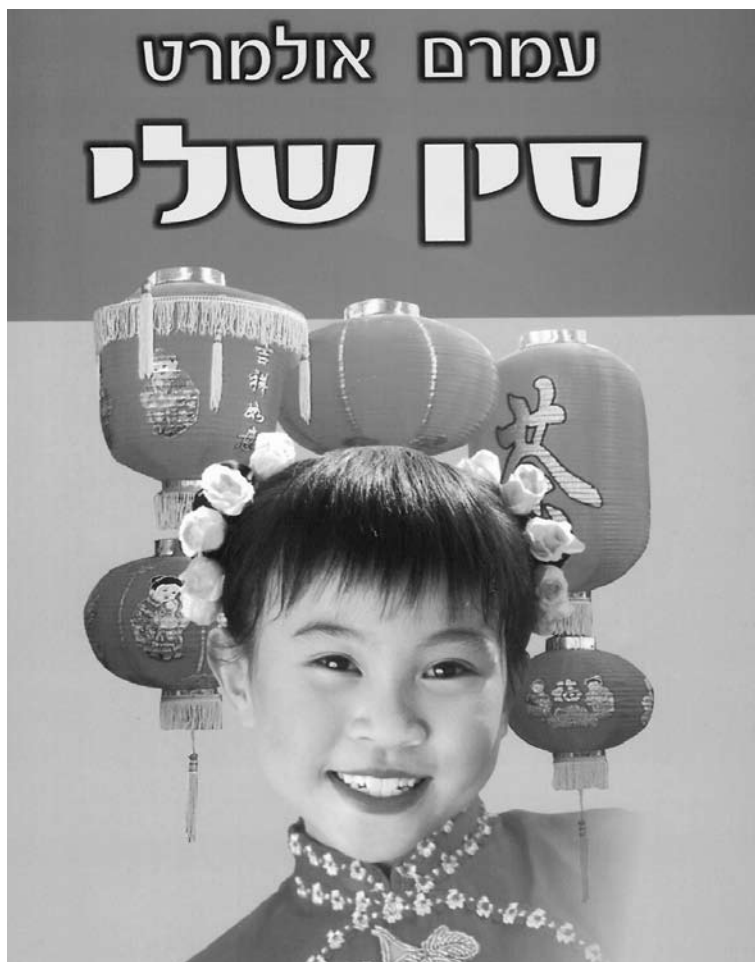
"סין שלי" לא נכתב למען אנשי עסקים, אך יש בו כדי לתרום לכל מי שעושה עסקים בסין, או שואף לכך. הוא אינו ספר הדרכה סטנדרטי למטייל, אך מומלץ לכל תייר או מטייל שמעוניין להרחיב את ידיעותיו בסין, ולהכיר אתרים ומקומות ששום ספר תיירות לא יוביל אליהם. הספר מיועד לכל אדם שהענק המתעורר - הלא היא סין - מצית את סקרנותו.

המחבר, עמרם אולמרט, מגיש לקורא נקודת מבט נדירה של "אדם מבפנים" שחי את היומיום הסיני במשך ארבע שנים תמימות ושהה בה בעשרים השנים האחרונות לאורך אינספור ביקורים לצורכי עבודה, בערים מרכזיות כמו גם בפרובינציות מרוחקות שעבור רוב הסינים עצמם נמצאות מעבר להררי החושך.

הספר מתחיל בתיאור שורשי הסינים של אולמרט, שהוריו למדו וגדלו בסין, ובחוויות ילדותו בבנימינה יחד עם אחיו, ירמי (תא"ל במיל), אהוד (ראש הממשלה) ויוסי (ד"ר למזרחנות) שהיו קשורות קשר אמיץ לסין הרחוקה, שם חיו ומצאו מנוחת עולמים סבו וקרובי משפחתו. בהמשך הספר מגיש הכותב השוואה מעניינת בין סין בעת ביקורו הראשון בה, ב-1989, לבין סין של היום, העוברת שינויים בקצב מסחרר. בספר מתוארים תחומים רבים מהוויית החיים בסין, כמו גם תיאור מקומות מעניינים ופסטיבלים של בני המיעוטים השונים החיים בסין ואירועים סוגוניים ומוזרים החורגים משגרת הסיורים הרגילה של תיירים בסין.

ולהעשרת התמונה וחוויות הקריאה מביא אולמרט ראינות עם סינים מכל שדרות החברה, וכן ראינות עם בני זוג מעורבים (ישראלים וסינים) ועם אנשי עסקים ישראליים הפועלים בסין.

מתוארים בספר שיתופי פעולה ישראליים-סינים בתחומי המדע והחקלאות, שהיה להם תפקיד נכבד בכינון היחסים הדיפלומטיים המלאים בין ישראל לסין. מוסברת בהרחבה חשיבות הסיוע של ישראל לסין בהדרכה

גזור ושלה

לכבוד: סער - הוצאה לאור

קפ"ל 7, ת.ד. 26243 ת"א, טל' 03-5445292, פקס' 03-5445293

אנו מעוניינים להזמין את הספר "סין שלי" שעמרם אולמרט כתב ולקבלו בדואר במחיר 70 ₪ (במקום 84 ₪) כולל מע"מ, דמי משלוח על חשבון הוצאת סער.

שם _____ כתובת _____ טל' _____
מצורף צ'ק ע"ס _____ ש"ח לפקודת סער - הוצאה לאור עבור _____ עותקים.

ההיסטוריה חוזרת לבית הספר כדורי

מאת ישראל מושקוביץ

"סיפתי לכריסטופר לבנדר, ראש קרן הנדבות של משפחת כדורי, שמאז רצח רבין מופעל עלינו לחץ לשנות את שם בית הספר לכפר רבין", מספר הילמן, "אך למרות הערכתנו למורשת רבין ידעתי שאסור לגעת בסמלים".

זמן לא רב לאחר מכן תרמה משפחת כדורי 300 אלף דולר לבית הספר, אולם בכדורי לא הסתפקו בתרומה וביקשו ליצור קשר אישי עם צאצאיו של האיש שבזכותו הוקם המוסד. "תמיד הייתה לי תקווה להביא את שלושת ילדיי לישראל", סיפר כדורי. "תכננתי לבוא לישראל כבר קודם, אך לצערי בגלל פגיעה בתאונת דרכים לא יכולתי לטוס למרחקים כאלה, אני מאמין גדול בחשיבות המורשת המשפחתית שלנו וכן אני מקווה לשמור ולהמשיך את המורשת המפוארת של סבי ושל משפחתי".

היום יגיע כדורי לביקור היסטורי בבית הספר החקלאי כדורי בטול כרם, שם יפגוש לראשונה את מנהל בית הספר ואת התלמידים שעדיין לומדים במבנה ההיסטורי, התואם במדויק את המבנה בגליל.

כאן, הם חלום שהתגשם, החלום של שימור ההיסטוריה", אמר כדורי לנערים. "בחלום הזה אני אעזור לכם, אבל זהו רק בניין, הוא אומנם מכיל את ההיסטוריה של האבות שלנו, אבל מה שחשוב יותר זה אתם. אתם חייבים להתחייב להמשיך לעשות את העבודה שאתם עושים כל כך בהצלחה.

לדברי כדורי, החלום והחזון של סבו היו להביא ילדים יהודים וערבים ללמוד יחד באותם בתי הספר, "באותם הזמנים זה היה בלתי אפשרי, ולכן הוא בנה שתי בתי ספר זהים: האחד ליהודים בגליל והשני לערבים בטול כרם". הסביר.

אסתי ינקלביץ, ההיסטוריונית של כפר הנוער, שמעה את הדברים ונזכרה מיד בסיפור המלא.

"הנדבן היהודי סר אליס כדורי נפטר בהונג קונג בשנת 1924, והיה כבר אז בן למשפחה יהודית עשירה", היא אומרת. "בצוואתו הורה על חלוקת עיזבונו לשלושה חלקים ולהעביר חלק מהכסף לממשלת המנדט הבריטי כדי שתקים בתי ספר שייקראו על שמו".

יותר מ-40 שנה חלפו מאז ביקר מייקל כדורי בארץ, והקשר עימו חודש רק לאחרונה ביוזמת מנהל הכפר הילל הילמן

כפר הנוער ובית הספר החקלאי המפורסם חגג יום הולדת 75, אורח הכבוד: סר מייקל כדורי, נכדו של מייסד בית הספר, שהגיע לביקור לאחר 40 שנות נתק.

יצחק רבין ויגאל אלון התחילו שם את הדרך להנהגת המדינה, חיים גורי בילה שם את השנים לפני שהתפרסם, ואפילו אלי יצפאן יצא משם לקריירה מפוארת. אבל למראהו של סר מייקל כדורי יורד ממסוק שנחת בלב מגרש הכדורגל המטופח, אפילו ותיקי המוסד התרגשו.

לכבוד יום הולדתו ה-75 של כפר הנוער למרגלות הר תבור החליט כדורי, נכדו של מייסד בית הספר אליס כדורי, לקפוץ לביקור במקום מגוריו בהונג-קונג. בעיניים לחות הוא סקר את המסדר המיוחד שערכו לכבודו 1,600 תלמידי בית הספר ובהתרגשות גדולה ניצב ליד קיר האבן בבניין ההיסטורי וקרא הקדשה לסבו, בשלוש שפות: עברית ערבית ואנגלית.

כשפגש כדורי את תלמידי הכפר: יהודים, ערבים, צ'רקסים, בדואים ופליטים מסודאן, כבר ממש עלו הדמעות בעיניו ובעיניה של אשתו בטי.

"מה שהשגתם כאן, והמאמץ שאתם עושים

סר מייקל כדורי בביקורו בבית הספר

עץ התותים בקצה המגרש

מאת: משה ליכומנוב

העץ לכיוון הגוף השחור! שמענו רעש של ענפים וקול נעירה. נתתי פקודה וכולנו הסתערנו על העץ תוך כדי צעקות ונפנוף במקלות שבידינו. באותו רגע פרצה החיה השחורה והמסתורית מתוך ענפי העץ והחלה לדהור ולנעור כמו שרק החמור של השכן שלנו היה נוהג לעשות. כך תמו ונגזו באחת, כל החלומות שלנו לתפוס חיה מסתורית ובלתי נראית, כמו שמסופר באגדות הילדים.

בהיותי כבר נער, קראתי את היצירה של פושקין "רוסלאן ולודמילה", וראיתי לפתע את הדמיון הרב בין מה שכתב המשורר במבוא ליצירה, לבין חוויות שהיו לי בילדותי עם עץ התותים.

היה לי עץ גדול ויפה. היה חבל שעטף את הגזע. היה חתול חמוד ופיקח שטיפס על העץ. היתה ביקתה ללא דלתות וחלונות. הייתה אווירת קסמים והייתה גם חיה מיסתורית. אז מה בעצם היה חסר להשלמת מלוא הדמיון? בת הים כמובן! נו מה לעשות? עברו כ-150 שנה מאז שפושקין כתב את הסיפור, ובינתיים כל בנות הים נעלמו ביים, או אולי הן לא אוהבות לאכול תותים???

כאשר היינו משחקים במקום. עד כדי כך נקשרנו למקום הסודי שלנו, עד שמיידי עם הגיענו הביתה מבית הספר, היינו מניחים את התיקים ורצים לראות מה שלום הממלכה הקסומה שלנו, שאף אחד חוץ מאיתנו לא ידע על קיומה.

יום אחד, גילינו להפתעתנו הרבה, שיש עוד מישהו שמבקר בממלכה שלנו, ואפילו משאיר עקבות. גילינו שאיזו חיה נעלמה השאירה את הגללים שלה ממש לרגלי העץ. איזו חוצפה!!! הדמיון שלנו החל לפעול ולפתח כל מיני תיאוריות. הועלו השערות שונות. היו כאלה שהניחו שזה דוב או נמר. אני ועוד חבר סברנו שזה אולי זאב או שועל. כך או כך, החלטנו ללכוד את החיה הנעלמה. לשם כך, בנינו מלכודת שהייתה עשויה משרשרת ברזל שצידה האחד קשרנו אל גזע העץ ובצידה השני עשינו לולאה שהייתה צריכה ללכוד את רגל החיה אם היא תבוא עוד פעם להתארח בארמון שלנו ללא רשות. ליתר ביטחון גם פיזרנו סביב הלולאה כמה פרוסות לחם וירקות בתור פיתיון.

אותו לילה קיצי וחם, נדדה שנתו של כל אחד מאיתנו. הדמיון שלי פעל ללא הפסקה. המחשבות על לכידת דוב או נמר לא הניחו לי להירדם שעות ארוכות. גם יתר החברים שהגיעו אלי בשעות הבוקר, סיפרו על אותה תחושה. בהתייעצות מהירה הוחלט שכל אחד יצטייד במקל ובחבל לאסו, כמו כן הוחלט שנתקדם אל המטרה בטור עורפי כאשר המלך מוביל בראש. מסע הציד הגדול יצא אל הדרך! הלכנו חצי שפופים, עוצרים מידי פעם כדי לבדוק את השטח. אני כמפקד המבצע, הייתי נותן מידי פעם סימן ליתר החברים והיינו משתטחים על האדמה ומחכים לבדוק שהדרך פנויה להתקדמות אל המטרה. כשהתקרבו למרחק של כ-20 מטר מהעץ, הבחנתי בגוף שחור שנמצא מתחת לעץ אשר נראה כמו חיה גדולה. עשיתי סימן לחברים להתפזר ולסגור על העץ משלושה צדדים, כדי לא לאפשר לחיה לברוח.

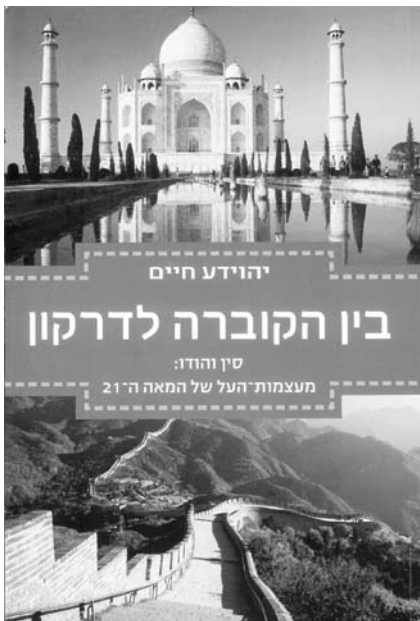
הלב שלי דפק בחוזקה, ונראה לי שהוא עומד לפרוץ החוצה ולברוח ממני. לאחר שהתקרבו למרחק של כ-10 מטרים מהעץ החלטתי לזרוק אבן ולראות מה יקרה! בחרתי אבן די גדולה והעפתי אותה בכוח גדול אל בין ענפי

... בחוף מפרץ אלון צומח, שרשור מפז עוטף גזעו. יומם וליל חתול פיקח, הולך על השרשרת סביבו. הולך ימינה - שיר משמיים, הולך לשמאל - סיפור יאמר. שם קסם רב, שם שד פוסע, בת ים תרבוץ בין ענפיו. שם בשבילי מסתור ביער, עקבות חיות נעלמות. בקתה קטנה בסבך ניצבת, ללא דלתות וחלונות...

זהו תרגום חופשי שעשיתי למבוא של הסיפור "רוסלאן ולודמילה", מאת המשורר אלכסנדר פושקין, אשר רצה לתאר את אווירת הקסמים שהיתה תמיד חלק בלתי ניפרד מהאגדות העממיות הרוסיות. באגדות כל דבר אפשרי. הדמיון והמסתורין מתערבבים זה בזה ויוצרים סיפורים ומעשיות שהילדים אוהבים לקרוא ולשמוע. זה מפתח את הדמיון והמחשבה שלהם. ילדים גם אוהבים לחקות ולהדמות לגיבורי האגדות במשחקים שלהם, ובכך להגשים את החלומות והפנטזיות שלהם.

אחת מחוויות הילדות שלי קשורה לעץ תותים גדול וירוק, שניצב בקצה המגרש של המשק שלנו במושב לימן. בהיותנו ילדים קטנים, אני וחברי, מצאנו בין ענפיו העבוסים מסתור מקרני השמש של ימי הקיץ הלוהטים. היינו מטפסים על ענפיו עד לצמרת כדי לקטוף את התותים הסגולים שצמחו והבשילו בעונת הקיץ. העץ הגדול היווה עבורנו מקום מסתור ובריחה מהעולם החיצוני הגשמי. בנינו בין ענפיו בקתה קטנה מקרשים, אשר נועדה להיות ה"ארמון" של מלך העץ. אני הייתי המלך, מכיוון שהעץ ניצב במגרש של המשק שלנו. יתר החברים היו הנסיכים והחיללים. המלך היה מרשה מידי פעם לאחד הנסיכים להיכנס לארמון, בכדי לשמור עליו כאשר המלך היה יוצא לצוד נמרים ביער.

יום אחד החלטנו לקשט את העץ. עטפנו את הגזע בחבל עבה. תלינו כל מיני ניירות צבעוניים על הענפים וסביב גג ה"ארמון". החתול שלי, בוני, היה תמיד רץ אחרי לכל מקום שהלכתי. כך הוא הפך חלק בלתי נפרד מהחבורה, והיה מטפס וקופץ משמחה בין ענפי העץ

"בין קוברה לדרקון" הוא ספרו החדש של שגריר לשעבר של ישראל בסין והודו יהודים חיים

שנחאי - תל-אביב - טהרן

מיכאיל רינסקי / מרוסית יהודית סנדל

נכד למשווק דגה מניקולייבסק על האמור ולרוקח משנחאי. בן לתעשיין סיני ומנהל חשבונות ישראל. רוני וינרמן הקדיש את חייו לבניית מולדתו העברית. בגורלו נפל לבנות גם באירן, בין השאר מפעלים אסטרטגיים. יעקב וינרמן היה בזמנו בעל עסק גדול לדיג בניקולייבסק - על-האמור: הטריילרים שבבעלותו דגו דגים בנהר אמור וגם בים. המשק נשא רווחים.

ארבעה בנים היו ליעקב ואנה. כל הארבעה התחנכו בבתי ספר תיכוניים והיו אמורים להמשיך בעסק של אביהם, אך אירועי המהפכה ברוסיה, מלחמת העולם הראשונה ומלחמת האזרחים שהתארכה במיוחד במזרח הרחוק, הרסו את העסק של וינרמן, ובעקבות ניצחון הסובייטים נאלצו לחפש גורל טוב יותר בארצות זרות. הראשון מתוך ארבעת האחים, אלברט בן העשרים, שהיה הבן השני, שט עוד ב-1926 לשנחאי באחד מהטריילרים של האב.

בזמן שהכין את הקרקע להקמת עסק משפחתי, הוריו ואחיו הגיעו לחרבין. המרכז של מסילת הברזל הסינית המזרחית היה באותו זמן מלא בפליטים מרוסיה שכללו בין השאר גם רוסים לבנים. על כן עברה משפחת וינרמן במהרה לטינצזין. בסין, כל ארבעת האחים פתחו עסק אחד: למשפחת וינרמן בטינצזין היה בית חרושת למקרונים, בשנחאי - עוד בית חרושת למקרונים ובנוסף בית חרושת ליין ווודקה בשם "סטופקה" וכן בית חרושת לעורות. אלברט היה עסוק גם בעסקי יצוא.

בסוף שנות ה-30 אלברט וינרמן, תעשיין ידוע הכיר את בעל בית המרקחת במרכז שנחאי, בנימין וילנה שמולבסקי. בתם הצעירה אסתר, הייתה צעירה מאלברט ב-14 שנה, אך כבשה את לבו והוא ביקש את ידה. ב-1940 נולד בנם רוני. אסתר נולדה בשנחאי, ועל אף שהמטפלת שלה הייתה רוסייה, דברה בשפה האנגלית. אלברט למד את השפה, ובבית דברו באנגלית בלבד עד שנת 1944, בשנה זו הגיעו אליהם סבא וסבתא אשר התגוררו עמו ובבית חזרו לדבר רוסי. המשפחה התגוררה בשכונת מגורים מכובדת, שכניהם היו משפחת הרופאים כצנלסון, והכנר טרנופולסקי. בשכונה גרו גם יפנים, על אף מלחמת העולם השנייה שהייתה בעיצומה. הבן רוני, שיחק בגן עם ילדים יפניים. ככל אזורי העיר התארגנו לפלוגות לשם הגנה עצמית. אלברט התנדב לאחת הפלוגות ורוני היה גאה באביו שחשב קסדה והחזיק בידו דלי וקורס.

על אף שהמשפחה התקיימה בכבוד, עבדה אסתר כמזכירה באחת מהחברות הגדולות בבעלות המיליונר היהודי ששון. הוצעה לה משרה מטעמם למספר שנים בסינגפור, אך היא סירבה באמתלה שהאקלים טרופי וחם מדי. משפחת וינרמן לא הייתה דתית, אך שמרו על חגים יהודיים והכינו אוכל מסורתי, הלכו לבית הכנסת.

האב נהג מדי פעם לקחת עמו את בנו למועדון היהודי היפה. רוני זכר לטובה את המועדון, וכאשר בשנת 2000 ביקר עם בנו בשנחאי, מצא את מיקומו של המועדון מזיכרון ילדות - אשר משמש כיום כבית ספר למוסיקה. אך מה שהדהים את רוני יותר מכל - היה שולחן הבייליארד הגדול שעמד שם במשך למעלה מ-100 שנים, כאילו איש לא נגע בו, ונשמרו בו עדיין שני מקלות ביליארד וכדורים. הם פגשו בסניף, שהתגורר במקום באותן השנים ודובר אנגלית רהוטה. מדי קיץ נהגה המשפחה לנסוע לאתר נופש במוקנשר. נסעו ברכבת עד להרים ומשם נשאו אותם הסינים במעלה ההר על כסאות מיוחדים. ככל שהעפילו להרים השתנה האקלים והצמחייה: למטה גדל החזרן, ולמעלה - עצי אורן.

רוני היה בן חמש, כאשר פגש ליד בית הקיץ בקבוצה של קצינים סיניים. המבוגר ביניהם שאל את רוני על משפחתו וחיייהם. מאוחר יותר, נודע לו ששוחח עם צ'אן קאי שק. עם הגברת אמצעי הלוחמה הפך השלטון למחמיר יותר. היפנים אסרו על האירופאיים לנוע ברחבי סין עם תחילת 1945, כאשר אלברט נסע בענייני עסקים לטינצזין. הוא נאלץ, כמו רבים אחרים, ללכת ברגל במשך חודש ימים עד בואו לשנחאי, כאשר רק לעתים נדירות נעזר בתחבורה מזדמנת. הביתה הגיע על ריקשה. בסוף המלחמה, הופצצה שנחאי על ידי מטוסים B-29 האמריקניים. העיר נכבשה על ידם ללא קרב והתנהגותם בימים הבאים הייתה מבישה: בלילה היה רוני נעור מצעקות החיילים השיכורים אשר נעו בעיר על גבי הריקשות.

אלברט שהיה סתגלן מטבעו, ואשר עסק בביצוא ויבוא, רכש לעצמו ידידים בין האמריקנים. רוני נזכר בטבח אמריקני, אשר אפה במטבחם עוגה בצורת אוניה. שנים רבות אחר כך, נהגה אסתר לאפות לרוני עוגה דומה בימי הולדתו. בסוף 1948, עם הקמת המדינה היהודית והגעת השגריר לשנחאי, החליטה משפחת וינרמן לעלות לישראל. הראשונים לעזוב מנמל שנחאי היו אלברט, אסתר עם הסב והסבתא ורוני. הם עשו את דרכם על ספינת הובלה של הצבא האמריקני "ג'נרל גורדון",

תאים לא היו בנמצא, רק אולמות ענק ובהן ארבע קומות של יצווי שנה. עוד בנמל הורידו מהספינה את אלבט וינרמן: "משותף פעולה" הלשין עליו שהוא כביכול קומוניסט. לתפור האשמה מעין זו היה דבר קל: לכולם היו דרכונים סובייטים, כולם ביקרו במועדונים יהודיים ורוסיים כאחת. החליטו, שהאב ישיג אותם מאוחר יותר ויצאו לדרך בלעדיו, וכך הפך רוני בגיל שמונה לראש המשפחה: הוא היה היחיד שלא סבל ממחלת ים, והיה גאה בכך מאד.

על הפליטים שבאוניה נאסר לרדת לחוף בנמלים כמו נגסקי והונלולו. הילדים רקדו על החוף, השליכו פרחים, בתמורה זרקו לעברם מטבעות כסף. בסן-פרנציסקו נותרו המומים מגשר הזהב. מהספינה לרכבת הובלו בשדרה אשר משני צדדיה עמדו חיילים חמושים, ומאחוריהם - קרובי משפחה. ברכבת, דרך כל המדינה עד הגיעם לניו-יורק, ושם הובלו ל"אליס איילנד". הילדים הורשו לצאת מתוך מבני המחנה - אך בחוץ כבר היה חורף, שלג. ושוב עמדו מלאי התפעלות מול פסל החרות. ושוב באנייה צבאית "ג'נרל סטיוארט" שעגנה מקץ שבועיים בנמל האיטלקי טרני, ומשם ברכבת לעיר ברי ולבסוף, באנייה "חיפה" שנקנתה מהאיטלקים לנמל בישראל. שם פגש בהם האב - אשר הקדים להגיע לארץ במטוס. עמו היו ידידים ממשפחת קופילביץ' ובורלקוב. הגיעו לדירה ששכר אלברט בחיפה. יחד עם קפילביץ' ובורלקוב הקימו עסק: קנו סירה, שכרו שרותיו של עובד והחלו לעסוק בדיג. העובד היה משליך לים רשת, ואילו שלושת השותפים, לבושים בכתפות ועניבות משכו אותה בחוזקה. ניתן רק לדמיין את התמונה. הם אמנם דגו דגים אך לא נשאו רווח.

בעקבות אלברט הגיעו אחיו. פתחו בית חרושת למקרונים, אך בתחרות עם חברה כמו "אסם" לא החזיקו מעמד. אלברט מצא עבודה כמנהל חשבונות בבתי זקוק, ומאוחר יותר עבד בחברת בטוח. יחד עם זאת היה יו"ר יוצאי סין בחיפה, סניף של איגוד יוצאי סין. אסתר עבדה כמזכירה בחברת הדלק "סונול".

רוני הגיע לישראל כתלמיד כתיב ב', מפונק ואינו מגלה עניין בלימודים. הוא נשלח לקבוצת "משמר העמק" שהיה שייך למפלגת מפ"ם והתחנך בקבוצת ילדים. שם היה עד 1953, ולפי דבריו "עשו ממנו בן אדם אך לא עד הסוף". בקבוצת נתנו לרוני את השם רונלד, אך קראו לו רן. כך גם החלו לקרוא לו בישראל. המשמעת הייתה נוקשה, אך זה נשא חן

בעיניו. למדו עברית. רן נזכר בשני אירועים חשובים: "נפטר וייצמן - זה היה עצוב. נפטר סטלין - זה היה אסון". כך התקיים באותן שנים בקבוצים סוציאליזם פרו-סובייטי.

לאחר תקופת הקבוץ סיים רוני 12 שנות למוד. למד שנתיים בטכניון הנדסאות בניין, שרת בצה"ל, סיים קורס קצינים - וקבל דרגת סגן בחיל הצנחנים: עם הזמן, לאחר המילואים קבל תואר סרן. לאחר הצבא, ב-1963 עבד כהנדסאי בנין באוניברסיטת חיפה. נישא ב-1964 להדסה, מורה לעברית.

ב-1970 נשלח רן מטעם חברה צרפתית-ישראלית "צריק" לאירן לניהול פרויקט. שם, בבלודז'יסטן הנוגעת בפקיסטן נבנה בסיס צבאי גדול לחיל האוויר של אירן ולידו בסיס נאט"ו. מנהל הבניה היה יהודי בשם גבי כהן, יליד מצרים, תושב קבע באירן. רן עבד כממלא מקומו. הדרכים לא היו סלולות, על כן נעזרו במטוסים. הקשר היה רק דרך הרדיו. אתר הבניה נשק לים, ומסביב - מדבר. פה ושם נווה מדבר ועדרי צאן עם רועייהם.

בכפרים דאז שרר פיגור עצום. נשים עם רעלות שחורות המכסות כמעט את עיניהן, הנערות - עם רעלות אדומות. כאשר הגיע רן לבית הדואר לשלוח מכתב לישראל, הדוור המקומי וכן המנהל שנקרא לעזרה לא יכלו לברר היכן נמצאת ישראל. מפה גיאוגרפית לא הייתה בנמצא. על כל מקרה, הדביקו על המעטפה את הבול היקר ביותר.

עם הזמן, המנהל כהן וכן רן עצמו קשרו קשרים עם ה"משכילים" המקומיים. פעם הזמנו על ידי אחד העשירים, שהיה בעלים של נווה מדבר. יצאו לדרך על ג'יפ. על פי הסבריו של בעל המקום, איתרו את נווה המדבר שטבע בתוך צמחיה עבותה הודות להשקיה של מי באר על ידי משאבה. להיות הבעלים של באר במדבר - פירושו לעמוד בדרגת היררכיה מקומית גבוהה. המארח קיבל את אורחיו לבוש בתלבושת מוסלמית, כיבד בממתקים מסורתיים - לימונים זעירים ממותקים.

בקרו גם אצל הבדואים המקומיים. בקיץ, בשרב, הקימו הבדואים מאהלים בנקיקים, שם היו מים, ובשיפולי ההר - מזון לכבשים, רק כך אפשר היה למצוא מפלט מפני החום. בחורף, כאשר מלאו הנקיקים מים ולצאן הייתה אפשרות למצוא מזון במדבר, נהגו לסלק את המאהלים. עבור המארחים, ביקור האורחים ה"לבנים", היה בבחינת חג: הושיבו אותם במקומות מכובדים על השטיח הפרוס על הרצפה, ישבו כשהם נשענים במרפקיהם על גבי האיילים שהושכבו במקום.

בתנאים אלו המשיכו לאט לפתח את הבניה. אך מקץ חצי שנה - אספה דחופה: האיראנים דרשו את סילוקם של שני הישראלים ויינרמן ועובד נוסף לעזוב את אתר הבניה. שלחו עבורם מטוס, נתנו שעתיים לארוז ולא הסבירו דבר. שלושה חודשים נוספים שהו בטהרן לסידורים וטסו לישראל.

שנה עבד רן כמשגיח באותה חברת "צריק" בישראל וב-1972 נשלח שוב לטהרן, הפעם כמנהל פרויקט בניה מטעם התעשייה האווירית. רק אז נודע לו, שסילוקם מבלודז'יסטן נגרם כתוצאה ממידע שקבלה המשטרה המקומית, שערבים מדובאי מתכננים להתנקש בישראלים היושבים ליד שפך המפרץ הפרסי.

המפרץ לא נשמר ודבר לא היה עומד בדרכם להגיע לחוף ולחדור לאתר בניית שדה התעופה.

בשנים 1972-1978 בנה רן ויינרמן בסיס תעשייתי בלב שדה התעופה הצבאי של טהרן "מד עבד", שהכילו מוסכי תעשייה ועמדות ניסיוניות למעקב אווירי שהיו מהגדולים באותם הזמנים. באותה עת, נבנו בטהרן עשרים בתי קומות למגורים עם חנויות בקומת הקרקע ועוד בתים רבים אחרים. בנוסף, בנו במדבר עיר מגורים שלמה לעובדים בהפקת הנפט - ולמטרה זו הובאו למקום עוד עשרים ישראלים.

לאורך התקופה בה שהה רן בטהרן, הכיר מקרוב את האליטה של המקום, דיפלומטים זרים ואנשי עסקים. עם כמה מהם יצר קשרי עבודה וקשרי ידידות. לדוגמא, הישראלי פרידמן, שהתגורר בטהרן כעשרים שנה והיה בעלים של בית דפוס ובעל בית חרושת לשיש. פעם, עובד של השגרירות הסובייטית בטהרן וידידו של פרידמן, הזמין את רן לביתו. שתו וודקה רוסית. רן שם לב לצניעות הרבה ששררה בביתו של איש השגרירות הסובייטית שהתגורר בה עם אשתו. הנ"ל הסב את לבו של רן לצילום מכונית ה"וולגה" התלויה על הקיר, הוא הסביר, שהם חיים וניזונים בצנעה, כי הם חוסכים מכספם, על מנת שעם שובם לברית המועצות יוכלו "לקבל" ללא תור את המכונית בעלת הביקוש הרב ויוכלו לנצל הנחות המגיעות לאזרחים סובייטים העובדים מחוץ למדינה. רן עד עתה אינו מצליח להבין, למה לא הייתה אפשרות עם קבלת הכסף פשוט ללכת לרכוש את הרכב.

בתקופת העבודה בטהרן, כאשר רן עסק בהרכבת בתי עץ, התיידד עם שבדי, אשר הרכיב בתים אלו באירן מתוצרת פינלנד. דרכו הכיר רן את אחיו של ראש ממשלת אירן. נפגשו תכופות ואף הלכו יחדיו לבריכה. פעם, כשהיו בדרכם, עצר האירני את מכוניתו ליד שגרירות ערב הסעודית והציע לרן לבוא עמו ולהמתין לו עד אשר יסיים את עסקיו. הישראלי ויינרמן, לא חשב רבות, נכנס אחריו לשטח של מדינת אויב. טוב שאיש לא שאל ולא דרש ממנו מסמכים מזהים, מאחר והיה יחד עם אחיו של ראש הממשלה.

הם בהחלט יכלו להרשיע אותו בחדירה לשטח שיפוט זר של מדינתם למטרת ריגול. מאוחר יותר קיבל תגובות זועמות מעובדי שגרירות ישראל וכן מנציג המוסד אשר שוחח עמו מיד עם הגיעו לנמל "בן-גוריון".

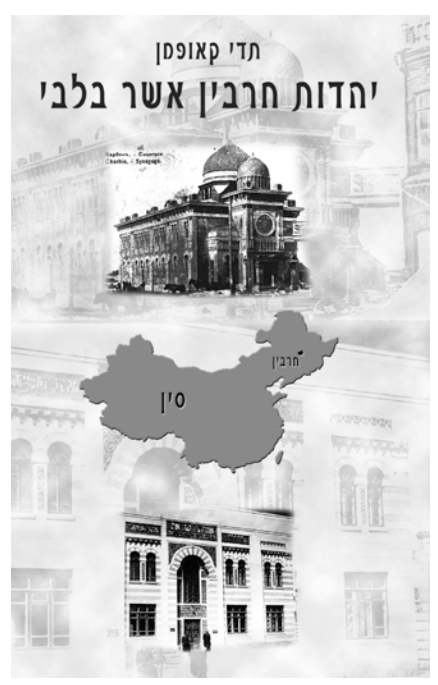
היו גם פגישות מעניינות אחרות. לדוגמא,

המיליונר בטימן, אשר היה בעל בית חרושת לבטון אשר ביקש לרכוש בית עץ להרכבה. עמו התפתחו קשרי ידידות ובמהלכם הזמן רן לאזור נופש שהיה בבעלותו ואשר כלל רכבת כבלים ועוד מתקנים התואמים אזורי נופש. אצל בטימן הכיר רן את דודו בצמנגליץ, ידידו הקרוב של השאה מוחמד רזה פחלבי - האב. בצמנגליץ והיה בעברו רמטכ"ל צבא אירן, לפני שחולק הצבא לשלושה חילות. עמו שוחח רן בחופשיות, כי באותו הזמן ישראל הייתה ביחסים הדוקים עם אירן.

עם שובו לישראל עבד רן בין השנים 1978 עד 1995 באחת החברות המובילות של התנועה הקיבוצית -

השתתף בבניית פרויקטים רבים בארץ, תעשייתיים ובתי מגורים. החל מ-1995 עובד רן במכון התקנים בישראל. הוא עוסק ביישום שיטה אחידה לבנייה. על אף יציאתו לגמלאות ממשיך רן לעבוד כיועץ בשאלות החשובות במיוחד לארצנו הקטנה, אשר אינה יכולה לפתח בכל התחומים סטנדרטים עצמאיים משלה. הוא מייעץ לחברות בישראל ומחוצה לה. עם זאת, משמש רן ויינרמן שנים רבות כסגן יו"ר אגוד יוצאי סין, הוא שותף פעיל בארגון, בבצוע עבודות ובתיירות.

ילדיו של רן ויינרמן הם: טלי, אשר נולדה ב-1965 סיימה אוניברסיטת חיפה ומשפטים, עוסקת בחנוך של ילדים קשי חינוך. הבן דן, נולד ב-1970, שרת בצבא כרב סרן בחיל הריון. למד בשתי פקולטות למשפטים ולניהול. היום עובד בחברת עורכי דין גדולה. דרך חיים מעניינת, שהכלה בדיג באמור עד לפעילות בונה להגנת המדינה היהודית עברה משפחת ויינרמן במצב שהיה קשה לעולם ובמיוחד לעמנו במאה העשרים.

לפני כעשור ביקרתי בחרבין, בפעם הראשונה מאז עזבתי בגיל 10. מבחינתי הייתה זו סגירת מעגל. פעם ראשונה ואחרונה.

3.6.2008

אבל הפתעה, ראו תאריך, שוב נחיתה בבייג'ין בדרך לחרבין. אך הפעם בהרכב מאד שונה, רוני - בני בכורי, אנג'לה - אשתו, אילן, מילי וליאת ילדי - ואנכי.

לאחר הרבה התבדחויות והצעות כגון, "בואו ניסע לחרבין", הדבר יוצא לפועל. בהרכב משפחתי מצוין (ליאת בהריון מתקדם). הנחיתה בבייג'ין בשעה 17:30 (לפי שעון סין), גומעים מרחקים בשדה התעופה, אמנם על פסי המסוע, אבל מתיש. והנה באחת התחנות רכבת, המביאה אותנו למסוף המזוודות. מחכים ומחכים, מזוודה ירוקה של ליאת - יש, מזוודה אדומה וכבדה שלי - יש, של מילי, של אילן והמזוודות הקטנות של רוני ואנג'לה.

ממהרים למסוף של חרבין אבל... מאחרים. הטיסה שהיינו אמורים לצאת בה כבר סגורה. צריך לחכות לטיסה הבאה, שתצא אחרי כ-3 שעות בעזרת הטלפון הסלולרי, יוצרים קשר עם מארחנו בחרבין, ומודיעים על העיכוב. את שלושת השעות מעבירים בשיטוט בשדה התעופה. קצת סופגים "סיניות" ועולים על טיסת הפנים לחרבין בשעה 22:00. לאחר כשעה וחצי נראים אורותיה של עירינו. (עיר המונה כיום כ-14 מליון נפש). נחיתה, צפייה והתרגשות. עוברים די מהר את בדיקת הדרכונים, גם את המזוודות מקבלים במהירות ואז באולם הנוסעים מחכים לנו פו עם נהג צמוד, רכב מיניבוס נוח ונציג ממחוז דאו לי, שאינו דובר שום שפה חוץ מסינית. פו הוא מתורגמן, מדבר אנגלית מציע לכל אחד בקבוק מים מינרליים... מגיעים למלון, הפעם להולידיי-אין ברחוב "קיטיאסקיה אוליצה", לא הרחק מ"מודרן" המלווים נכנסים איתנו למלון, עוזרים להסדיר את הניירת ונפרדים מהם עד למחרת בשעה 10:00. החדרים גדולים מרווחים, המיטות נוחות, מקלחת! ומיד נרדמים.

4.6.2008

יצאנו בלילה, והגענו בלילה. ולמחרת יום חדש מתעוררים מצלצל הטלפון הפנימי של ליאת, השעה 08:30, צריך לקום! ישננו כמו הרוגים מרוב עייפות. אילן ואני בחדר מספר 616 מילי וליאת בחדר 516 קומה מתחתינו ורוני ואנג'לה בקומה 9. התארגנות מהירה ואנחנו למטה בלובי. מחליטים לא לאכול ארוחת בוקר במלון. אך בדיעבד הימור גרוע. אנחנו רעבים. אילן

וליאט הספיקו לנגוס פיתות שהבאנו מהבית (אגב, לא החרמו בשדה התעופה כלום והמזון המועט שהבאנו נמצא במזוודותינו). בדיוק מדהים 10:00 מגיעים מארחינו ויוצאים לדרך. אך לפני זה יש אי נעימות קטנה. רוני מקבל טלפון מכריסטי, היא, בתאום עם איגוד יוצאי סין תכננה לארח אותנו, במקביל שיחה קצרה בינה ובין פו ללא התערבותנו מסדירה את העניין ופותרת את הבעיות הראשונות, יארחונו ביום הראשון והשניים ביום השני. יוצאים למיניבוס, השמים בהירים מזג אוויר מצוין כ-22 מעלות. אין לחות כמו בארץ, לא מזיעים. שמים פעמינו כמובן... לבית העלמין היהודי הנמצא מחוץ לעיר. מארחינו יודעים שהדבר הכרחי (כל מי שהיה בחרבין ביקר שם. לפני הנסיעה, בביקורי בא.י. קיבלתי מתדי קאופמן, את המיקום של כל הקברים הרלוונטיים. המארחים מתגאים במגן דוד ענק המוקם בכניסה לבית העלמין (לפני 9 שנים, בביקורי הקודם המונומנט לא היה). נכנסים פנימה, די מוזנח, הקברים והמצבות בחלקם על המצבות מושחתות (מדוע?) בעזרת הרישום מוצאים 4 קברים ששייכים למשפחת טריגובוב, איני יודעת מי הם האנשים ומה קרבתם פרט לאחד. שמואל טריגובוב שאליו היינו נוסעים בהיותי ילדה. זכור לי מטע פקאנים ענק (אולי ממבט ילדותי) שם היינו יושבים בצל העצים בחופשות.

מצאנו גם קברי קומיסרוב, הם זכורים לי כמשפחתו של סבא נחום (אחותו ג'יטו) וכמובן קברו של אוריאל קליין אבא של דיפה. הבאנו עמנו טוש שחור עברנו מעט על האותיות השחוקות, מי יודע מתי למישהו יזדמן לעשות זאת שוב. אם בכלל! אחרי שיטוט כשעתיים, שוב בנסיעה, והפעם לארוחת צהריים. מגיעים למסעדה בפרברי חרבין, די פשוטה ולא מרשימה. (נבחרה ע"י המארחים בגלל הכשרות היהודית שלנו). שולחן עגול גדול, כמובן זכוכית גדולה מסתובבת. הצלחות שלנו קטנטנות, אין מזלגות. מתחילים להערים אוכל, כמובן חלקו בלתי מזוהה. אילן מקבל אוכל צמחוני שאינו בהבנתנו, אנחנו אוכלים גם בשר. כבש נאמר, בקר ועוד. אנג'לה נחלצת לעזרה טועמת מהכל. מוגשת בירה מתוצרת חרבין באהבה רבה. לקינוח גלידה, טעימה מאד ולאחר שלא שבענו מכלום, אנו נהנים מהגלידה.

ועכשיו בנסיעה לעיר, מגיעים למרכז ומבקרים בבית הכנסת הישן שכיום ממוקם בו בית ספר לנערות קוריאניות, מקבלים אותנו בנימוס. המנהלת יוצאת לקראתנו ואנחנו

עורכים סיור בכתות. כל החלונות ממוסגרות עם מגן דוד גדול. זכר לימים ימימה. אנחנו מתפעלים על השימור, מחמיאים להם. יוצאים לרחוב, החצר שזכורה לי מסביב לבית הכנסת הפכה למסעדה. מסתכלים, נהנים, מצלמים וממשיכים. הפעם ל... (פיקארניה אוליזה) בה שוכן "הבית". ביתי בימי ילדותי. לא כמו בפעם הקודמת, בביקורי הפעם, מארחנו מובילים אותנו למקום המדוייק. (לפי תמונות שהבאתי והם מצאו את שם הרחוב בסינית) הבית כמובן עומד על תילו, מבחוץ מרשים מאד כולנו מתבוננים (אני מתרגשת). בתינוכם הרב של המארחים אנו מורשים לעלות לדירות. העזובה בחדר המדרגות עצומה, לכלוך והזנחה. מסתבר שהבית בשיפוצים. פיגומים לרוב. עולים במדרגות משתדלים לא להיפגע מהעובדים. בתוך דירה, בקומה השנייה מקבלים אותנו במאור פנים. בכל חדר חיה משפחה שלמה, מיטות, ארונות, מטבת, הכל ביחד. הפעם, לא כבפעם הקודמת התקשורת קלה בעזרת פו, הוא מסביר שפה נולדתי וחייתי 10 שנים. האנשים מתלהבים, מצטלמים איתנו. מקבלים מתנות קטנות ויוצאים, אבל חסר משהו, לא הגענו לדירה הספציפית שבה חייתי, היא קומה אחת למעלה מזה ושם עובדים אי אפשר להיכנס. שוב בתיורן ובהסבר, פו מגיע לבעל הבית מסביר הכל וראו זה פלא... הדברים משתנים, יוצא אלינו אדם, לבוש בקפידה, כמובן סיני, הוא מזדהה כבעל הבניין ואתו אין בעיה להגיע למעלה. הדירה בקומה השלישית בצד ימין בשלבי שיפוץ מדהים. קירות מוזזים הרצפה מוחלפת הכל שונה רק החלונות מזכירים את שהיה כאן פעם. ושוב הפתעה, בעל הבית מפציר בנו להיכנס גם לדירה שממול (בזמנו דירתם של משפחת הלפרין אלרן). מיודעינו הטובים של המשפחה, וראה זה פלא דירה למופת, מושקעת, חדישה ויפה. רצפת פרקט מבריקה (נתבקשנו לחלוץ נעלים) רהט מדהים וחדש (כמובן לא לטעמנו) תאורה מרהיבה, מטבח מודרני. בעל הדירה מתפאר, מושך אותי ביחד מחדר לחדר, מראה ומראה שוב את נפלאות דירתו לאומת ההזנחה שראינו למטה. מצטלמים, משאירים מזכרות ושוב יוצאים לרחוב כנראה מבט אחרון. רוני מתלוצץ ואומר שאפשר לבוא גם עם הנכדים. ממהרים לפגישה עם ראש המחוז (אגב הוא ביקר בעמיקם לפני כשבועיים וזכה לאירוח יפה). מארחינו, נציגו, מאיצים בנו, השעה 16:30 - ארוחת ערב! אבל אנחנו מבקשים פסק זמן! עולים למלון ל-10 דקות, מחליפים בגדים, כמובן שירותים ושוב למיניבוס

ושמים פעמינו למלון "מודרן" שם מתוכננת ארוחת הערב. המלון יפה ומשופץ (חבל שלא התמקמנו בו). אנו מובלים לחדר מפואר ונפרד, שולחן גדול, עגול, ערוך בקפידה לכבודנו. בשעה 17:00 בדיוק, מגיע מיסטר גוו (ראש מחוז דאו לי שהוא המחוז הגדול בחרבין). הוא מכיר את חלקינו מעמיקם, אדם נחמד, גבוה ומחויך אינו דובר אנגלית ונעזר בפו. לשולחן מתיישבים לפי הגיל אני ע"י מיסטר גוו ואז רוני אילן וכך הלאה.

שוב זכוכית ענקית מסתובבת ועליה ארוחת מלכים כהבנתם. מיני ירקות מאודים, מיני בשר (בניהם בשר צבי טעים), בצקים, יוגורט לקינוח, אבטיח שמציל את המצב, פלחי אגס מוקפאים ומובן יין ובירה.

מיסטר גוו מברך, אנו מודים אוכלים ונחים. הוא ממחר לפגישה ואנו ממשיכים עם מלווינו. שוב מבקשים אתנחתה של 10 דקות במלוננו כי יוצאים לטיול על שפת הנהר סונגרי (כך קראנו לו), המארחים מידעים אותנו שהטיול כ- 3 ק"מ. מחליפים נעליים (אני כמובן בקרוקס) ויוצאים...

עד הנהר במיניבוס ומשם בהליכה איטית לאורך הטיילת. ממש על שפת הנהר, הרבה אנשים מטיילים והפעם לא כבביקור הקודם, יש הרבה ילדים ונוער. משייטים ברולר בליידס, משחקים, רצים עם "בלוני כלב", בהמשך להקת ריקודים שאליה מצטרפים אנשים מן הקהל. כולם שמחים ונינוחים, חלקם מתעמלים, חלקם רוקדים וחלקם סתם משוטטים. בקצה הטיילת שוב המיניבוס עם הנהג הנחמד. חם בתוכו, מפעם לפעם הוא מפעיל את המזגן. נוסעים למלוננו, נפרדים ממארחינו, לא לפני שהם מבטיחים לבוא ביום שישי וללוותנו לשדה התעופה.

שוב מנוחה קצרצרה ויוצאים לשיטוט ברחוב. כולנו עייפים מהיום הגדוש. הרגליים כואבות. בדרך קונים פירות, חוזרים למלון, כוס קפה ויוצאים למנוחה.

5.6.2008

קבענו עם מארחינו החדשים, שהם אנשי האקדמיה ליהדות בסין, להיפגש בשעה 10:00. חייבים לישון ולנוח קצת. גם בגללי וגם בגלל ליאת (חלקינו הזמננו מסג' לחדר. השכמנו אילן ואני ב-07:00, שתינו קפה נס שהבאנו מהבית, אכלנו פירות שקנינו אתמול וישבתי לכתוב קצת זיכרונות שלא הספקתי אתמול. לקראת השעה 10:00 נפגשנו בלובי. הגיעה הסינית סבטלנה, אותה זכרנו מביקורה בעמיקם לפני מספר שנים (היא דוברת רוסית), גם האוטובוס עם הנהג של אתמול שהושאל לנו ע"י מיסטר גוו מחכה של ע"י המלון. נוסעים לבית הכנסת הגדול שבו ממוקם המוזיאון ליהדות סין. הנסיעה קצרה מאד, כדקותיים ושם מחכה לנו גרישה (גם הוא מוכר לנו מביקורו בעמיקם, גם הוא דובר רוסית). שוב מגן דוד בכניסה, בביקורי הקודם המקום היה מוזנח ועל דלתו מנעול גדול.

והפעם שינוי מדהים! אף על פי שידעתי זאת מאנשים שביקרו, הופתעתי! הכל מצופה שיש, כל המעקות עם מגן דוד. הקירות עמוסים בתמונות מחיי היהודים בחרבין. מתחת לכל תמונה הסבר מפורט בסינית ובאנגלית. כולל שנת האירוע, שם משפחה של המצולמים ועוד.

הולכים מתמונה לתמונה, אני מתרגשת ומתלהבת מכירה את חלקם של המצולמים, זוכרת שמות ושוב הפתעה! אבא שלי בתלבושת בית"ר עם קבוצת חברים ולאחר מכן מזהים עוד בני משפחה, דוד גרישה ובתמונה אחרת דוד יוה, אחותו של סבא נחום וגיסו ומולינו כל הזמן צוות צילום וצוות הקלטה. שואלים, רושמים וכנראה מתרגשים יחד איתנו. המוזיאון משתרע על פני 3 קומות, יפה להפליא, נקי ומתוחזק. כמובן תמונות משפחתם של אולמרט, של תדי קאופמן ושל עוד רבים. גם ז'בוטינסקי, בגין, בן גוריון, ויצמן, רבין, גולדה ואפילו ביבי מככים שם. וכמובן אורה נמיר בהיותה שגרירה בסין. באחת המבואות ריהוט אוטנטי של בית יהודי מהתקופה ההיא. כולל פסנתר-כנף, הדמויות עשויות גבס, עדינות ומדוייקות. צילומים נדירים של תעודות משפחתיות, כתובות באנגלית, רוסית וסינית. אני נתקלת באחת מוכרת. כתובה בסינית ומבקשת תרגום וראו זה פלא, הראשונה מתורגמת ע"י גרישה הסיני, שהונפקה בשנת 1928 על שם התלמיד טריגובוב. השנייה, הונפקה בשנת 1928 על שם רזנושצ'יקוב. ואלה הם אימי ואבי! בקומה העליונה תאורת מגן דוד ענק מקריסטל בתקרה. עם אורות מתחלפים ומתחתיה ספר תורה ענק מגולגל כספרי התורה בבית הכנסת ובו כל ההיסטוריה של יהדות חרבין. הם סיפרו שלמדו את הפטנט מאתנו היהודים ועשו ספר דמוי תורתנו. השעה כבר 12:00 שעת צהריים, אנחנו רעבים ומותשים משיטוט במוזיאון ומהתרגשות. נפרדים ובלוויית סבטלנה וגרישה נוסעים למסעדה ע"י האקדמיה. שכחתי לספר על אמה, סינית חמודה, דוברת רוסית מצלמת ומתחקרת כל הזמן. גם היא מצוות האקדמיה ומצטרפת לצהריים. במסעדה נפגשים עם לנה, שוב סינית מאירת פנים, דוברת רוסית די טובה. אנו מובלים לחדר נפרד, שוב שולחן ערוך לכבודינו וראו זה פלא, נוסף לכל האוכל המשובה שכבר טעמנו, פלמני עם בשר, ירקות, שרימפס, ביצה, ממש חגיגה לחלקנו. מצטרף אלינו סשה, דובר רוסית, די צעיר. הם מחליפים את גרישה הפנסיונר, שמשדל לשתוק ולתת להם את הבמה, ושוב תחקירים. איפה נולדת בחרבין? גם ההורים נולדו בחרבין? איך היו החיים בחרבין? איפה גרתם ובמה שחקתם? האם החיים בחרבין היו טובים? מה את עוד זוכרת? ועוד ועוד. לקראת השעה 14:30 נפרדים. נגשים למעלית אך אין חשמל... המעליות מושבתות, יורדים ברגל 9 קומות. טוב שזו ירידה ולא עלייה.

משם ממשיכים במיניבוס לאי-השמש בלווית סבטלנה, סשה והצלם. חוצים על הגשר את נהר הסו-גה-רי, ממשיכים וממשיכים ומגיעים לאי שבזמנו היה די קטן, עם הזמן הוגדל והוכשר לפארק ענק ופיפה. הכל ירוק מטופח ומטופל. פסלים ענקיים מיוצרים ממין תערובת של קש ואדמה ועליהם שתולים פרחים ודשאים. הפסלים מתנשאים לגובה 2-3 מטרים, צורתם מגוונת יש פילים, דרקונים וסנאים... במרכז יש משטח ועליו שמש גדולה עשויה כנראה ממתכת ומסביבה עוד 8 שמשות, היא ניצחה והיא התשיעית המנצחת הגדולה. מצטלמים ושוב ממשיכים. בהמשך, בין ערבות העצים ובין הדשאים, מקפצים להם עשרות סנאים קטנים וחמודים. הם לא פוחדים מבני אדם, מתקרבים מפצחים גרעינים וגם מצטלמים. כולנו מתלהבים וכמובן מתעכבים על ידם. שוב מחייכים ומתפעלים ונהנים ושוב למיניבוס. בקצה האי שוכן לו ביתן הקרח. מזהירים אותנו ששם צריך לשלם הרבה!! 60 יואן ועוד 15 יואן על הביגוד, אך לפי כספנו זה די מצחיק כ-35 שקלים לאחד, ואיך לא ניכנס. אנו מזמינים את סבטלנה על חשבוננו סשה מסרב בתירוץ שכבר ביקר שם הרבה פעמים. קונים כרטיסים ונכנסים, מקבלים מין חותלות חמות עד הברכיים. חולצים נעליים, נועלים מגפי פרווה גדולות, מעיל סינטטי גדול וחם ונכנסים. מדהים! הכל עשוי קרח כולל המדרגות ועליהם פרושים שטיחים. הטמפ' 10 מעלות. דמויות שונות, בובות האולימפיאדה, צורות וצללים שונים והכל מקרח. חלקם צבעוניים ע"י חומרים מסויימים וחלקם ע"י תאורה משתנה. עולים לקומה השנייה ושם הפתעה! אפשר לרדת בהחלקה על אבוב רק זה חסר, כולנו מסרבים ויורדים במדרגות. כשמגיעים לקומה הראשונה קונים קפה חם ומגעייל, יושבים על ספסלי קרח משתמשים בשולחן מקרח. האף קפוא הלחיים לוחטות מקור. יוצאים החוצה מורידים את כל המחלצות, שבים לנעלינו ושוב למיניבוס ושוב נוסעים לארוחת ערב. אנו מבקשים ממלווינו פסק זמן להתרעננות במלון ומקבלים בהבנה חצי שעה. ב-17:30 מתייצבים שוב בחוף ע"י המלון למיניבוס שמחכה לנו ושוב נוסעים וחוזרים ונפגשים עם מיודענו גרישה ולנה לארוחת ערב במסעדת העובדים של האקדמיה. בנסיעה אני מבקשת מלנה, אם אפשר לקבל אורז לליאת שלא אוכלת כלום. בחדר האוכל מצטרף אלינו מסטר צו!!! הוא דיקן האקדמיה, כמובן אינו דובר שום שפה, פרט לסינית. הוא מברך, גרישה מתרגם והאוכל מוגש, הפעם קצת יותר טעים לנו. נפרדים והפעם לתמיד, חוזרים למלון בסיבות השעה 19:00. למחרת בבוקר מובטח לנו המיניבוס ע"י מסטר גוו שיובילנו לשדה התעופה בדרכינו לבייג'ין.

סוף ביקורינו בחרבין.

עסקי משפחת ששון בשנחאי וחלקם בפתוחה של העיר בתחילת המאה העשרים

צ'ז'אן צ'ז'ונאן / מרוסית יהודית סנדל

משפחת ששון, בעלת אזרחות בריטית, השתתפה באופן פעיל בחיי המסחר והעסקים של העיר בומביי.

בה בעת, החל מ-1840 היה לה גם תפקיד מרכזי בחיי התרבות והמסחר בשנחאי. יחד עם ההכנסות האדירות מסחר באופיום, הם החלו להשקיע כספים בקרקעות והפכו לבעלי קרקעות מובילים בשנחאי. לאחר מלחמת העולם השנייה הם חדרו גם לשטחים כלכליים, חברתיים ותעשייתיים.

מדוע החליטה משפחת ששון להשקיע את כל הונה בשנחאי? וכיצד מימשו את תכניותיהם הכלכליות בעיר? ואיזה תפקיד היה להם בהיסטוריה של שנחאי? - על שאלות אלו ננסה לענות. בהיותי היסטוריון בשטח הפיתוח הכלכלי, התחלתי לפני עשרים וחמש שנה לחקור את עולם העסקים הישן של שנחאי. אחד מכיווני המחקר המשמעותיים היה לחקור את עסקיהם של משפחת ששון, מאחר והיה ברשותי ארכיון של העסקים שנשמר בשנחאי. שנית, החברה "Sassoon Group" הייתה אחת החברות הזרות אשר השפיעה רבות על פיתוחה של שנחאי בראשית המאה ה-20, שלישית, אנשי משפחת ששון היו היהודים העשירים ביותר בשנחאי.

שושלת ששון התגוררה בבגדד במשך מאות בשנים והם נחשבו לעשירים ביותר בין הסוחרים בעיר. רק ב-1830, כתוצאה מרדיפת יהודים, עזבו בני המשפחה את העיר. הם פנו להודו והתיישבו בבומביי. כאן, ב-1832 הם פתחו חברה בשם "David Sassoon and Sons Co". וקבלו אזרחות בריטית. ב-1834, כאשר החברה "The East India Co" איבדה את המונופול על המסחר ניצל דוד את ההזדמנות והחל לעסוק במסחר עם סין, כלומר, עוד לפני מלחמת האופיום בשנים 1840-1842. עסקי משפחת ששון עם סין היו בעיקר סחר באופיום. בעקבות הפרסום על כך בספרי, זכיתי לביקורת קשה מצד החברה "Sassoon Group".

ב-1843 לאחר חתימת הסכם ננקין בין סין לאנגליה, שנחאי, יחד עם עוד חמישה נמלים בסין, נפתחה לסחר בין ארצות זרות

לסין. בסוף 1843 חברת ששון נחשבה לאחת מהחברות המסחריות הגדולות שפתחו סניפים בשנחאי. ב-1870 מסחר באופיום הלך והתדלדל הודות לצמצום שדות האופיום בסין, וההתייחסות הביקורתית בעולם למלחמה זו. מעתה היפנו את משאביהם לרכישת קרקעות. הרכש הראשון היה "The Heard Property", אשר היה בהתחלה בבעלות החברה "The American Augustine Heard & Co". ב-1926 החלו הששונים בבניית בית ששון הידוע (כיום זהו מלון "Peace Hotel").

הודות להכנסות האדירות ממסחר באופיום הם החלו לרכוש קרקעות בשנחאי בראשית המאה העשרים והפכו לבעלי הנכסים הגדולים של העיר. לאחר מלחמת העולם הראשונה הם התפשטו לענפים כלכליים ותעשייתיים. חשוב לנו מאד למצוא תשובות לשאלות, כמו - למה החליטו הששונים לרכז את הונם דווקא בשנחאי, כיצד הוציאו לפועל תכניות כלכליות וכיצד השפיעו על ההיסטוריה של שנחאי.

כעת, הרשו לי להציג לפניכם אישיות אגדתית, זו אשר ניהלה בשנחאי את החברה "E.D.Sassoon Co".

לאחר מלחמת העולם הראשונה. שמו אליאס ויקטור ששון (1881-1961). בזמן מלחמת העולם הראשונה הוא שרת בחיל האוויר הבריטי, כתוצאה מפציעה איבד את ראייתו בעין אחת, ועל כך זכה לכינוי "ששון הצולע". אך בקרב החברה הבריטית בשנחאי פנו אליו בתואר סר ויקטור, מאחר ועוד אביו זכה בתואר המלכותי מחצר המלוכה הבריטי. בהיותו צאצא שלישי של שושלת דוד ששון, מיד עם תום המלחמה הגיע לשנחאי.

למה החליט ויקטור ששון להעביר את הונה ממומביי לשנחאי? מאחר ובהודו הלכה וגברה תנועה לעצמאות, בראשה מהטמה גנדי, והתחרות עם חברות הודיות מקומיות קיבלה אופי קשה.

אם כך, למה בחר ויקטור ששון בשנחאי להיות מרכז לעסקיו ולא בהונג קונג למשל? הסיבה העיקרית לבחירה הייתה שבאותה תקופה היה צורך לשלם בהונג-קונג מס

גבוה מההכנסות, ובשנחאי לא היו היטלי מס כלל. סיבה אחרת לבחירה, היא העובדה שמועצת העיר שנחאי נמצאה תחת ביקורת של בעלי עסקים בריטיים. סיבה שלישית הסתכמה בכך ששנחאי באותה עת הפכה למרכז כלכלי של סין, וסיבה רביעית - משפחת ששון הייתה בעלת קרקעות ברחבי העיר. לסיכום, ויקטור ששון האמין בכך ששנחאי צועדת לתקופה של פריחה אדירה. בראשית שנות ה-30 תקוותו של ויקטור התממשה. העסק התרחב ומנה 52 חברות שהתחלקו לשלוש קטגוריות: הראשונה - 11 חברות בעלי שליטה ישירה הידועות כחברות פרטיות, אשר מניותיהן אינן מופיעות בשוק ההון; השנייה - 19 חברות בת, הידועות כחברות ממשלתיות, מניותיהן נסחרות בשוק ההון; שלישית - 22 חברות, הקשורות להשקעות.

עסקיהן של החברות המתייחסות לקטגוריה הראשונה התנהלו מול הבנקים, עם אשראי, קרנות נאמנות ונכסי דלא ניידים. החברות המתייחסות לקטגוריה השנייה עסקו ביבוא וביצוא, בתי מלון, דירות, חשמליות ואוטובוסים, ואפילו בעסקי מכוניות. הפעילות של החברות מהקטגוריה השלישית נגעה בעיקר בספנות, תעשיית מתכות, בניית רציפי עגינה, טקסטיל ותעשיית מזון, יצור משקאות ושטחי בידור.

עם כל הנאמר לעיל, נראה שההשקעות של משפחת ששון הקיפו חוג רחב של ענפים והשפעתם על פיתוחה של שנחאי היה אדיר.

בנוסף להכנסה אדירה לאורך שלושים שנות ניהולו של סר ויקטור, שנעוצה בפתוח הון ניירות ערך - מניות ושטרות חוב. לדוגמה, הודות להוצאת סדרה של שטרות חוב על ידי החברה וכן סדרה שלמה של אשראי בנקאי בתנאים רווחיים, הוא הצליח לבנות שמונה מתוך עשרה גורדי שחקים אשר התנוססו בתקופה שבין 1920 ל-1930. מובן, שלעזרה הכלכלית הרבה בפרויקטים של סר ויקטור תרמה אישיותו האמינה, המוכשרת והמצליחה של איש עסקים זה.

כל גורדי השחקים שבנה עומדים איתן על

אדמת שנחאי עד היום. יש רצון לספר על שניים מתוכם. אחד - גורד השחקים הראשון בשנחאי זהו "The Sassoon House". היום משמש כבית מלון "Peace Hotel". בנייתו החלה בשנת 1926, לפני כשמונים שנה מהיום. הוא נמצא בפינת הרחובות בונד וננקין רוד. בניין בן 13 קומות הבנוי בסגנון אירופאי, עם עטרה ירוקה בצורת פירמידה. העיצוב הפנימי מעורר התפעלות. עד אירועי 1949 בשתי הקומות התחתונות היו בנקים וחברות, בקומה השלישית משרדי החברה "E.D. Sassoon Co", ומהקומה הרביעית עד העשירית, חדרי מלון, חדרי אוכל כאשר כל אחד מהם עוצב בסגנון של ששת הארצות: סין, אנגליה, ארה"ב, יפן, איטליה וספרד. בקומות העליונות השתמש ויקטור ששון לעצמו. אין ספק, שסידור מעין זה לא ניתן לפגוש באף מקום.

מלון אחר, עליו נספר, זהו המלון המפורסם "Jin Jiang Hotel". את האגף הצפוני של המלון החל ויקטור ששון לבנות ב-1928, וניתן לו השם "Cathay Mansion", ובין תושבי המקום הסינים נקרא האחוזת בת 13 קומות. ב-1931 החל ויקטור ששון לבנות את האגף הדרומי שהיה מיועד לנכבדים V.I.P.

וכונה בשם "Grossoessor Mansion", שידוע בקרב האוכלוסייה הסינית כאחוזת בת 18 קומות. בחמישים השנה האחרונות, או החל מ-1949, מלון "Jin Jiang Hotel" הפך למלון החשוב ביותר בסין ובו ביקרו אנשי עסקים זרים, נציגים מחברות שונות, מדענים בעלי שם עולמי ועוד. למעלה מחמש מאות מנהיגים מ-130 ארצות שונות שהו במלון בעת ביקורם בשנחאי. ביניהם ריצ'רד ניקסון, רונלד רייגן, ג'ורג' פומפידו, ג'ב' מרגרט טאצ'ר, גרהרד שריידר, הלמוט קול, לי קואן יו, ג'והרלל נהרו ואחרים.

לסיכום הייתי רוצה לומר, שכאשר ההיסטוריון הבריטי ססיל רוט כתב בספרו "שושלת ששון" (1941)

שמשפחת ששון היא מייסדת של ענפי מסחר בכומבי ובהודו כולה, אנו יכולים לראות בהם את אחד הזרים החשובים והמובילים ביותר למודרניזציה של שנחאי בתחילת המאה העשרים.

תקציר הספר "היהודים האופיים והקימונו"

עזרא יחזקאל-שקד

ג. מקישיניב ואודסה, עד לונגפו

פרק זה, מוקדש ליהודים שניצלו משרשרת הפוגרומים בקיסרות הרוסית, ומאסו בשלטון הצאר. אלה נדדו למנצ'וריה ולשנגהאי. הקהילה הבבלית הזעירה, פתחה את ליבה בפני הפליטים מהקיסרות הרוסית. יותר מארבעת אלפי נמלטים נקלטו בעיר, ויצרו בסיס לקהילה יהודית מלוכדת. בפרק זה מסופרת פעילותם של יהודים, הרפתקנים נועזים ואנשי עסקים, שהותירו את רישומם על ההיסטוריה המודרנית של סין, הגדולה בארצות תבל בתחומים הצבאי, המדיני והכלכלי. הופעת הריקשה ברחובות שנגהאי מיקדה את הויכוח על השימוש בה בימי חול ושבת. סינים נדהמו, למראה העם המוזר המשלם משכורת חנים בימי שבת לסבלים מתבטלים. לורה כדורי, רעייתו של אלי כדורי, הדהימה את העיר כולה עת העיזה לנסוע במכונית הרולס רויס בחוצות רובעי היוקרה. היא יצגה את הפמיניזם הנועז בראשית דרכו. באותה עת, נוצר הקשר הראשון עם קהילת קייפנג.

ד. מנצ'וקו והמשולש היהודי של האימפריה היפנית

הנדידה מרוסיה הצארית למנצ'וריה, הביאה להתהוותה של קהילה יהודית ציונית מעניינת. מומר, ושמו מיכאל גרולב שהתקשט בדרגת גנרל בצבא הצאר, תקע דגל על הגדה הימנית של הוונגרי, כדי שתצמח סביבו, עיר תוססת ושמה חרבין, בירתה של מנצ'וריה. הקהילה היהודית הזו, הצמיחה את אילי ההון של הארץ, וחינכה תנועות נוער על ברכי הציונות. אלה נתנו דחיפה עצומה להתפתחותה התעשייתית והחקלאית של מנצ'וריה לימים מנצ'וקו. העשירות במשפחות אלו הן סוסקין, קבלקין, קאופמן, סקידלסקי, ציקמן. אחד מבניה של קהילה זו, אינו אלא אהוד אולמרט, ראש ממשלת ישראל בימים אלו. באותה עת נדהמו אנשי שלטון ביפן למראה ספר הפרוטוקולים של זקני ציון בתרגום היפני מרוסית. הפרוטוקולים, הצמיחו מקטרגים ומסנגרים. הפרק מביא את ניסיונותיה הנחושים של יפן למצוא אפיק הדברות עם העם היהודי, ובאמצעותו למעצמות המערב. רישומם של הפרוטוקולים והמשתמע מהם, ניכר אצל העם היפני עד ימינו אלה.

לארצות אלו. במהלך מלחמת העולם השנייה מנתה הקהילה היהודית בשנגהאי כשלושים אלף נפש. קיבוץ גלויות סגוני ויחיד בימינו בהיסטוריה. הגרעין המייסד, מאות יהודים שנסיעות מלחמת האופיום הביאה אותם מבבל אל המזרח הרחוק. לימים דבקו בעיר זו הכינויים "פריז" של המזרח הרחוק ו"עיר הכנופיות".

תקציר פרקי הספר

א. מהחידקל לגנגס, לונגפו ועד לאיי יפן

פרק זה, מביא את פרשת נדידתם של חלוצי המהגרים היהודים בחסות הקולוניאליזם הבריטי מבבל להודו. אלו השתלבו במערך הפוליטי מסחרי הקולוניאלי, ונטלו חלק פעיל באירועים שעיצבו את עתידן של מספר מדינות במזרח הרחוק. במהרה הייתה בומביי למרכז מסחרי עולמי, ומוקד רבני משלים למרכז הרוחני בכל. בהודו ובשנגהאי, הופיעו פרסומים חשובים רבים.

באפריל 1904, הודפס ברחוב ג'נקי בשנגהאי ה"איזראל מסינגר", בטאון התנועה הציונית הראשון בשפה האנגלית. ביטאון זה, נודע בעולם בשם ביטאון הספרדים העשירים של שנגהאי. לעיתון זה היו מנויים בכל היבשות ובאזורים רבים ידועות. גם פרופסורים יפנים שגילו עניין ביהודים, היו מנויים עליו. הוא מהווה מקור רב ערך לחקר ספר זה. הוצאתו לאור פסקה בדצמבר 1942. רצה הגורל, ועותק שלם אחד בלבד, שרד את התלאות והמלחמות.

ב. יהודים במלחמה הגדולה שפתחה את המאה העשרים - מלחמת רוסיה יפן 1904-1905

הפרק מתמקד ביהודים שנטלו חלק בעשייה הגדולה במהלך מלחמת רוסיה יפן. יתכן והייתה להם השפעה חשובה על מהלך האירועים ותוצאות המלחמה ההיסטורית הזו. הבנקאי הנודע יעקב שיף, הוא שגייס את ההון הדרוש לחימושה של יפן. פרשת ניצחונה של יפן האסיאתית הקטנה על הקיסרות הרוסית הענקית, הביאה לראשונה את הנושא היהודי לארץ השמש העולה-יפן, ומהווה אבן יסוד ליחסים העתידיים בין שני העמים. בפרק זה, מובא ראשית סיפור חייו של הגר היפני הראשון, ד"ר אברהם קוטוסווי, ופרשת יוסף טרומפלדור על ספיחיה.

פרשת התהוותן של מספר קהילות יהודיות במזרח הרחוק בעידן החדש, מובאות בספר זה. לראשונה מובא במלואו "סיפור היהודי הנודד" אל ארצות המזרח הרחוק אותן לא הכיר. היהודי בא אל עמים שלא ידעו אנטישמיות ושנאת יהודים. תחקיר פריחתן המדהימה של קהילות אלו, ותפארת העשייה של היהודי שתר אחרי עתיד חדש שם, מבוססים על מסמכים ופרסומים נדירים שראו אור בעידן הקולוניאלי. קהילות אלו, הותירו תיעוד מרשים, עליו ידובר בהמשך. עדויות של אישים שנטלו חלק פעיל באירועים הסוערים, מעניקים ליצירה נופך מרתק. קומץ יהודים פעלתנים, אנשי חזון ומעש תרמו תרומה חשובה מאוד להתפתחותן ותיעושן של ארצות המזרח הרחוק. יש לציין כי ההיסטוריה הקצרה יחסית של קהילות אלו לא זכתה לתשומת לב הראויה בציבור ובמערכת החינוך במדינת ישראל. בארצות המזרח הרחוק צמחו יהודים שהיו לעשירי עולם. ננתאו למשל, הייתה עיירת דייגים קטנה על גדות הינגצה. בשל חזונם ועשייתם של יהודים ספורים, אליאס ששון, ויקטור ששון, הרווק העשיר ביותר באימפריה הבריטית, צאלח חרדון האיש העשיר ביותר מזרחית לתעלת סואץ, אלי כדורי המלך הבלתי מוכתר של סין, ועזרא שחמון, הייתה עיירה זו לימים לעיר הגדולה בעולם והיא שנגהאי. יהודים אלו, קלטו בעיר זו עשרות אלפי פליטים מאירופה הבווערת בימי מלחמת העולם השנייה.

בראשית המאה הנוכחית, מונה שנגהאי כעשרים מיליון תושבים. פנינת הכתר של סין המודרנית. בורסת שנגהאי, שיהודים היו מפעיליה החשובים, צומחת לצדו של בנק הונג קונג-שנגהאי שיהודים נימנו על מיסדיו בעידן הקולוניאלי.

גידול האופיום בהודו, תחילה לצרכים רפואיים והמסחר בו בעידן הקולוניאלי, הוליכו את בריטניה וסין למלחמת האופיום. מלחמה זו יצרה מציאות חדשה. היא חרצה גורלן של מספר מדינות וגם נתנה דחיפה משמעותית להתהוותן של מסגרות מדיניות חדשות. יהודים מבבל, היו פעילים באירועים שקדמו ותכפו את מלחמת האופיום שהסתיימה בהסכם משפיל לסין. הסכם ננקינג אוגוסט 1842.

ספר זה הוא היחיד המסכם את כל מסכת האירועים במזרח הרחוק ומקדיש את החלק הארי לנדידת אלפי פליטים מרוסיה הצארית, ולאחר ליל הבדולח עשרות אלפים ניצולי שואה

ה. המנוסה הגדולה מערי הרייך לשנגהאי

שנגהאי, פריז של המזרח הרחוק, ולחלופין "עיר הכנופיות", נחשבה אולי לאחת הערים המעניינות בעולם. היא אכלסה בני עשרות לאומים וגזעים. יהודיה, נמנו על העידית האריסטוקרטית-הקפיטליסטית. בסערת האירועים, הייתה "עיר הכנופיות" לעיר המקלט היחידה בעולם לעשרות אלפי פליטים שנהרו אליה מערי הרייך השלישי. גרמניה, אוסטריה ופולין. אילי ההון היהודים בעיר, קיבלו את חסות "הכנופיה הירוקה" הכפופה לצ'ן קיי צ'ק וגייסו מליציות סיניות חמושות להגנת בניהם וארמונותיהם.

בראש מפעל הצלת פליטי השואה, חסר התקדים הזה, עמד הנדבן אלי כדורי, שרתם למבצע את עשירי היבשת. דוד עזרא, השריף של כלכתא ויקטור ששון, אלון עזרא מהודו. מנשה מאיר מסינגפור, דוד אברהם, ליזה חרדון, עזרא שחמון משנגהאי ורבים אחרים. הסכם ננקיג שהוזכר, הותיר את שנגהאי, העיר הקוסמופוליטית החשובה בעולם פתוחה בימים בהם נעלו כל ארצות תבל שעריהן בפני היהודים בעקבות החלטת ועידת אביון (יולי 1938). משמעות עובדה זו, התחברה להון הגדול, שאיפשר קליטה מסיבית ומבוהלת יוצאת דופן. מידי שבוע, התדפקו אניות עמוסות לעיפה ביהודים שזודים חסרי כל, על נמל העיר לתדהמת מיליוני תושביה. אפיזודה זו מתקופת השואה, מתועדת לראשונה בספר זה על כל נסיבותיה. במערכת החינוך היוקרתית שהקימה משפחת כדורי, נאסר לימוד השפה הגרמנית. מבין חניכיה של מערכת חינוכית זו נמנו ידועים רבים אחד מאלה, הוא מיכאל בלומנטל ששימש כשר האוצר האמריקני אצל הנשיא קרטור.

בתוך חודשים ספורים, הותירו אלפי יהודים מערי הרייך את רישומם על העיר בכל התחומים. שטרודל וינאי, קישט חלונות ראוהו ברחוב וינה הקטנה. בתי חולים ברובעי היוקרה האירופיים, קלטו רופאים ידועי שם. במהרה, פתח מכוון "פסקל" לאמנויות שעריו בפני העידית הסינית של העיר. זו הייתה שעתם של מעטים, להעניק פתח לעתיד חדש לאלפי יהודים נרדפים בימים בהם רק מעטים ידעו על פלאי סין ועריה.

תעוזה ונדביות לב, עשו אפיזודה זו לאחת הפרשיות המעניינות מתקופת מלחמת העולם השנייה. פרשה זו, העניקה את ההשראה לכתיבת ספר זה.

ו. המנוסה המבוהלת מפולין ליפן

עם פלישת גרמניה לפולין, החלה מנוסה מבוהלת של יהודים מזרחה. הפרק מתעד את הבריחה המבוהלת לארצות הבלטיות. בודדים וישיבות מרוסקות בנייהן ישיבת מיר, היחידה ששרדה את השואה בשלמותה, מגיעים בסוף תלאות המסע הארוך דרך סיביר ליפן.

ז. בנזאי יפן. דיון תיאולוגי היסטורי עם כהני דת השינטו..

ביפן, בעלת הברית של גרמניה הנאצית, הגיעה האוכלוסייה היהודית לשיאה ההיסטורי עת הגיע לשם גל הפליטים הפולני. הם מנו יותר מאלפיים נפש. כך מנתה אוכלוסייתה היהודית של יפן יותר מארבעת אלפים בני עדות שונות. קדמו לאלה, עשרות יהודים בעלי עסקים מבבל. חיי הקהילה הזו התנהלו בעושר רב סביב בית הכנסת "אהל שלמה" בקובה. אלו הגיעו בעקבות מלחמת האופיום ופתיחת יפן לסחר עם המערב. האחרים היו אלו שנסיבות החיים ברוסיה הצארית הוליכם לארץ הזו. הם הביאו את חייטות החליפות האירופאיות ליפן. היחסים המעניינים בין יהודים מגודלי זקנים לבין היפנים, מובא באמצעות תיאור המפגש ביניהם. הדיון המאלף בין רבני הישיבות (הרב פרנקל, האדמור שמעון קאליש) לבין צמרת כהני דת השינטו, מובא מפי אחד מתלמידי ישיבת מיר צבי כהנא. באווירה של מתח וחרדת קדש, ציפו האברכים בקוצר רוח לתוצאות הדיון המבהיל שנכפה עליהם. המשלחת שבה לבשר כי בדיון, הגיעו שני הצדדים למכנה משותף בנושאים רבים. כהני השינטו הביעו הסכמה מלאה לעניין מעמד הר סיני. הם גם הרגיעו את הרבנים באשר למעמדם כפליטים רצויים בארץ השמש העולה.

אירועים מעניינים רבים התרחשו ביפן אז, וכרגיל לא נעדרו מהם היהודים. מפרק זה, אנו גם למדים על תחילת דרכה של כת "המקווה" וכת "בית שלום" שתי התנועות היפניות ששמו את נצח ישראל בראש מעיניהן. תמיכתן המלאה במדינת ישראל, בלתי מסויגת.

ח. מיפן לעיר הכנופיות, שנגהאי

ביצומם של האירועים, אכלסה שנגהאי כארבעה וחצי מיליון תושבים. הקהילה היהודית, מנתה יותר משלושים אלף נפש. חלוציה, קומץ היהודים מבבל, פחות מאלף נפש. מהם נמנו עשיריה, המלכים הבלתי מוכתרים של העיר המקורבים לעידית הקולוניאלית ולשליטים הסיניים. ביניהם, כדורי, ויקטור ששון, צאלח חרדון, נסים בנימין עזרא, עזרא שחמון. הקהילה הרוסית שהתבססה בעיר מנתה כארבעת אלפים חמש מאות נפש. פליטי השואה מגרמניה ואוסטריה כעשרים וארבעה אלף, והגל הפולני יותר מאלפיים.

לימים, הגיעה התעמולה הנאצית לעיר. עושרם העצום וארמונותיהם של יהודיה בונים, הביא אליה את ניצוצות האנטישמיות המערבית. לשבחו של העם הסיני יאמר, הוא דחה על הסף את הגל האנטישמי. יפן, שהכינה את עצמה למלחמה, ביקשה להוציא ממנה את התושבים הזרים. בקרב תלמידי הישיבות, התחוללה שמועה כי שנגהאי מאכלסת אחד מעשרת השבטים. שבט עתיר ממון ורב השפעה, ומשמים נגזר כי הוא המושעי.

ישיבת מיר בשלמותה, וכמה אברכי ישיבות מרוסקות, התקבלו באהבה רבה בשנגהאי,

ועוררו סקרנות גדולה בקרב האוכלוסייה, בעוד צבא יפן, מכין את המתקפה על פרל הרבור. המשלוח הפולני מנה כאלפיים נפש, יקיריהם היו תלמידי הישיבות, אלה אוכלסו בבית הכנסת שהקימה ליזה חרדון, אלמנתו הבודדיסטית של צאלח חרדון בלבה של העיר. בודהיסטית זו, שהקימה עליה שערורייה בבגדד והכניסה את קהילות המזרח הרחוק, היא שפיקדה במסירות מופלאה על הקמת בית הכנסת הזה. סביב אישיותה, נרקמו אגדות.

ט. הודו, התחנה היפה בצמתיים

אף שהממשל הבריטי, מנע מיהודי הודו לקלוט פליטים, הרי ממונם והשפעתם אפשרו קליטה סלקטיבית בטענה כי התעשייה דורשת מומחים שקשה להשיגם בהודו. בתחום ותחבולות, נקלטו כאלפיים פליטים. רופאים התקבלו כטכנאי טכסטיל. בומביי שמשה מעין עיר קליטה ליהודי בכל במזרח הרחוק בראשית המאה התשע עשרה, ממנה יצאו אל המרחבים המרוחקים. האימפריאליזם הבריטי ידע לנצל היטב את ידענותם. בומביי, הייתה לפנינת הכתר של יהדות המזרח הרחוק. לעיר זו הגיעו מבבל רבנים ידועי שם, הרב פתיה, נודע כפוסק גדול. בבומביי התירו רבנים לבני הקהילה לנסוע בשבת בתחבורה ציבורית תמורת הסדר תשלומים ובתיאום עם בגדד, הוטל חרם על משחקים משחיתים, שהיו מקובלים על העידית האימפריאלית כמו משחקי קלפים.

בהודו צמחו אילי הון, שהתגוררו בארמונות שחבקו עשרות חדרים, והתהדרו בכל הפאר שהדמיון הפרוע העלה. הם בנו בכלכתה את בית הכנסת אהל דוד, המשמש אחד מאתרי התיירות החשובים של כלכתא עד ימינו אלה. דוד עזרא, שהוכתר כשריף כלכתא ב-1926, נחשב למלך הבלתי מוכתר של העיר, רעייתו ליידי רחל, הייתה בוטנאית נודעת. ארמונם היה מוקף גנים רחבי ידיים שאכלסו את חיות הפרא של הארץ. לימים נשלחו שני פילים לקשט את גן החיות של תל-אביב. יהודים אלו, קידמו את הארץ בתחומי התעשייה והרפואה המערבית. בהודו באו פליטי שואה בפתח ארמונות אקזוטיים שלא יכלו אפילו לחלום על קיומם. הם צפו במונומנט, שהנציח במרכז בומביי, את נסיכת העיר - פרחה ששון. הגבירה הזו, עברה להתגורר בלונדון ובמהירה קנתה את מעמדה בחברה הגבוהה. היא מצאה אלפי יהודים שהיגרו לבריטניה ממזרח אירופה, השתכנו ברובע ויט צ'פל והתמודדו עם קשיי קליטה חמורים. היא גייסה את הונה והשפעתה למענם.

זיכרונות מעוררי דמיון ודברי הוקרה של ניצולים אלו שהגיעו להודו, מובאים בפרק זה. על אלה נמנה, חודורובסקי מקס והוא מנחם סבידור ז"ל, אישיות רבת פעלים. הוא שימש בעבר יו"ר הכנסת 1984-1981. מרטין קירשנבאום, אחד הפליטים, רשם דברי הערצה מרגשים על קבלת הפנים לה זכה בארמונות המארחים.

י. בצל הכיבוש היפני

המתקפה על פרל הרבור, קדמה להצהרה יפנית מיוחדת ליהודים. יחידת 0.0 בפיקודו של "הקצב מווארשה" ג'וזף מייסנגר מגיעה לשנגהאי, כדי לרדוף את הפליטים בקצה העולם. זה היה ד"ר כהן, מקרב הקהילה הרוסית, שגילה את המזימה. פרשת יהודי שנגהאי בשנות המלחמה עושה את סיפור הצלתם לאפיזודה מיוחדת במינה. בלחץ הגרמנים, מוכנסים יוצאי גרמניה ואוסטריה לאזור מגודר. בפי הפליטים, "גטו". היפנים הענישו כל מי שהעז להשתמש במונח אירופי נלוז זה. הם טענו בתוקף שהם מתעבים את האנטישמיות האירופית, שאינה אלא דרגת שחיתות מוסרית של הגזע הלבן. אף על פי כן, צמחה לימים "אנטישמיות" מיוחדת ליפנים. מעין אנטישמיות חיובית, נטולת שנאת ישו. בפרק מובאים היחסים העכורים בין העדה הרוסית, לפליטים. בעוד עדת העילית בעלת הממון מתייסרת במחנות המעצר.

יא. במחנות המעצר היפניים

שנגהאי, נכבשה בסערה ובמחטף בכוחות יפניים שעטו עליה. יהודים נתיני מעצמות המערב, אלה שתרומתם לעיר הייתה עצומה, נכלאו במחנות מעצר (גם אלי כדורי היה ביניהם). חלקם, מי שלא התגאה בנתינותו הבריטית, ונחשב ל"אסיאתי" נותר בעיר וניהל אל חייו, אך בעלי הממון לא יכלו להושיע אפילו לעצמם. כך נותרו הפליטים חסרי הישע, אדונים לגורלם. סיפור השמירה על הכשרות והמצוות במחנות המעצר, הבאת ספר תורה אל מחנה המעצר הגדול (הלונג הווא), הוא סיפור הישרדות מעורר הערצה. בתחום ובתבונה שכנעו העצירים היהודים את צבא יפן להביא במשאיות את הבשר הכשר מבית משפחת טויג אל הכלואים היהודים.

בלהט הקרבות העקובים מדם ברחבי סין, פעלו מספר גנרלים יהודים במסגרות שונות. בארמיה הרביעית של מאו צה טונג, ארגן הקולונל ד"ר יעקב רוזנפלד, את השירותים הרפואיים של הקומוניסטים בשנדונג. פסלו מקשט בינאן את אחד הרחובות, הוא זכה להוקרה רבה אצל חסידי מאו צה טונג. ב-1949 זכה לעלות ארצה.

אצל צ'ן קאי צ'ק, פעל ד"ר וילהלם מייצנר. הוא היה ידידו האישי ונשא על כתפיו דרגת קולונל. רופא נמרץ זה, ארגן את האקדמיה הצבאית בשנגהאי ונשא לאישה נערה סינית ושמה בישראל ציפורה.

היהודי המעניין ביותר בחבורה זו, הוא ללא ספק הגנרל הלבן, בעל הדרגה הגבוהה ביותר, הלא הוא גנרל "כהן שני אקדחים". דמות מעוררת הערצה ותמיהות זו, הייתה קשורה בטבורה להיסטוריה המודרנית של סין ולהתפתחות צבאה. אהבתו ומסירותו של כהן לעם הסיני - לא ידעה גבולות. תקצר היריעה מלספר את סיפורו של כהן זה, שנוא נפשם של היפנים. הוא היה מקורב מאוד לסין טו, ולאחר מכן

לצ'ן קיי צ'ק. הוא התהלך כאגדה חיה בסין ובמושבה הונג-קונג.

יב. כיבוי האורות

הטלת פצצות האטום על יפן, פירוק ה"גטו" בשנגהאי, קץ העידן הקולוניאלי, פעילות המחתרות העבריות בארץ, כל אלה, הביאו את המפעל הציוני גם לסין ולהודו. אצל הקהילה הרוסית, הייתה פעילות ציונית גדולה, כמה מהם התגנבו לארץ, וחברו למחתרות הציוניות. נשק מהמזרח הרחוק, הגיע למחתרות. עם הקמת מדינת ישראל, התרוקנה שנגהאי מיהודיה. עצמאות הודו וניצחון הקומוניסטים בסין, מיקדו את הפעילות היהודית בהונג קונג ובסינגפור. לסינגפור שב ממחנה מעצר יפני, יהודי נמרץ והוא דוד משעל. בתבונתו משכנע את הבריטים, להעניק למושבה את עצמאותה בראשות ממשלה שהקים. משעל רשם לעצמו זכות היסטורית. הוא הגיע ארצה לפגישה עם בן-גוריון. לראשונה, נפגשו בירושלים שני ראשי ממשלה יהודיים.

בהונג קונג, נטלת על עצמה משפחת כדורי את משימת שיקומה של המושבה. הונג קונג

הייתה למושבה פורחת. זה היה הלורד לורנס-כדורי, ה"מלך הבלתי מוכתר" של המושבה שהשפיע על בריטניה להחזיר את המושבה הונג-קונג לסין (שני משטרים תחת שלטון אחד). יולי 1977.

לימים, בא לירושלים, הד"ר אברהם קוטוסווי, להשלים את הגיור כהלכה בבית החולים שערי צדק.

יג. אחרית דבר

הפרק המסכם, מספר את אחריתם של גיבורים ואתרים במזרח הרחוק שם התרחשה אפיזודה היסטורית קצרה ומופלאה. לימים פתחו ארצות המזרח הרחוק, שעריהן בפני דיפלומטים ומומחים ממדינת ישראל. הספר מכיל רשימה ביבליוגרפית, רשימת מרואיינים ואינדקס. המחבר, עיתונאי, נמנה על צוות ההקמה של הטלביזיה הישראלית (1968). כתב קול ישראל בערבית בלונדון (1971-1972). חיבר את הספרים, "היהודים, האופיום והקימונו", "הקמע של ד"ר מדלין" ו"רופא שטן".

מפגש יוצאי סין באולם בתל-אביב 2008-2012-24

19

רופא המחנה - 16 שנה בברית המועצות

ד"ר אברהם קאופמן, המשך מגיליון 397 מתוך ספרו בשם זה

פרק שנים-עשר

מספר ה"זרים" שנקבעו ל"אטאפ" הגיע לכמה מאות ונסענו במשאיות. מקץ שעתיים הגענו למחנה קראגאנדה. במחנה זה כלואים זרים בלבד - הונגרים, בולגרים, רומנים, פולנים, צ'כים, גרמנים, פרסים, וכן חסרי נתינות. בשער המחנה נערך, כרגיל, חיפוש מדוקדק ולאחר מכן הוכנסו לצריפים.

למחרת היום כבר נשלחו כולם לעבודה. אותי מינו לשמש רופא במחלקה הפנימית של בית החולים. בית החולים אינו גדול והוא כולל שתי מחלקות כירורגיות וחמש מחלקות פנימיות. עובדים בו רופא מנתח, אסיר אף הוא, ואני. מנהל בית החולים הוא רופא "חופשי" ויום יום בשעות שלפני הצהריים הוא בא לבית החולים. אחת לשבוע מגיעה מנהלת המחלקה שלי, רופאה "חופשית", אשתו של אחד ממפקדי המחנה. ליד בית החולים קיים, גם חדר רנטגן, בו עובדים רופא וטכנאי "חופשיים" וכן מעבדה לבדיקות, אלא שהאסיר שעבד בה השתחרר זה מקרוב וכיוון שלא נמצא עובד מעבדה אחר, עושים גם את הבדיקות המנתח ואני.

שנינו משוכנים בצריף כללי המיועד לעובדי השירותים של המחנה ובו קבענו לעצמנו פינה משלנו. עם ערב הננו מתייחדים בה, קוראים, מקשיבים ברדיו לחדשות ממוסקבה ולמוסקבה. מפעם לפעם נערכים במחנה ערבי בידור והצגות ואף ערבי "שאלות ותשובות". על בימת המועדון יושבים כ-10 מבעלי השררה של המחנה, העצירים שואלים שאלות והמפקדים עונים, איש איש בתחמו. לאחר מות סטאלין, עם בוא ה"הפשרה", שעה שנדמה היה כי הותרה הרצועה, הרהיבו האסירים עוז והתחילו משמיעים בקול רם את תלונותיהם על המצב במחנות. דבריהם אלה היו למורת רוחם של המפקדים ופעמים, כיוון שלא ידעו כיצד לתרץ את מעשיהם הבלתי חוקיים, היה יושב הראש מכריז על סיום הערב ומונע שאלות נוספות.

באחד מערבי ה"שאלות ותשובות" פרץ ויכוח בשאלת האלוקים. אחד האסירים, צ'כי, הביך בשאלותיו את הקצין הממונה על הפעולה התרבותית חינוכית במחנה. היושב ראש סגר את האסיפה, ולמחרת היום הועבר האסיר מתפקידו במשרד המחנה ונשלח

לעבודות קשות.

אין המחנה שלנו נבדל מאחרים, אלא בכך שהכלואים בו הם זרים בלבד. הכול נשלחים לעבודה - מי לעבודות בנייה, או לסלילת כבישים בעיר ומי לעבודת מכרות. מהבוקר מתחיל הצייד על האנשים. רבים מסתתרים או משתהים, על מנת לאחר את שעת היציאה לעבודה. רבים מכריזים על עצמם כ"חולים". את המאחרים וה"חולים" כולאים בבית סוהר למשך 3-5 ימים, והוא מלא תמיד עד אפס מקום.

יש שהרופא ה"חופשי" הממונה על בית החולים מגיע לעבודה כשהוא בגילופין. יום אחד נכנס למעבדה ומצא את המנתח אותי רכונים על עבודתנו. "מקנא אני בכם, שכן יכולים אתם לעבוד במקצוע, לקרוא, לעיין בספרות רפואית ולהשתלם..." אמר.

"רופא צעיר אתה וחפשי", ענית, "הנך יכול לנצל את זמנך הפנוי טוב יותר מאיתנו האסירים..."

" כך סבור אתה, אולם, למעשה, לא כן הדבר..." עונה הרופא, "נסה לחיות כמוני - אשתי ילדה לא מכבר, ועם התינוק על הידיים אין היא יכולה לטפל במשק בית... בבוקר הנני עומד שעה ארוכה בתור ללחם, לאחר מכן בתור למצרכים אחרים, וכשאני מגיע לבית החולים כבר אין לי כוח... ומכאן לבית החולים שבעיר, שכן במשכורת אחת אין אני יכול לקיים את משפחתי. ובתנאים אלה האם נשאר לי זמן לקרוא וללמוד?" החרשנו ומשיצא אמר המנתח:

"אכן אין פלא כי בתנאים אלה נתפס הוא לטיפה המרה."

וכשחזרנו לצריפנו ופתחנו את הרדיו בקע ממנו קולו האדיר של הבאס רייזין: "לא אדע עוד ארץ אחרת בה חופשי כל כך ינשום אדם..." אכן "חופשי" - ושנינו נאנחנו אנה עמוקה.

לילה אחד מעירים בחצות את המנתח ואותו: "חיש מהר לבית החולים!" עם שבאנו כבר מצאנו שם את כל אנשי מפקדת המחנה:

"עוד מעט יביאו פצועים... הכינו הכול לניתוחים... יש הרבה פצועים..."

מי הפצועים? מנין יבואו? זאת אין אומרים לנו ואין אנו מעיזים לשאול. מקץ עשרים דקות הגיעה משאית עם כ-20 פצועים קשה. כולם אסירים מאחד המחנות הסמוכים. באין מיטות, שרועים הם על הרצפה. המנתח

מבצע ארבעה ניתוחים בזה אחר זה, ואילו אני מטפל בפצועים קל יותר. עד שעות הבוקר ארכה הגשת העזרה ומפי הפצועים נודע לנו על נסיבות פציעתם. באחד המחנות במרחק של כ-25 קילומטר מהמחנה שלנו פרצה על רקע של חיכוכים לאומיים תיגרת דמים בין אסירים רוסים ואוקראינים. כמה ימים התכוננו הצדדים לקרב. השלטונות ידעו על כך, ואף כי נמסר להם כי בידי האוקראינים נמצא נשק ובדעתם לתקוף את הרוסים, לא עשו דבר כדי למנוע את התקיפה. הרוסים הסתגרו בצריפים וחסמו את הדלתות, אולם האוקראינים פרצו בעדן ועשו בהם שפטים. משני הצדדים היו פצועים רבים - כ-60 איש. את הפצועים האוקראינים הביאו לבית החולים שלנו, ואילו את הרוסים לאחר.

בסתיו 1954 הורשו האסירים להיפגש עם קרוביהם, אותו זמן הגיעו ממנג'וריה רוסים רבים. הם נענו לקריאת השלטון הסובייטי לחזור למולדת ולטיפול חלק בכיבוש השממה במזרחה של ברית המועצות. הוצאות הנסיעה והובלת המטען - כוסו על ידי הממשלה, ונוסף על כך קיבלה כל משפחה 3,000 רובל. רוב הבאים הוסעו לקאזחסטן, לאזורי אקמולנסק, וקראגאנדה. אולם כמעט איש מהם לא נשאר במקומות אליהם הובאו. רובם עזבו, כשם שלפני כמה שנים עזבו גם חברי הקומסומוול, שאף הם נקראו לכיבוש השממה... המשפחות שהגיעו ממנג'וריה התחילו משתדלות להיפגש עם בני המשפחה - אבות ובעלים, אשר בשנות 1945-1948 נאסרו על ידי השלטונות הסובייטיים במקומותיהם, הוגלו לברית המועצות ונידונו בעוון פעולה "נגד מהפכנית" ו"ריגול" למאסר ולמחנות עבודה. הרצון להיפגש עם יקיריהם הוא שהניע משפחות רבות להיענות לקול הקריאה של השלטונות לחזור לברית המועצות. גם במחנה שלנו היו כלואים חסרי נתינות רבים שבזמנו נאסרו במנג'וריה ועכשיו הורשו גם הם להיפגש עם קרוביהם. הפגישות היו נערכות בחדר קטן סמוך לעמדת המשמר בשערי המחנה. באמצעות אחדים מהם הגיעו אלי ידיעות על גורלה של משפחתי. יום אחד בא לבית החולים אחד האסירים, איש חרבין ובשורה בפיו: "יכול אני למסור לך דרישת שלום ממשפחתך... היום באו לבקרני אשתי ובתי.

משפירתי להן כי אף אתה כאן, שמחו מאוד, שכן בחרבין נפוצה שמועה על מותך... אשתי ביקשה למסור לך, כי לפני כמה שנים עלתה משפחתך לישראל...
לא ידעתי נפשי מרוב אושר. דמעות עלו בעיני. יאה גורלי אשר יהיה - משפחתי, ילדי, עלו לישראל! אשריני שזכיתי לך!
במחנה היו כעשרה יהודים מרומניה, אוסטריה ופולין. בבית החולים מאושפז יהודי מליטא. בארצו היה ציוני, עסקן פעיל במפלגה הרביזיוניסטית. סיפרתי לו על הבשורה המשמחת שהגיעתני, ואף הוא שמח בשמחתי. לימים באו לבקר גם אותו אשתו ובתו שהגיעו מסיביר, לשם הוגלו עם מאסר האב.

עם סיום הפגישה בא אלי ואמר:

"בוא עמי... רצוני כי תכיר את משפחתי... סיפרתי לאשתי אודותיך... תכיר את בתי...
קרבותי אל גדר - התיל ומעברו השני - "בחופש" - ניצבה אשתו של חברי וילדתו החמודה. הילדה קרבה אל חוטי התיל, הושיטה לי את ידה ואמרה בעברית: "שלום!"

אושר רב מילא את כל ישותי למשמע "שלום" מפיה של ילדה יהודיה זו, אשר נקלעה לסיביר הרחוקה בעוון ה"חטא" של אביה... "שלום, שלום!" עניתי ונשקתי את ידה הרכה של בת עמנו הקטנה. דמעות עמדו בעיני. וגם האב בכה בהיפרדו מעם אשתו ובתו...

ב

החיים במחנה הזרים נמשכים כסדרם, ואין כל סימן לכך כי אכן עומדים לשלחנו הביתה. יום-יום יוצאים לעבודה והמשתמטים נכלאים בצינוק. המפקדים - רובם גסי רוח, ולא אחת באים למחנה בגילופין. בא החורף, אולם רבים מהאסירים עדיין מאמינים כי עד מהרה ישחררו, שאם לא כן - לשם מה רוכזו כל הזרים במחנה אחד? והאסירים עורכים כבר תוכניות, חולמים ומקווים... באמצע דצמבר, שעה שהייתי בבית החולים, נכנס המנהל ופונה אלי:

"אסוף חפצייך... באו לקחת אותך חזרה לספאסק... אני מצטער מאוד, אולם זוהי פקודה מגבוה... מחכה לך רופא עם מכונת... האם עלי לנסוע מיד?" "כן הרופא מחכה ליד השער..."

אספתי את חפצי ויצאתי אל השער, שם חיכה לי לוואי ורופא מוכר לי מספאסק.

"מה קרה? מה החיפזון?" שאלתי.

"מנהל בית החולים בספאסק משתדל זה כמה חודשים להחזירך לשם, ורק אתמול נתקבלה הסכמתה של הנהלת המחנות... צריכים לך בספאסק..."

"אין זאת כי התנקמו בי על אשר עזבתי את ספאסק בניגוד לרצונם..." הרהרתי בליבי.

ליד השער חיכתה לנו משאית-משטח פתוחה. הרופא ה"חופשי" נתיישב בתא הנהג ואילו אני והלוואי יושבים על גבי המשטח

הפתוח. בחוץ עומד כפור עז. הלוואי, הלבוש אדרת פרווה, מבטי בי כמשתתף בצערי. "כך עלול אתה לקפוא", אומר הוא מניד בראשו, מפסק לרווחה את כנפות אדרתו הרחבה והארוכה ומכסני. האדרת עטויה על שנינו והוחם לי. "תודה, חברי!" מקץ עשרים דקות עצרנו ליד מבנה כלשהו, ואחד החיילים שיצא ממנו מושיט לי אדרת פרווה רחבה.

"לבש, דוקטור, בשבילך הבאתי..." התברר, כי היה זה הרופא ה"חופשי" שדאג לכך. עם ערב גובר הכפור ורוח שלגים עזה משתוללת סביב. אולם אני מתכרבל מכף רגל ועד ראש באדרת החמה שקיבלתי, איני רואה ואיני שומע דבר - חם לי. סמוך לשעה תשע בערב הגענו לספאסק.

ג

חזרתי לספאסק בסוף 1954. עם שובי נתמנתי לתפקידי הקודם - רופא במחלקה הפנימית של בית החולים. הנני שרוי בדיכאון קשה. אפסו כל התקוות. העובדה שהוציאוני מהמחנה בו רוכזו כל הזרים דיכאה את רוחי. פעמים נדמה לי, כי הם יישלחו הביתה, ואילו אותי "יקפיאו" כאן. במחנה נמצאים בסך הכול 9 נתנים זרים - חולים שהובאו לבית החולים ממקומות אחרים. רובם נתיני רומניה ופולין, אולם יש גם נתין אנגלי, רוסי לפי מוצאו. כמוני כמוהם מתרגשים גם הם על שום שאין מעבירים אותם למחנה הזרים, גם הם מאמינים כי הזרים יישלחו הביתה ואילו הם יישארו בשבי הסובייטי.

מקץ כמה חודשים שוב פשטו שמועות כי את כל הזרים מעבירים למחנה אחר, בו ירוכזו כל מי שאינו אזרח סובייטי, עד האחרון שבהם, ומשם יישלחו איש איש למולדתו. ומה יהיה עמנו? מה יהיה עלי?

יום אחד בא אצלי הממונה על ה"אטאפים". שאלתיו אם אמת בשמועה. הוא משיב תשובה של התחמקות, כי אכן נתקבלה הוראה לערוך את רשימת הזרים, ומוסיף בבת-צחוק על שפתי: "אל דאגה, הפעם לא נמחק את שמך מהרשימה..."

ושוב ימים של ציפייה תקווה ואמונה. מזה תשע שנים הנני מתגולל בבתי סוהר ובמחנות. תשע שנים! ומה צפוי לי בעתיד? נדונותי ל-25 שנים, מה איפה כי אייחל? ואולי? מי יודע?..

באחד הימים החלטתי לנסות ולמצוא את המען של קרובי בברית-המועצות. כתבתי ללשכת הכתובות המרכזיות של ערי הבירה. עד כה אסור היה לכלואי המחנות לפנות בבקשות כאלה. יותר מעשר שנים לא החלפתי מכתבים עם קרובי. כעבור חודש קיבלתי תשובה, כי אחותי נפטרה, ואילו מענם של אחי אינו ידוע. ב-1955 נודע לי, כי גם אחי אינם בחיים. הבכור נפטר ב-1942 בזמן המצור על לנינגרד, ואילו אחי השני נהרג אותה שנה בחזית מוסקבה. אולם נודע

לי מענה של קרובה רחוקה, זקנה בת 80, רופאה בדימוס. כתבתי לה ומפעם לפעם הייתי מקבל ממנה מכתבים ואף חבילות. היא שלחה לי גם ספרי רפואה שהייתי זקוק להם וששמחנה, כמובן, לא יכולתי להשיג אותם.

רבים האסירים שהיו מקבלים חבילות ובייחוד אנשי הכיתות הדתיות השונות, ראש הכת של "שומרי שבת" היה מקבל מדי שבועיים חבילות אחדות מבני הכת בברית-המועצות ומחלקם בין צאן מרעיתו במחנה. עם מותו של סטאלין החלו להגיע לאסירים מכתבים מבני משפחתם שלפני כמה שנים התנכרו להם וניערו מהם את חוצנם. אסירים רבים קיבלו אז מכתבים מנשותיהם, אחיהם ואחיותיהם: "שוב אל תכתוב לנו, אין בינינו ובינך ולא כלום... שוב אין אתה בעלי... אחי... אבי..." האסירים הבינו, כמובן, כי יקריהם נאלצו להתנכר אליהם מחשש פן יגורשו מעבודה או יאסרו אף הם. לאחר מותו של סטאלין "חזרו" נשים רבות אל בעליהן, אחיות אל אחיהן, אולם היו גם שחששו מלעשות כן... מוטב לחכות... מי יודע מה ילד יום?

החיפושים במחנות אינם פוסקים. בייחוד מקפידים בחיפושים הנערכים לקראת ה-7-8 בנובמבר וראשון למאי. מצרפי המגורים ומבית החולים מוציאים כל דבר חד - אולרים מתוצרת עצמית של האסירים, בקבוקים, צנצנות, חתיכות ברזל, תיל, מקלות, חבלים - כדי שביום החג לא יקרה חס וחלילה, דבר העלול להשביתו. והעיקר - בימי חג אלה אין מרשים לאסירים לשמש תורנים, אין נותנים בהם אמון. במקומם עובדים בתורנות המטבח קצינים ובבית החולים - רופאים "חופשיים". האם יתכן בימים שכאלה להפקיד בידי אסיר את הפיקוח על הכנת המזון וטעימתו? עלולים הם ה"קונטר-רבולוציונרים" הללו לעולל משהו כדי להפר את "שמחת" החג.

ואכן, אחד האסירים "נקם" את נקמתו. דווקא ביום החג של המהפכה... איבד עצמו לדעת. התברר לאחר מכן ששלטונות המחנה ציוו לרשום, כי המקרה קרה ב-9 בנובמבר וימי החג שקדמו לו עברו "בסדר גמור", דבר לא העיב על "שמחתם".

ביולי 1955 נצטוו כל הזרים "לאסוף את חפציהם" - משלחים אותנו. לאן - אין אומרים לנו, אולם השמועה אומרת, כי מעבירים אותנו למחנה צ'ורבאי השוכן במרחק של כ-60 קילומטר מספאסק. האסירים מאמינים כי מהמחנה החדש יישלח איש איש לביתו. אשרי המאמין!..

ד

צ'ורבאי היא עיר חדשה הנבנית בקאזאחסטן ומחנה העבודה הקטן נמצא בטבורה. כלואים בו כ-2,000 אסירים זרים מכל המחנות שבאזור: גרמנים, פולנים, רומנים, הונגרים, צ'כים, בולגרים, סינים, קוריאנים,

יפאנים, פרסים וכן חסרי נתינות. שוכנתי בחדר מיוחד בבית החולים. מספר המיטות בבית החולים אינו עולה על 60. הסדרים בו נאים ואף צידוד טוב. המיטות טובות ורחבות. עד כה לא נזדמן לי לראות סידורים כה נאים בבתי חולים שבמחנות. גם הבניין חדש וניכר כי נבנה מלכתחילה לצרכי בית חולים. חדר הניתוחים מצויד בכל הכלים והאבזרים הדרושים. לצרכי קבלת חולים הוקצה לי חדר מיוחד. כל זה תמוה בעיני. מנהל בית החולים אדם נעים ואין הליכותיו עם האסירים כשל בעל-שררה. הוא העמיד לעזרתי אחות "חופשייה" וחובש מבין האסירים הממונה גם על המעבדה של בית החולים. כל הסניטרים הם חסרי נתינות, ואילו עובדי המטבח - סינים.

אחת לשבוע נערכת במחנה הצגת קולנוע, והכניסה חינם אין כסף, ואחת לשבועיים - בתשלום דמי כניסה. גם ספרייה יש במחנה, שרוב ספריה באו מהספריות הפרטיות שהוחרמו, ובה ספרים טובים ולשמחתי הרבה אפשר לקבלם לקריאה ללא הגבלה. המזון הניתן לאסירים אינו מספיק. אמנם יש במחנה דוכן מכירה ממשלתי, אך המצרך היחיד שאפשר לקנות בו הוא לחם. רוב האסירים אין הפרוטה מצוייה בכיסם. הגרמנים מקבלים חבילות, מה שאין כן האחרים.

ערב אחד נכנס לחדרי אחד האסירים, הציג עצמו כבן עירי וסיפר כי, קיבל מכתב מאשתו המתגוררת באחת מערי סיביר, לא הרחק מהמחנה שלנו. היא חברה בלהקה דרמטית. הבמאי של הלהקה ואשתו הם מכרי הטובים שהכרתים עוד בילדותם. הם מבקשים למסור לי כי ידוע להם מענה של משפחתי בישראל והם מוכנים להעביר לה את מכתבי. האורח מושיט לי לקריאה את מכתבה של אשתו ומציע כי אכתוב למשפחתי. שמחתי מאוד לידיעה, אולם יחד עם זאת התעורר בליבי ספק. את האסיר שהביא לי את הידיעה לא הכרתי מעודי. מי הוא? אני חושש להכשיל את מכרי - הבמאי ואשתו. אף על פי-כן העזתי וכתבתי, ובדרך זו החילתי להחליף מכתבים עם משפחתי בישראל.

פרט למפקדים ולמפקחים למיניהם אין במחנה נתינים סובייטים. הכול זרים וכולם חיים בתקווה לשחרורם הקרוב. סוף סוף הוחל בשילוחם. תחילה נקראו למשרד המחנה כל הנתינים ההונגרים. הם הראשונים לשילוח. לאן? הביתה... למולדת. במחנה קמה מהומה. מדוע את ההונגרים בלבד? מתרגשים הגרמנים, הפונים והיפנים ואף אחרים. על שום מה אין קוראים להם? מתי ישלחו אותם? מקץ כמה ימים הושיבו את ההונגרים על גבי משאיות ושילוחם. הכול טוענים כי שולחו הביתה. בבית החולים היו באותו זמן מאושפזים כמה עשרות חולים, מהם חולי צהבת מידבקת

ואחדים הזקוקים לניתוח, והם חוששים כי בהגיע תורם להישלח עוד לא יקומו מחוליים ויישארו בשבי הסובייטי. הם שולחים בי מבטי תחנונים ומבקשים לעזור להם, להחיש את ריפויים, למען לא יישארו, חס וחלילה, כאן. לאחר ההונגרים שילחו מהמחנה את הרומנים והפולנים ובסוף הגיע גם תורם של הגרמנים. שנים מהם נמחקו מהרשימה. אחד, משום שהתברר כי היו לו שבעה דרכונים של מדינות שונות ואין לדעת מי הוא. אצל השני צוין בדרכון כי הוא יליד קראקוב, ועד לבירור השאירו גם אותו, אולם שאר כל הגרמים הורשו לצאת, אף זה שהיה ממונה על הפעלת תא - הגאזים במחנה ההשמדה. כולם יצאו לחופשי. מאוחר יותר פורסם ב"היסוסטיה" וב"פראבדה" כי בגרמניה המערבית "ערכו לכל הפושעים הגרמנים שהגיעו מברית-המועצות קבלות פנים חגיגיות, בהן תוארו המשוחררים כקורבנות העריצות הסובייטית..."

הגרמנים הגיעו הביתה. ומה יהיה עלינו? מתי יגיע תורנו? הלא אף אנו נאסרנו בחו"ל ואין אנו אזרחים סובייטיים. מקץ כמה זמן התחילו משלחים את הסינים, הקוריאנים והיפנים. הסינים והקוריאניים שרויים בדאגה. אין משלחים אותם לפרמוזה, כי אם לסין הקומוניסטית, ואף שם צפוי להם גורל מר. גם הקוריאנים דואגים לעתידם. ואכן, במרוצת הזמן הגיעו ידיעות, כי על הגבול נאסרו על-ידי שלטונות סין.

במחנה שלנו נשארו חסרי הנתינות בלבד וכחמישה זרים שנעצרו לבירור זהותם. יום אחד הגיעה למחנה ועדה ובראשה ראש ההנהלה הסניטארית המרכזית של המחנות. הוועדה בודקת את מצב בריאות של האסירים וקובעת את מקום השילוח. במה העניין? אין יודעים. בחזקת רופא בית הולים משתתף גם אני בבדיקת האסירים, אך גם לי אין אומרים לצורך מה נערכת הבדיקה. בסוף התברר, כי את המחנה שלנו עומדים לחסל, וכי את האסירים יעבירו למחנות אחרים.

קציני המחנה והמפקדים הרבים למיניהם מצטערים צער רב על סגירת המחנה, שכן עלולים הם לאבד את משרותיהם הטובות. בעבר היו פונים אליי לא אחת בעניין עזרה רפואית להם ולמשפחותיהם, ועכשיו משיחים הם לפני את ליבם. עתידם לוט בערפל. הן הם בעלי מקצוע, או ידע כלשהו. תכונות מסוג אחר לגמרי נדרשו מהם בשעה שנתמנו לעבוד במחנה, ועכשיו, עם חיסולו, עתידים הם להישאר בלי עבודה. אחד הקצינים אומר לי, כי בדעתו לעבוד כנהג ואחר מתכוון ללמוד את מלאכת הנהגות, ואילו רובם - אובדי-עצות... מפקדים "מסכנים"... נשבר מטה לחמם!

פרק שלושה-עשר

עם חיסולו של מחנה צ'ורבאי נשלחת

למחנה דולינקה, השוכן במרחק של 40 דקות נסיעה במכונית, וכבר למחרת היום התחלתי לעבוד במחלקה הפנימית של בית החולים. שוכנתי בחדרון קטן ועלוב, אך שמחתי לד' אמות משלי. בסמוך לחדרי, בחדרון קטן אף הוא, מתגורר רופא למחלות עצבים, אף הוא אסיר. בבית החולים עובדים רופאים רבים - שניים למחלות פנימיות, שני מנתחים, רופא עיניים ורופא למחלות עור. כולם "חופשיים" - ארבעה מהם אסירים לשעבר. מקץ כמה זמן הוטל עלי תפקיד נוסף בבית החולים המרכזי של המחנה. אמנם קיבלתי חדר טוב יותר, אך העבודה מרובה, והטרדות רבות אף הן. לבית החולים המרכזי מביאים יום יום חולים מכל המחנות שבאזור. הרופאים ה"חופשיים" עובדים חמש שעות בלבד, ואילו הרופאים שמבין האסירים - בלי הגבלת זמן.

שטחו של המחנה קטן למדי. המבנים - צריפי עץ עלובים ונמוכים. רק האגף הראשי של בית החולים משוכן בבית-חומה בן קומה אחת ובו חדרי-חולים מרווחים, פרזדורים רחבים ואף חדרי-שירות טובים. חדר הניתוחים מצויד בכל האביזרים הדרושים. בחצר בונים בניין חדש - מחלקה לחולי רוח. רבים הם ומספרם גדל והולך.

בין החולים פליליים רבים - גנבים ורוצחים... באזור בית החולים נמצאים גם שני צריפי-אסירים ובהם 200 איש, רובם פליליים. שכנות זו אינה נוחה ביותר. שערוריות ותגרות הן חזיון נפרץ, אולם שלטונות המחנה מתייראים מפני הפליליים. מזה זמן רב משתדלים הם להעביר את הפליליים מאזור בית החולים, אך בלי הצלחה. בצריפי הפליליים אינו פוסק המשחק בקלפים ביום וגם בלילה. משחקים על כסף, על בגדים, על כל מה שיש לאסיר בכליו ועליו. יש המשחקים גם על חיי אדם. משהפסיד מי ואין הוא יכול לשלם, מחליטים הזוכים כי חייב הוא לרצוח את פלוני או אלמוני. ופעמים מחליטים כי הקרבן יהיה מפקד המחנה, אחד מבעלי השררה, או אחד הפליליים שסרח. מקץ כמה חודשים, שעה שהייתי במחנה אחר, היה מעשה ואחד הפליליים שהפסיד במשחק לא יכול היה לסלק את "חוב- הכבוד" שלו ונגרז עליו לרצוח אדם כלשהו לפי בחירתו. בצאתו מהצרף הבחין מבעד לחלון אחד הצריפים אדם רכון על שולחן הכתיבה. הוא נכנס לצרף, דקר את האישי בסכין ופצעו פצע-מוות. היה זה מנהל החשבונות של המחנה. הוא מת מפצעיו. הפושע סילק את "חוב".

ובאווירה זו, תחת קורת גג אחת, עם אנשים אלה, שומה עלי לחיות... גם בבית החולים פורצות יום יום שערוריות ותגרות בין החולים... יום אחד הכריזו החולים שביתת-רעב ואף תרופות חדלו מלקבל. על שום מה? על שום שביליה אין הזקיק התורני מרשה להם לצאת מהבית ואף נועל את הדלת. פעם אחרת תפר אחד החולים את

שפתיו. התפיר עליהם שני תפירים ורק בצידו האחד של הפה השאיר פתח קטן המאפשר לו לשתות מים מכפית. כל שידולי לאפשר לי להסיר את התפירים עלו בתוהו. גם למפקדי המחנה שהזעקו אין הוא מניח לעשות זאת, עוטה על עצמו את השמיכה, רוקע ברגליו ומטיח בידיו על השולחן והחלון.

במחנה זה הוטל עלי לעסוק גם בהוראה. מוסדות הבריאות של המחנות ערכו שעורי-השתלמות לאחים ואחיות וכן לחובשים. המרצים הם שישה רופאים "חופשיים" וכן הרופא למחלות עצבים ואני. הרצאתי על שלושה נושאים: מחלות פנים, מחלות ילדים ומחלות מדבקות. רוב השומעים היו אנשים חסרי השכלה ולא היה זה קל כלל וכלל להקנות להם ידיעות על התהליך הפתולוגי של המחלה. אף כי העבודה הזו לא הייתה קלה גרמה לי קורת רוח רבה. בשכר ההרצאות הייתי מקבל שישה רובלים לשעה, ובתנאי המחנה הייתה זו הכנסה הגונה למדי שהצטרפה לשכר עבודתי כרופא בית החולים. אולם להוציא את הכסף לא יכולתי, כוח בדוכן המחנה אפשר היה לקנות לחם, סיגריות וסבון - ותו לא. ערב אחד בינואר 1956 בא אלי אחד המפקדים ואמר: "חיש-מהר אסוף חפציי... משלחים אותך... גש מיד עם החפצים לעמדת השמירה בשער..."

"מה קרה? מה החיפזון?" שאלתי. "תחילה צריך אני למסור למישהו הוראות לגבי החולים שבטיפולי..."

"איני יודע דבר, נצטווית להגיע מיד אל השער... שם מחכה לך מפקד המחנה. מהר, ולא - תאחר את הרכבת..."

אספתי את חפצי, מסרתי לאחת האחיות את ההוראות. מה החיפזון? לאן מסייעים אותי? טורדות המחשבות, אך אני ממרה אל השער. בבקתה קטנה שלידו מצאתי שני בני עיר - סטודנט לרפואה שעבד במחנה כחובש והסטטיסטיקאי של בית החולים, משפטן לפי השכלתו. אף הם נוסעים יחד עמי. מנהל המחנה יושב אל שולחן קטן, לידו ספר החשבונות וקופה קטנה.

"קבל את המגיע לך..." הוא פונה אלי ומושיט לי כמאה רובל. אני מעיר לו כי הוא טועה בחשבון שכן מגיע לי סכום גדול יותר - שכר עבודה והרצאות. המפקד מחטט בספר החשבונות, אך אין הוא מוצא בו ידיו ורגליו.

"קבל כפי הרשום כאן ומחר נברר..."

"לא, אזרח מפקד, לזאת לא אסכים. אין אני, אף אתה, יודעים לאן שולחים אותי... לא אקבל את הכסף... שלם לי את המגיע..."

"מה נעשה איפה?" שואל המפקד.

סיכמנו כי אקבל את הכסף, אך לא אחתום על קבלתו בגוף החשבון אלא על פתק נפרד ואצייין כי אין הסך שקיבלתי כולל את המגיע לי עבור ההרצאות. וכך עשינו. את החוב - כ-350 רובל - קיבלתי כעבור מחצית השנה. פניתי שלוש פעמים להנהלת המחנה בדוליניקה אך לא קיבלתי תשובה כלשהי.

כתבתי לתובע המחוזי, ואף הוא פנה פעמיים למחנה עד שלבסוף שלחו לי את הכסף.

יצאנו אל מחוץ לשער ועלינו על משאית. בחוץ עמד כפור עז. הרגליים - במגפי-לבד, לראשי כובע אוזניות, אך לגופי מכנסיים ואפודה מבוטנים מוך בלבד, ומיד אחזתני הצינה. מה לעשות? הנחמה היחידה היא, כי הנסיעה עד מחנה השילוח קארבאס, שם מחכה לנו הרכבת, אורכת 40 דקות בלבד.

השמים מכוכבים... אנו יושבים על גבי החפצים. לידנו - לוואי חמוש רובה, לבוש פרוות כבשים חמה... לאן תסיענו הרכבת מקארבאס אין אני יודע... אחת היא לי... שוב בית כלא... מחנה... "סורים..."

ב

הגענו לקארבאס. המקום מוכר לי. לפני שמונה שנים הייתי כלוא במחנה זה כמחצית השנה. בבואנו התברר כי איחרנו את הרכבת. אמנם היא לא עזבה את התחנה, אך רשימת הנשלחים בה כבר נערכה ונחתמה ואין לשנות בה, או להוסיף. כיוון שכך מכניסים אותנו לאחד הצריפים במחנה המיועד לחסרי-נתינות. על איצטבות-המשכב שרוצים 35 אסירים, אחדים מהם נמצאים כאן זה שלושה-ארבעה חודשים. על שום מה אין משלחים אותם אין הם יודעים. ברכבת שאיחרנו יצאו אותו יום 29 איש שהיו כלואים בצריף זה, ואילו את הנשארים אין משלחים משום מה. הם מודאגים, פונים אל השלטונות, אך איש אינו עונה להם. מי יודע, אולי גם גורלי יהיה כגורלם?

למחרת בבוקר בא אל הצריף רופא, מנהל בית החולים, ואמר בפנותו אלי:

"אסוף את חפציי... מנהל המחלקה הסניטארית הורה להעבירך לבית החולים... תגור בחדר יחד עמי..."

בקשתי לדעת מי הוא אותו מנהל שנתן את ההוראה ונדע לי, כי הינו רופא שעבד יחד עמי במחלקה הפנימית של בית החולים במחנה קנגיר... בזכותו הועברתי מהצריף הכללי ושוכנתי בחדר מרווח ובו מיטה טובה. בעל החדר, מנהל בת החולים, הוא יהודי מבסרביה. הוא חש עצמו במחנה "נוח" יותר, שכן אין הוא "פושע" פוליטי. הוא שימש רופא של הרכבות בקיינוב, סרח בתפקידו ופסקו לו שבע שנות מאסר. זו השנה השביעית, האחרונה, לשבתו במחנה. לעיתים קרובות משוחחים אנו על נושאים שונים. אני יודע כי יהודי הנהו, אף הוא יודע כי אני יהודי, אולם מעולם אין הוא נוגע בשיחה בנושא יהודי כלשהו. אף אני נמנע מלדבר על נושאים אלה, שכן יהודי סובייטי הוא ומי יודע מיהו ומהו? יתכן כי הוא קומוניסט, או אף אחד מכנופיית היבסקים והלא אני רק עובר אורח ולא אשאר כאן - כך מקווה אני - אלה ימים מעטים בלבד, וכדי למנוע תקרית כלשהי בינינו, הנני מבכר לא לנגוע בנושא יהודי. ערב אחד, שעה ששכבנו איש איש על משכבו

וקראנו, פונה אלי שכני ואומר: "הנני רואה, כי אין אתה מתעניין בעניינים יהודיים..."

"זו מניין לך?" שאלתי.

"זה כמה ימים הננו גרים בחדר אחד ומשוחחים ביני ואף פעם לא נגעת בנושאים אלה..."

"וכי אתה מתעניין בהם?"

"כן, יהודי אני, בעל הכרה לאומית..."

"תן יד, חברתי!" אמרתי. "הרי בעוון זה הנני כלוא כאן..."

הוא קרב אלי וחיבקני בחזקה. השחנו איש בפני רעהו את הלב. החלפנו דעות ומחשבות. אחים אנחנו - בדם, בלב וברוח...

ערב אחד נכנס אצלי אדם כבן חמישים והציג עצמו - משורר יהודי א'. שמחתי לו מאוד. שעה ארוכה שהה אצלי וקרא באזני משיריו. שירים יפים היו, בייחוד אלה על נושאים תנ"כיים. פעמים אחדות בא אצלי וכל אימת שהיה בא היינו מבליים שעה של קורת-רוח בשיחה בענייני ספרות ואמנות.

במחנה השילוח קארבאס עברו עלי שבועיים. ב-26 בינואר שוב קיבלתי את ההוראה "אסוף חפציי" ושוב אני יוצא לדרך. בחצות לילה הובילנו כ-30 איש - תחת משמר כבד. החפצים הועמסו על עגלה. הסוסה משרכת את דרכה לאיטה ואנו צועדים בעקבות העגלה. לאן מובילים אותנו? לאן יסיעונו? אין איש יודע. אנו עוברים על פני סמטאות ומגרשים ריקים, הפנסים אינם דולקים. הולכים, אחד בעקבותיו של השני, מגששים באפלה. מרוחק נראית תחנת-רכבת, אולם אותנו מעבירים סחור סחור אל הפסים ואי-שם בירכתי התחנה הננו מבחינים בקרון עם חלונות מסורגים. זהו-זה! אחד-אחד מכניסים אותנו לקרון. מקץ שעה חברהו לרכבת ואנו נוסעים, אומרים, כי לפטרופלובסק. ואכן, מקץ מעת-לעת של נסיעה הגענו. יורדים מהקרון ושוב משרכים אנו את דרכנו איש-איש וחפציו בידיו. סימטא חשוכה, ריקה מאדם ובקצה מחכה לנו "העורב השחור". כעבור עשרים דקות הגענו לבית-הכלא של פטרופלובסק. את כולנו מכניסים לתא כללי בו מצאנו כעשרים איש. מחנק, אין אויר לנשימה, מזוהם. אנו שרוצים על אצטבות-משכב. פרעושים, חושך. רק מנורה קטנה המוברגת בתקרה זורעת אור קלוש. המזון שאנו מקבלים דל מאוד. מקץ שבעה ימים שוב הפקודה: "אסוף חפציי!"

רוכזנו בקומת-מרתף ושם עורכים חיפוש על גופינו ובכלינינו. מחפשים בקפידה. כל דבר שאינו מוצא חן (או שמא נהפוך הוא - "מוצא חן") בעיני הקציין, או המפקח ניטל ממך. מדוע? על יסוד מה? "אסור..." - אחת היא התשובה. ושוב - "עורב שחור" ותחנת רכבת, ושוב אנו בקרון-אסירים "סטוליפני". אנו ממשיכים בדרכנו. המזון היחיד - לחם, דג מיובש, קמח אבקת-סוכר... הקרון מזוהם והאויר מחנק. הגענו לסברדלובסק ושוב בית-כלא, המוכר לי מאז הייתי כלוא בו

בשנת 1946 ו-1948. זכרונות איננים צפים ועולים בזכרוננו מהימים ההם. כאן שהינו שתי יממות בלבד. משלחים אותנו לציליבינסק. משהגענו למקום - "עורב שחור" ושוב בית-כלא. אין סוף ואין קץ לבתי-הכלא ולקרונות-אסירים...

זה ארבעה ימים נמצאים אנו בבית-כלא ציליבינסק. התנאים גרועים, והמזון אף הוא גרוע. הקלה פורתא - דוכן בית-הכלא, בו אפשר לקנות - אם כסף לך - לחם לבן, פעמים חלב ונקניק. ושוב אנו נוסעים. מוליכים ברגל לתחנת-הרכבת... אין כוח ללכת. הנני שוקע בערימות השלג. עצרתי לפוש קמעה. בידי מזוודה כבדה ובה ספרים ועל כתפי שק-חפצים. ההליכה קשה עלי. הלוואי מזרזני ומצווני לזוז. מלפני - נעצר מלכת עוד אחד. אף הוא בגדו בו כוחותיו. הלוואי צועק אלי:

"זוז... ואם קשה - זרוק את החפצים..."

לרגע שקלתי בדעתי שמא לזרוק את הכול? לצורך מה כל זה? הלא אחד הוא הסוף... אולם, מאידך גיסא, הלא פרט לחפצים אלה, אין לי דבר, ובייחוד צריך אני לספרים... עדיין 14 שנות מחנה לפני ועשוי אני להזדקק להם. אולם אין לי כוח לזוז. אני יושב על גבי המזוודה בערימת השלג... הלוואי הולם בי פעמיים בקת רובהו. כואב, אך כוח אין זה מוסיף. אני מוסיף לשבת. ה"אטאפ" מתקדם והולך. אחד הלוואים מהמאסף, בחור צעיר קרב אלי: "מה לך רחימאי? אינך יכול ללכת? חולה אתה?" והוא משחיל את הרובה בידי המזוודה, מרימה על כתפו ונוטל את השק בידו.

"מוש רחימאי, מוש..." אני צועד בסמוך לו. בקטעי-דרך קשים, שעה שצריכים לעבור בקפיצה מעל תעלה, או בור כלשהו, הוא מסייע בידי: "הב' יד, רחימאי, הב'!"

בסוף הגענו לתחנת-רכבת. שוב קרון-אסירים, ושוב נוסעים. באנו לעיר אופה. נכלאנו לכמה ימים בבית-הכלא המקומי. ומאופה - לקויבישב. הכול חוזר על עצמו. הנני חש ברע ופונה למרפאת בית-הכלא. משנודע לרופאה התורנית כי הנני רופא, היא מקדישה לי תשומת-לב מיוחדת ומגלה לי בסוד, כי מסיעים אותנו לצורך שחרור, כי למעשה הננו כבר בחזקת "משוחררים", ומשנגיע למקום היעד נצא לחופשי. היא מברכת אותי ולוחצת בחמימות את ידי, אך מהו המקום איליו אנו נוסעים אין היא יודעת. הנני חושש, כי עד שתגיע הנחמה תצא הנשמה, אף-על-פי-כן אין אני מקבל את הצעת הרופאה להישאר כאן ולהיכנס לבית-החולים, פן יצא ה"אטאפ" בלעדי. תחת זה קיבלתי ממנה כמה גלולות וחזרתי לתאי. בתא הסמוך גילו השלטונות חפירה שנעשתה בידי האסירים. החלו בחיפושם בכל התאים. בתא שלנו מצאו אצל אחד האסירים סכין-גילוח. מחפשים על גופנו. צעקות, המולה, גידופי עריות...

להשתמש בכוח. בעוד שבידי האסירים היו סכינים, גרזנים ומוטות ברזל בלבד, פקדו השלטונות לפתוח באש מקלעים ואף הכניסו לחצר המחנה טנקים. קרבנות רבים נפלו מבין האסירים. רבים נאסרו. ראש המרד הוצא להורג והאחרים נידונו לעשרים וחמש שנות מאסר. הם נשלחו לבתי-כלא שונים וחלק מהם פגשו כאן ברוזאביקה.

בכלא זה היינו 3-4 ימים ושוב יצאנו לדרך. הולכים ברגל עד תחנת-הרכבת. אין כוח לשאת את החפצים. אחד הפליליים מסכים לשאתם תמורת חפיסת סיגריות... ושוב קרון-אסירים ובית-כלא. בכל מקום מלאים בתי-הכלא עד אפס מקום. עברו שלוש שנים מאז מותו של סטאלין ועלייתו של חרושצ'וב, אך לפי שעה לא חל שינוי יסודי במצבם של האסירים. משטר העריצות והדיכוי נשאר על כנו...

(המשך בגליון הבא)

מפגש יוצאי סין במבואת האולם - 24.12.2008

מימין לשמאל: גרי ברובינסקי, אסתר אלון ואבי פודולסקי

מימין לשמאל: יהודית בין (קרליק) וכלתה שרית בין

מימין לשמאל: אסתר אייזקס, רבקה טייג ופלורי כהן

נחל / 2016 !

שמחה בבית משפחת ויילר

נכדתה של ידידתנו מחרבין וטינצ'ין, שורה ויילר, שולמית, נישאה ב-24 בספטמבר בחיפה. היא בת לבנה של שורה - אמיר ולרעיתו פנינה ויילר. אגוד יוצאי סין מברך את כל משפחת ויילר לרגל המאורע המשמח ומאחל לכולם אושר, בריאות והצלחה.

שמחה בבית משפחת רוזנשטיין

לידינו משנחאי ברוך רוזנשטיין ולרעיתו דבורה נולד נכד ושמו תום-99פדיה. ברוך (בוריה) רוזנשטיין - בן לידידנו מחרבין ושנחאי ז'ניה ופדיה רוזנשטיין ז"ל, שניהם היו פעילים באיגוד יוצאי סין. איגוד יוצאי סין מברך את משפחת רוזנשטיין לרגל המאורע המשמח ומאחל לכולם בריאות, אושר והצלחה.

שמחה בבית משפחת יוסילביץ'

מורן, נכדתם של ידידתנו מחרבין ורה יוסילביץ' (לשעבר בלקומן) ובעלה אייקי יוסילביץ' משנחאי, נישאה ב-26 באוגוסט לשימי מכלוף. מורן היא בתם של ורדה ודורון יוסילביץ'. איגוד יוצאי סין מברך את ורה ואייקי ואת כל משפחת יוסילביץ' בשמחתם ומאחל להם בריאות, אושר והצלחה עד 120!

שמחה בבית משפחת ליכומנוב

שמחה בבית משפחת ליכומנוב משה ידידנו מחרבין. ב-14 בספטמבר באולם "הגן הירוק" שליד בית-ליד, התקיימה חתונת בתו מירב עם דוד סבן. איגוד יוצאי סין מברך את משה ופנינה ליכומנוב עם נשואי הבת, ומאחל לכולם בריאות, אושר והצלחה עד 120!

שמחה בבית משפחת גינסקי

ידידתנו משנחאי אתי גינסקי (בנעוריה ביים) ובעלה מאיר חגגו לנכדם רועי בר-מצווה, בנם של שמואל וטלי גינסקי. הטקס התקיים ב-22 בספטמבר בירושלים ליד הכותל המערבי. איגוד יוצאי סין מברך את אתי, מאיר ואת כל משפחת גינסקי לרגל שמחתם ומאחל להם בריאות, אושר והצלחה.

ג'ורג' קמפול - בן 80

לידינו משנחאי ג'ורג' קמפול (גרישה

שנה.

שמואל - אחד מהמייסדים והחברים של האגודה לידידות ישראל-סין. היה מראשוני הבית"רים מטינצ'ין ושנחאי, אשר הגיעו לישראל עוד ב-1948.

איגוד יוצאי סין מברך את שמואל, חנה ואת כל משפחת מיולר לרגל המאורע המשמח ומאחל בריאות, אושר והצלחה עד 120!

ליאונפריד היימן - בן 80

לידינו מחרבין ושנחאי ליאונפריד (פרידל) היימן מלאו 80 שנה.

פרידל נולד וגדל בחרבין. הוא סיים את לימודיו בטכניון בחרבין. ב-1950 הגיע פרידל לישראל והחל לעבוד בחברת הרכבת. שירת בצה"ל ועם סיום שירותו חזר לעבודה על פי מקצועו. בין השנים 1990 עד 1995 היה ממלא מקום של המנהל הכללי של רכבת ישראל. מספר שנים היה יו"ר סניף איגוד יוצאי סין בחיפה.

איגוד יוצאי סין מברך מקרב לב את משפחתו של ליאונפריד ואת כל משפחת היימן לרגל המאורע המשמח ומאחל לכולם בריאות, אושר והצלחה עד 120!

אייבי פרדקין - בן 85

לידינו משנחאי אייבי (אברהם) פרדקין מלאו 85 שנה.

לאייבי מקום נכבד בקרב יוצאי סין. בשנחאי סיים את לימודיו באוניברסיטת סנט-ג'ון, ועם עלייתו לישראל המשיך למטרת לימודים לאוניברסיטת ברקלי אשר בקליפורניה. עד יציאתו לגמלאות שימש כסגן מנהל של החברה הישראלית "דלק".

אייבי הוא אחד המייסדים וחבר בהנהלת האגודה לידידות ישראל-סין, כמו כן הוא חבר בהנהלת איגוד יוצאי סין. בשנת 1992 וכן ב-1994 ביקר בסין במסגרת המשלחת לידידות.

אייבי, בעל השכלה רחבה, משתתף פעיל בכל האירועים בישראל ובחי" קהילת יהודי סין בתפוצות.

חונך על ברכי התרבות האנגלו-אמריקנית. הוא עוקב אחר אירועים שונים ומרבה בכתיבת מכתבים לנשיאים, ראשי ממשלה ואישים מובילים בפוליטיקה בשאלות הנוגעות לישראל ולעם היהודי.

איגוד יוצאי סין מברך את אייבי ואת כל משפחת פרדקין לרגל המאורע המשמח ומאחל בריאות, אושר והצלחה עד 120!

שמחה בבית משפחת אולשבסקי

ב-31 באוקטובר חגגה משפחת אולשבסקי בת-מצווה לנועה. נועה - בתם של משה וטלי אולשבסקי, נכדתו של ליובה אולשבסקי ז"ל ואלמנתו אילנה, אחיינית לז'ניה אולשבסקי. איגוד יוצאי סין מברך את משפחת אולשבסקי ביום שמחתם ומאחל לכולם בריאות, אושר והצלחה.

שמחה בבית משפחת ברשדסקי

במשפחת ידידנו מטינצ'ין ושנחאי בובי ברשדסקי ורעייתו פנינה חגגו בר מצווה לנכדם עמית. עמית - בן למיכל (ברשדסקי) ואסי בן-עמי. איגוד יוצאי סין מברך את פנינה, בובי ואת כל משפחת ברשדסקי ביום שמחתם ומאחל לכולם בריאות, אושר והצלחה.

שמחה בבית משפחת קמיונקה

במשפחתה של ידידתנו מטינצ'ין מרי קמיונקה (שוורץ) ובעלה צבי חגגו בר מצווה לנכדם רועי, בן למיכל (קמיונקה) ואלי עוזר. איגוד יוצאי סין מברך את מרי, צבי ואת כל משפחת קמיונקה ביום שמחתם ומאחל לכולם בריאות, אושר והצלחה.

שמחה בבית משפחת אשכנזי

במשפחת הרב חיים אשכנזי ורעייתו ברוריה חגגו ב-9 בספטמבר בכפר חב"ד טקס נישואין של בנם אליעזר וחייהם מוטסוב. הרב חיים אשכנזי - הוא נכד לרב של שנחאי מאיר אשכנזי, אשר שרת כרב העיר במחצית הראשונה של המאה שעברה. איגוד יוצאי סין מברך את משפחת אשכנזי ביום חגם ומאחל להם בריאות, אושר והצלחה עד 120!

בובי ברשדסקי - בן 80

לידינו מטינצ'ין ומשנחאי בובי ברשדסקי מלאו 80 שנה.

בובי - חבר באיגוד יוצאי סין בסניף ירושלים וכן באגודת הידידות ישראל-סין.

איגוד יוצאי סין מברך את בובי, פנינה וכל משפחת ברשדסקי לרגל המאורע המשמח ומאחל לכולם בריאות, אושר והצלחה עד 120!

שמואל מיולר - בן 80

לידינו מטינצ'ין שמואל (סמי) מיולר מלאו 80

כנציפולסקי) מלאו 80 שנה. ג'ורג' - יליד חרבין, התגורר בטינצ'ין ובשנחאי. אגוד יוצאי סין מברך את ג'ורג', פרל וכל המשפחה לרגל המאורע המשמח ומאחל להם בריאות, אושר והצלחה עד 120!

60 שנה לנישואיהם של לאה וינה ליברמן

ידידתנו משנחאי לאה ליברמן ובעלה ינה ליברמן מחרבין ושנחאי חגגו 60 שנות נישואין. איגוד יוצאי סין מברך את לאה, ינה וכל משפחת ליברמן לרגל המאורע המשמח ומאחל להם בריאות, אושר והצלחה עד 120!

שמחה במשפחות קורושי- שמואלזון

ב-25 בספטמבר, בחיפה, באולם "גם ים" שעל חוף פלמ"ח, התקיים טקס נישואין של אורלי ברז וגיל שמואלזון. גיל - בנם של אידה ואורי שמואלזון, נכד לילי (קרוגליק) וצבי קורושי. בחתונה נכחו אורחים רבים, חברים של הזוג הצעיר, קרובים ואורחים מחו"ל. איגוד יוצאי סין מברך את הזוג הצעיר ואת משפחות קורושי ושמואלזון על המאורע המשמח ומאחל להם בריאות, אושר והצלחה.

שמחה בבית משפחת גיין

ב-6 בנובמבר התקיים טקס נישואין בין שרית וארנון גיין. ארנון - בנה של ידידתנו מחרבין יהודית (קרליק) ובעלה אורי גיין. איגוד יוצאי סין מברך את יהודית ואת אורי גיין, את הזוג הצעיר ואת כל המשפחה ומאחל להם בריאות, אושר והצלחה.

מרי וולף - בת 90

לידידתנו מרי וולף המתגוררת בלוס-אנג'לס מלאו 90 שנה. איגוד יוצאי סין מברך את מרי ואת כל משפחת וולף לרגל המאורע המשמח ומאחל בריאות והצלחה עד 120!

אלה ברגר - בת 85

לידידתנו מחרבין, אלה ברגר מלאו 85 שנה. איגוד יוצאי סין מברך את אלה ומאחל לה בריאות והצלחה עד 120!

איה רוזנבלט - בת 80

לידידתנו מחרבין, איה רוזנבלט (וייטמן) מלאו 80 שנה.

בפגישת יום א' הקבועה, ב-26 באוקטובר חגגו באיגוד יוצאי סין את יום הולדתה. ת. קאופמן ברך את איה בחמימות ולשולחן הוגשה עוגת יום הולדת.

איגוד יוצאי סין מברך את איה ואת משפחתה ומאחל לכולם בריאות, אושר והצלחה.

איסק דשינסקי - בן 85

לידידתנו מחרבין ומטינצ'ין, איסק דשינסקי מלאו 85 שנה.

בכל שנותיו בישראל, פעיל איסק בהוצאת ה"בולטין" של איגוד יוצאי סין. הוא המתרגם הקבוע מאנגלית לרוסית. זהו אדם בעל ידע רחב ואיש ספר.

ביום הולדתו ה-85, אנו וכל ידידיו מההוצאה לאור של כתב העת, שולחים דרישת שלום חמה, וברכות מקרב לב לבריאות, להצלחה ולהמשך עבודתו הפורייה והמועילה לתועלת

כל חבריו יוצאי סין. איסק, ידיד יקר, אנו ידידיך מסין גאים בך, שלמרות כל הקשיים אתה ממשיך בעבודה כה יקרה בהוצאה לאור של ה"בולטין". אנא, המשך באותו המרץ בפעילותך. מי ייתן, ובורא עולם יעניק לך בריאות וכוח להמשיך עוד שנים רבות לתרום את תרומתך במה שקרוב ללבך.

80 שנה לאיה רוזנבלט (וייטמן) ב"בית פונבה". מזל טוב!

בת מצווה לנועה אולשבסקי

חתונתם של גיל ואורלי שמואלזון

באגודת ידידות ישראל-סין

ביקור של משלחת סופרים מסין

בהזמנת משרד החוץ הישראלי, בתאריכים 19 עד 25 בדצמבר 2008, ביקרה בארץ משלחת סופרים סיניים. בראש המשלחת עמד סגן יו"ר איגוד הסופרים מסין, מנהל הקרן לספרות, ממלא מקום השר המשורר גאו חונגבו, וכן נכחו סגן יו"ר אגודת אמני סין, הסופר לי פיפו, מנכ"ל איגוד הסופרים, עורך העיתון "שירה" מר קואו ז'ונגה וחבר המחלקה לספרות של ברית אסיה-אפריקה עם סופרים סיניים, והמתורגמן חווי.

ב-25 בדצמבר ביקרה המשלחת באיגוד יוצאי סין ואגודת הידידות ישראל-סין. בשעה 14:30 עשתה המשלחת את דרכה יחד עם מר נדב אשר, מטעם המחלקה למזרח אסיה של משרד החוץ לבית הקברות קריית שאול, שם פגשו את ת. קאופמן ואת י. לדז'ינסקי. האורחים הניחו זר על קברו של ד"ר יעקב רוזנפלד. ת. קאופמן נשא תפילת קדיש ו"אל מלא רחמים" וכן אמר מספר דברים על ד"ר רוזנפלד. מבית העלמין המשיכה המשלחת לבית הכנסת לזכר הקהילות היהודיות בסין, שם חיכו לאורחים. קליין וגבאי בית הכנסת שלום שפילמן ואליעזר שיבק. ת. קאופמן וי. קליין ספרו על בניית בית הכנסת וכן על תולדות של היהודים בסין. מבית הכנסת הגיעו האורחים ל"בית פונבה", שם הוגש להם כיבוד קל. ת. קאופמן וי. קליין ספרו לאורחים על עבודת איגוד יוצאי סין ואגודת הידידות ישראל-סין. הפגישה הסתיימה בארוחת ערב במסעדה סינית. את המשלחת ליווה הנספח לענייני תרבות בשגרירות סין בישראל מר ג'ון צ'ינטאי.

תערוכת מטבעות מסין

ב-28 בדצמבר 2008, במוזיאון ארץ-ישראל התקיימה פתיחתה של תערוכה המוקדשת להיסטוריה של מטבעות כסף מסין. את התערוכה פתח שגריר סין בישראל מר צ'ז'או צ'ז'ו. בקהל המוזמנים נכחו נציגים של איגוד יוצאי סין ואגודת ידידות ישראל-סין, ר. ות. קאופמן, א. פרדקי, א. וב. דראל, מ. פרידמן, ג. כץ, מ. וצ. קמיונקה, ח. ו.ש. מיולר.

ביקור השגריר הסיני באפיקים

"זהו הביקור החמישי של שגריר סיני באפיקים: כל שגריר חדש המוצב בארץ, אנו דואגים להביאו לביקור אצל יוצאי סין באפיקים", אומר דני פרידמן, הבן של לוצי ויליד סין בעצמו. דני ואשתו מרים, פעילים ב"איגוד יוצאי סין" וב"אגודת ידידות ישראל-סין", הביאו את השגריר ואשתו ואת סגניתו, בליווי ראשי האיגוד תדי קאופמן ואשתו, וכן סגנו רוני וינרמן. כולם הגיעו לאפיקים בבוקר יום רביעי שטוף שמש.

אחרי קפה וכיבוד אצל לוצי בבית, הלכנו לראות את "מרכז התרבות" של הקיבוץ: האמפי, אולם המופעים והספרייה עוררו התפעלות. שם הצטרפה אלינו גם שרה'לה פלס (כן, כן, גם לה יש שורשים סיניים) ולימדה את השגריר לנהוג בקלנועית שלה... גם דידי פלנר (הבן של דינה) ליווה אותנו ועזר בהסברה.

משם ל"סביון", להראות את המרכז היפה של ותיקי הקיבוץ, והלאה לכיוון בתי הילדים. אשתו של השגריר, כמו כולנו, התמוגגה למראה עגלול עמוס בבני-שנה חייכנים ויפי עיניים. בבית-הספר אורה אולמן הראתה לנו את חדר הטבע, והחלפנו מילים וחיוכים עם חבורת הילדים שהקיפה אותנו.

קפיצה קטנה לכלבייה ולזאבים, ומשם ל"מוזיאון הראשונים" שהיווה נקודת שיא בסירנו הקצר: נוסטלגיה לישראלים, ומעין הפתעה לסינים לגלות שרק לפני זמן קצר היה פה שונה וקשה כל-כך...

בחדר האכילה חיכו לנו גילה בחנוף (סינית "מסופחת") ודינה פלנר ("מקורית"), ושמתח המפגש היתה רבה. השגריר רצה לאכול ולשבת כמו כל החברים, לכן עברה הפמליה, עם המגשים, למלא את הצלחות מתוך המבחר. וכך ישבנו ואכלנו, שני שולחנות כפולים מלאים ב"סינים".

ליד הכניסה לצמ"מ התנוסס הדגל הסיני ליד דגל ישראל, ועורר התרגשות והערכה. במפעל קיבלנו הדרכה על החליבה הממוחשבת וניהול רפת, וראינו את מכון החליבה. לצערנו - בגלל מחסור בזמן - לא ראינו את סרטון ההסברה בסנית.

השגריר נפרד מאפיקים בתודות על החוויה וההנאה, ונסע לראות את "חדר השלום" בבית-גבריאל, ולחפש את הכנרת...

אני רוצה להודות לכל אלה שעזרו לארגן את היום היפה והנעים הזה, להנאת כולנו ולטובת קשרי הידידות עם נציגי המעצמה שבמזרח. (ותודו שלא ידעתם שיש פה כל-כך הרבה סינים!!!)

קונצרט במעונו הפרטי של שגריר סין

ב-30 באוקטובר, במעונו של שגריר סין מר צ'ז'או צ'ז'ו התקיים קונצרט של הפסנתרנית הישראלית מארה'ב נדיה ויינברך. הקונצרט זכה להצלחה מרובה ולקחו בו חלק 100 מוזמנים, ביניהם חברי הקורפוס הדיפלומטי, נציגים ממשרד החוץ הישראלי ועוד רבים אחרים. את אגודת הידידות ישראל-סין ואיגוד יוצאי סין ייצגו ר. ות. קאופמן.

שגריר סין בישראל בתערוכת

צילומים של שאול סגל

ב-16 בספטמבר ביקר שגריר סין בישראל מר צ'ז'או צ'ז'ו והיועצת גב' צ'או סיואן בתערוכת צילומים של הצלם הידוע שאול סגל אשר צולמה בסין. ביקור השגריר בתערוכה שנפתחה בחודש אוגוסט באוניברסיטת תל-אביב אורגנה על ידי אגודת הידידות ישראל-סין.

את אגודת הידידות ייצגו ת. קאופמן, י. קליין, א. פרדקי, ג. כץ, ב. דראל, א. ו. פודולסקי. האורחים התקבלו על ידי מנכ"ל מועדון האוניברסיטה סגל אייבס, ד"ר גליה פת-שמיר, העוסקת בחקר ארצות מזרח אסיה, וכן נציגת האוניברסיטה מטעם המחלקה לקשרי חוץ גב' ענת הלוי. כמו כן נכחו הצלם שאול סגל ורעייתו.

ת. קאופמן ברך את השגריר הסיני והודה לו על הביקור בתערוכה. ד"ר גליה פת-שמיר ספרה על עבודתה המדעית. שאול סגל העניק לשגריר ולרעייתו צילומים שנעשו בעת ביקורו בסין.

השגריר הודה לנוכחים על קבלת הפנים החמה לה זכה. הוא דבר על הקשרים בין סין לישראל ועל פעילותה של אגודת הידידות ישראל-סין. לאורחים הוגש כבוד קל ומשקאות קרים. בהמשך, הגיעה לתערוכה עוד משלחת של תשעה נציגים מהשגרירות הסינית ובראשם המזכיר הראשון מר חאו ינמ.

את פני האורחים קבלו שאול סגל ורעייתו, מנכ"ל מועדון האוניברסיטה סגל אייבס, ומטעם אגודת הידידות ישראל-סין. ת. קאופמן, ר. ויינרמן ו. פודולסקי. הביקור בתערוכה זכה להצלחה רבה.

פסטיבל סרטים סיניים

בין ה-6 ל-22 בנובמבר, בשלושה אולמות של סינמטק - ירושלים, תל-אביב וחיפה - התקיים פסטיבל של סרטי קולנוע סיניים שהוסרטו בין השנים 1937 עד 2007. להשתתפות בפסטיבל הגיעה לישראל משלחת סינית בהרכב של מפיקים ושחקנים.

ב-2 בנובמבר, בסינמטק בתל-אביב נפתח הפסטיבל בסרט בכורה. טרם הקרנתו פנה לנוכחים שגריר סין בישראל מר צ'ז'או צ'ז'ו ואחריו נשאו דברים ראש המשלחת הסינית פו חונשין והשחקנית הישראלית גילה אלמגור. בין המוזמנים היו ר. ות. קאופמן, א. ו. ויינרמן, י. ו. סנדל.

59 שנה להקמת הרפובליקה הסינית העממית

ב-25 בספטמבר, בכפר שמריהו, בביתו של שגריר הרפובליקה הסינית העממית בישראל, נערכה קבלת פנים על ידי השגריר הסיני

מר צ'לאו צזון לרגל 59 שנה להקמתה של הרפובליקה הסינית העממית. בקבלת הפנים נכחו כחמש מאות מוזמנים, ביניהם שרים וחברי כנסת, ראשי הקורפוס הדיפלומטי הישראלי ונציגים משכבות הקהילה הישראלית הרחבה. נשאו דברים השגריר צ'לאו צזון והשר זאב בוים. מטעם אגודת הידידות ישראל-סין נכחו ר. ות. קאופמן, פ. ו. קליין, א. ור. ויינרמן, מ. וד. פרידמן, א. פרדקין, א. גולדרייך, מ. וצ. קמיניקה, ג. כץ, י. ב. דראל, נ. וא. פודולסקי, ו. פריבר-זוסמן, י. סנדל, ר. רשינסקי, ז. וט. פיטסונוביץ, א. ומ. ליכומנוב, ד. וג. ברובינסקי, ח. וש. מילר.

נציגי חברת תיירות מחרבין בביקור בישראל

בין ה-5 ל-7 באוקטובר שהו בישראל קבוצת נציגים ממשד התיירות בחרבין. הקבוצה מנתה 7 חברים: ממלא מקום המנהל מה צ'ון, מזכיר המפלגה של חברת תעופה סינית ואן דונחאן, מזכירת חברת התעופה גב' סו צואנזי, נשיא הקונצרן של מלון "מודרן" בחרבין ליו שוויצ'אן, מזכירת מלון "מודרן" גב' יאן ליצ'ה, מנהלת מטעם חברת התיירות של בייג'ין "שן צ'י" גב' צן סיומאי ומזכירה ותורגמנית מהשפה האנגלית גב' צ'לאן חון (חה צ'ן). המשלחת ביקרה ב"בית פונבה" ונפגשה עם ת. קאופמן, י. קליין ור. ויינרמן. היום הראשון הוקדש לסקירת העיר תל-אביב, יום שני - ירושלים, וביום השלישי - ביקור בים המלח. ב"בית פונבה" נפגשו חברי המשלחת עם נציגים מחברת תיירות ישראלית. מטרת הביקור - הרחבת התיירות הישראלית בסין, ותיירות סינית בישראל.

נסיעתם של מרצים מאוניברסיטת בר-אילן לסין

הפקולטה ליהדות של אוניברסיטת בר-אילן "תלמוד", ארגנה נסיעה של פרופסורים מרצים לסין. קבוצה של 40 איש, בראשם הפרופסור יוסף רבלין, ביקרה בחודש ספטמבר בבייג'ין, חרבין ושנחאי והשתתפה בעבודה בסמינר "יהודי סין". בתוכנית הסמינר היו ההרצאות הבאות:

- מחזורי תפילה של יהודי קאיפנג - ד"ר מאיר רפפלד.
- למוד התנ"ך בסין - פרופ. צ'ן יווי.
- מחקר התנ"ך בסין - פרופ. י. פליישמן.
- המשורר שאול יוסף עבדאללה בהונג-קונג - פרופ. א. חזן.
- התבונה הסינית ומחשבת הרבנים - פרופ. ת. דוידוביץ.
- דרקון בספרות העברית - פרופ. ר. קושלבסקי.
- הגירה של יהודי מזרח-אירופה - ד"ר ב. קוטלרמן.
- מתמטיקה בספרות הסינית והרבנית - פרופ. ב. פינצ'וק.
- גורמים פסיכולוגיים בתרבות הסינית

- והיהודית - ד"ר א. רבינוביץ.
- הגדת פסח (ספור על יציאה) מסין - ד"ר ש. אלקיים.
- בואה של שיבת "מיר" לשנחאי - ד"ר אושפיזאי.
- שיבת "מיר" בשנחאי - ד"ר י. שמעוני.
- יהודי חרבין - פרופ. דן בן-כנען.
- קשיים של לוח השנה העברי בסין - פרופ. ח. מק.
- למוד היהדות בסין בימינו - פרופ. סיוי סין.
- יהודי קאיפנג - פרופ. סיוי סין.
- יהודי סין ומדינת ישראל - פרופ. י. כץ.
- חוקי משפחה של יהודי חרבין - ד"ר דב פוגל.

ביקור המשלחת מפרובינציית הוביי

ב-16 בנובמבר, בתל-אביב, בגני התערוכה התקיים סמינר בנושא כלכלי-מסחרי, אשר

הוקם ביוזמת המשלחת מפרובינציית הוביי ובראשה המושל לי חונצ'ון. המשלחת מנתה 50 איש ובה 22 ראשי ערים מפרובינציית הוביי. בסמינר השתתפו קרוב ל-100 נציגים ממשד החוץ הישראלי, ממשד המסחר והתעשייה, מכון היצוא ושורה של חברות ישראליות מובילות. את איגוד יוצאי סין ואגודת הידידות ישראל-סין ייצגו ת. קאופמן, ר. ויינרמן, ג. כץ, א. פרדקין, מ. ליכומנוב, ט. פיטסונוביץ, ע. רוזן, א. פודולסקי וי. לדז'ינסקי.

עיתונאית סינית ב"בית פונבה"

עיתונאית סינית מא סיואן בקרה ב"בית פונבה" וראיינה את ת. קאופמן, י. קליין, ר. ויינרמן וא. פודולסקי. גב' מא סיואן עובדת בירושלים מטעם הסוכנות הסינית סינחואה.

חלונות לשנחאי

לאחרונה קיבלה אוניברסיטת חיפה תרומה של כ-400 ספרים מהוצאות סיניות במסגרת פרויקט בינלאומי "Window of Shanghai".

הספרים שנתרמו לספריית האוניברסיטה ע"י הספרייה העירונית של שנחאי, הם תרומה מכובדת לאוסף הספרייה בנוגע לסין. התרומה כוללת ספרים רבים במגוון נושאים - ספרות, אמנות, תיירות, רפואה סינית ועוד. משמעותית במיוחד, לדעתי, התרומה של עותקים נוספים של ספרים הנמנים עם הקלאסיקה הספרותית של סין - דוגמת

היכל האדום [Water Margin] [Outlaws of the Marsh]
 Dream of the Red Chamber [Story of the Stone]

הספרייה העירונית של שנחאי היא מוסד מרשים המשרת ציבור נרחב. לצד ספרות עכשווית

וספרות פופולרית המשמשות אוכלוסיות רחבות, היא מכילה גם אוספים של חומרים אקדמיים מהמעלה הראשונה, כולל ארכיון מצוין של עיתונות סינית מתחילת המאה. אני ממליצה לכל מי שמתעניין בסין ומגיע לשנחאי לעבור בספרייה לחוות את עושרה, ולהתבונן בקהל המבקרים המגוון והתוסס.

סטודנטים כותבים

אנו, רוזנבלט אורן ורוזנבלט דניאל, נכדיה של הגברת איה רוזנבלט מעוניינים להביע את תודתנו לאיגוד. אורן רוזנבלט הינו סטודנט באוניברסיטת ת"א, בפקולטה לפיזיקה. ודניאל רוזנבלט הינה סטודנטית באוניברסיטה הפתוחה, לתואר במדעי המחשב. בשנים האחרונות האיגוד העניק לנו מלגות לימודים ובכך עזר לנו רבות לממן את התארים אליהם אנו לומדים. המלגות הנ"ל אפשרו לנו להוריד מעומס העבודה, בעיקר במהלך תקופת המבחנים, להקדיש זמן ללימודים בדרך לתואר הנכסף. על כך ברצוננו להודות לאיגוד, בתודה, אורן ודניאל רוזנבלט

הגירה עלייה ומה שביניהן

מאת: דביר משה דנה

תקציר

מטרת העבודה להבין מה עומד מאחורי עוצמתו וכוחו של יוקרה הילית יהודי-סיני להשתלב כה יפה הן בגולה בסין והן במדינת ישראל. ראיון אישי הפותח בשיחה לא פורמאלית הופך לחצי מובנה ומעמיק ובכך מאפשר להביא ולהבין את הנרטיב הסובייקטיבי של תדי קאופמן תוך ניתוח תופעות רלוונטיות כמו: הגירה, עלייה וקליטה.

אין מומחה טוב יותר מאשר האדם המתמודד אל מול קשיי הסתגלות כה רבים שמצריכים ממנו כוחות להתמודדות עם מצבי החיים ולפיכך הנרטיב של הדמות שנבחרה ופרשנותו להתנסויות אלו היוו מקור השראה ואבן דרך לכתיבת העבודה.

מבוא

סיפורה של הקהילה היהודית בעיר חרבין בסין נמשך על פני שישים וחמש שנה בלבד. הקהילה היהודית בעיר חרבין בסין עלתה לארץ ישראל בין השנים 1949-1952. ממאפייניה המובהקים של הקהילה הוא ייסודה המהיר וההשתלבות המרתקת של יהודים בעלי רקע שונה בקהילה. בישראל מושג הרב תרבותיות היא עובדה לאור המימדים המשמעותיים שהפכו זאת לתופעה מציאותית. קיום התופעה התעורר עקב הגירות, מעברים וריבוי תרבויות. מדיניות כור ההיתוך שאפיינה את תחילת מדינת ישראל במטרה ליצור בה חברה עם תרבות הגמונית אחת דומיננטית לא הוכיח עצמו ולהפך אף גרם לפערים תרבותיים כלכליים חינוכיים ולתחושות תסכול ואפליה. אף על פי כן קהילת יהודי סין התמודדה היטב בתהליך הסוציאליזציה החדש ואל מול הקשיים שנבעו מהיותה קהילה חדשה לא מוכרת וחסרת משאבים ברובה. היא הצליחה לעשות זאת עקב אופייה המסתגל, המוטיבציה הבלתי נלאית להצליח בכל מקום ובכל מצב, מה שהיה מנת חלקה בסין ולוזה גם בקשיים לא מעטים ובכושר ההישרדות שלה ובהיותה ציונית הביאו אותה להשתלב במהרה, להצליח לבנות חיים מאושרים ולשמור על הקשרים והסולידאריות בתוך הקהילה שאפיינו אותה כל כך בגולה ומאפיינים אותה עד היום. יתרה מכך גם היוו קטליזטור חברתי בקרב החברה ההטרוגנית מרובת התרבויות בישראל ועם הקהילה בסין שרואה אותה מאז ומתמיד מקור השראה וחוזק בכל התחומים. פרק ראשון בעבודה מהווה רקע על הדמות הנבחרת ועל אישיותו כנציג קהילת יהודי סין בפרספקטיבה של עבר היסטורי מורכב

פרק ראשון:

תדי קאופמן - רקע על הדמות ואישיותו

תדי כיום בן 84, נולד בעיר חרבין שבסין בשנת 1924. עלה לארץ בגיל 25. הוריו למדו בשוויץ רפואה והגיעו לסין מרוסיה אחרי המהפכה, לאחר שלא נתנו להם לעבוד ברוסיה ולאחר שהחלו לבנות מסילות רכבת בסין היה צורך ברופאים ורוקחים. 4 ילדים נולדו להוריו בסין. אמו נפטרה לאחר לידתו בעקבות סיבוך ואביו התחתן שנית אחרי 8 שנים עם יהודיה גרושה רוסייה. הוריו היו יקירי הקהילה ותרמו מזמנם ומרצם מעל ומעבר ועד היום נשאר סמל וחותרם הן בסין והן בארץ, כמעט כל ארגון יהודי בסין הושפע מפעילותו של אביו ד"ר אברהם קאופמן ולכן אין זה מפתיע שעם רקע זה של הוריו המכובדים הלך תדי בדרכם. הוא סיים לימודיו בביה"ס למסחר בסין בהצטיינות ובגיל 15 כבר נבחר למזכיר תנועת הנוער הציוני "מכבי". בגיל 17 עבד כמזכיר ועד ההסתדרות הציונית בחרבין ובמערכת העיתון "חיי היהודים". תמיד לנגד עיניו היה להקריב את חייו למען הקהילה ולמעשה כך עד היום. תדי אף השתתף בוועד המארגן הגירה לישראל.

תדי עלה לארץ ב-1949 עם משפחתו. בתחילה עבד בקרן קיימת לישראל בהנה"ח, מאוחר יותר התקבל לעיריית תל אביב ועבד בה כ-36 שנה בתפקידים בכירים וארגוניים. היה פעיל במפלגת העבודה הישראלית ובהסתדרות העובדים וכמזכיר כללי למועצת הפועלים של תל-אביב בשנים 1985-1989. תדי מכהן כיושב ראש ארגון "איגוד יוצאי סין בישראל" שהוקם בשנת 1951 הדואג למפגשים ופעילויות של הקהילה מהנכר ועד היום בארץ. פעילותו באיגוד ממלאת את חייו וקשה לדמיין את תדי ללא האיגוד ואת האיגוד ללא תדי. ניכרים בו המרץ והזיכרון הפנומנאלי שלו והקשר הרגשי החזק לסין ולחרבין בפרט, כמו כן היחס החם שהוא מעניק ליוצאי סין, העניין הרב בפעילות, חדוות

העשייה שלרוב מאפיינים אדם צעיר בתחילת פועלו. תדי הקדיש את חייו לפעילות הציבורית מגיל 15 ושבחים הורעפו עליו מכל עבר הן מהסנינים והן מקרבנו יוצאי סין. שגרירים ובמשרד החוץ רואים בו דוגמה ומופת ליהודי ציוני לוחם החירות ולוחם ישראל בעבר והיום (קליין, 2007).

תדי כתב ספר בשנת 2004 "יהדות חרבין אשר בליבי" המהווה מסמך אותנטי נדיר ומרתק על הקהילה וחייו של תדי.

המפגש והאינטראקציה עם הדמות

ההיכרות עם מר תדי קאופמן, הדמות הראשית בעבודה זו התרחשה על רקע משותף של מוצא מסין. הוריי נולדו אף הם בסין ואימי אף דור שני. מצאתי עניין עמוק ורצון עז לבחון את הנרטיב האישי של איש יקר זה כסמל לקהילה המיוחדת שהיה לי העונג להכירה על בוריה. למרות הרקע מצאתי לנכון לנהל ראיון ולהסתמך בעבודה בנוסף על עובדות ממקורות מידע משניים אובייקטיביים וסובייקטיביים על הקהילה. הנרטיב בראיון האישי משמש כשיטת מחקר יעילה משום שבאפשרותו לספק למראוין מרחב חופש ניכר לספר על החוויות האישיות במילותיו ולהעביר את תפיסת עולמו לאירועים המשמעותיים שחווה בחייו.

בוצע ראיון עומק פנים אל פנים עם מר תדי קאופמן יליד סין במשרדי איגוד יוצאי סין ברחוב גרוזנברג בתל-אביב. הראיון התחיל במשפט פתיחה: "ספרי לי את הסיפור שלך מילדות בסין ועד היום בישראל". ככל שהראיון התקדם הוא הפך לחצי מובנה וכלל שאלון שבו שאלות פתוחות בנושאים הבאים: הרקע הסוציו-דמוגרפי, דגש על תקופות עבר הווה ועתיד, ההורים והמשפחה המורחבת, מידת התמיכה לה זכה, השאלות ואופיו הגמיש של הראיון והאווירה הנעימה אפשרו להביא את הנרטיב האישי ואת עומק הראיון למימדים אפקטיביים. האישי תיאר בפניי את השתלשלות חייו מסין, המעבר והקשיים עמם נאלץ להתמודד בעלייה ובקליטה, את ההשתלבות וההסתגלות למדינה ולחברה החדשה. סיפוריו היו מלווים בביטויי כאב על חברים ובני משפחתה שאינם בין החיים כיום, זיכרונות עלו והציפו ועם זאת הביע רצון להמשיך בראיון. תדי הדגיש את הסיפור במצב אחרי הקליטה, על אף שהדרך הייתה רצופה קשיים. משך הראיון נע בין שעה לשעה וחצי פנים אל פנים נכתב על דף ושוכתב למחשב.

הגירה מרוסיה לסין והחיים שם

העיר חרבין היא בירת מחוז היילונג ג'יאנג במנצ'וריה הצפונית, צפון מזרח סין. אישים סיניים קראו לכוון ברית עם רוסיה כמגן מתוקפנות יפנית. הסכם נחתם בשנת 1896 בין ממשלת סין ורוסיה ושטח לאורך בניית פרויקט רכבת גדול הפך לחוף טריטוריאלי בשליטה רוסית לתקופה של 80 שנה. החיים נהלו ברוסית: כסף, משטרה, עירייה, בתי משפט והרוסים עודדו משקיעים לעבור מרוסיה לשטח החדש במנצ'וריה. הצאר שרצה מאד לקדם את הפרויקט מצא בו הזדמנות לעודד השתלבות יהודים בפרויקט גם מבחינת היהודים הייתה זו הזדמנות ללא מגבלות ואנטישמיות, ברוסיה סבלו מפוגרומים, גירושים והגבלות ובמעבר ראו פתיחת דף חדש וחיים חופשיים. (צ"י שו, 2005).

היהודים שהגיעו לחרבין וחיו בה מראשית ייסודה בשנת 1903 ועד 1962 לא הסתפקו בהקמת קהילה יהודית מפוארת, אלא יזמו ותרמו לפיתוחה וביסוסה של העיר כולה. בשיא פריחתה מנתה אוכלוסיית יהודי סין כ-35,000, והטביעה את חותמה בכל התחומים: רווחה, כלכלה, מסחר, מזון, צי-מסחרי, פרוות, מאפיות, שתייה, פחם, פולי סויה, דפוס, שוקולד, בתי קפה ומסעדות, בתי מרקחת, הבורסה, מוסיקה, רפואה, תרבות ועוד. למעשה ברחוב הראשי 80% היו עסקים יהודים.

הדפוס הציוני היה מאז ומתמיד בקהילת יהודי סין. הם באו מרוסיה ואירופה והחלו את תנועות הנוער ולהפיץ את הרעיונות הציוניים בחרבין ולמרות המאבקים הרבים בין הציונים למתנגדיהם הרוב נעשו ציונים. הרב קיסילוב חיזק את ידי הציונים והמחלוקות הפנימיות הלכו ופחתו. החיים היו טובים וזולים, והיו ליהודים אז זכויות וחופש כאזרחים רוסיים. למזלם לא קיבלו שם את חוקי נירנברג. הקהילה הייתה מאוחדת כ-3500 נפש. "היינו קבוצה אותנטית במיעוט רוסי בתוך ים של סינים".

הוקמו ארגונים שונים המושתתים על ערכים יהודיים וערבות הדדית כנהוג בכל קהילות הגולה כמו: סיוע לנזקקים ושקום מקצועי, חינוך, מוסד לחולים כרוניים ונכים, "מושב זקנים", בית חולים יהודי - בתשלום כפי יכולתו של כל אדם. חברא קדישא - בהתנדבות, אדם עני היה נקבר ללא תשלום, הכול לפי מצבו הכלכלי של האדם. עד שנת 1939 היה קשר הדוק עם ישראל ואף יבוא סחורות מישראל לחרבין. כתוצאה מהחינוך הציוני שהושרש היטב במשך שנים, יותר מ-80% מיהודי חרבין היגרו לישראל החדשה שהוקמה ב-1948. הציונות והרעיון הציוני הפך למקור הכוח וההשראה ל-65 שנות חיי הקהילה בחרבין שיישאר לתמיד זיכרון יפה וטוב לאלו שחיו

ונולדו שם. (קאופמן, 2004).

במשך 65 שנות התיישבות יהודית התחלף השלטון בחרבין 6 פעמים. בסוף 1945-1931: המצב החמיר עם הכיבוש היפני, יהודים היו נתונים לטרור ולחסיטה. מקרה שחוקק בלב היהודים בחרבין הינו מקרה סימון קספה צעיר יהודי שנחטף עונה קשות ונרצח. במקביל חלה התקרבות בין יפן לגרמניה והוקמה מפלגה פשיסטית רוסית בראשות האנטישמי רודזייבסקי. היו גילויי אנטישמיות ומפקדים יפנים אכזריים. קבוצה של יהודים מהיילר, 42 במספר, נלקחה למאסר ונערפו ראשיהם של חלקם, היו מקרים שיהודים מחרבין נעצרו ונאסרו ועברו עינויים קשים ובכל פעם ראשי הקהילה ביניהם ד"ר אברהם קאופמן התערב וניסה בכל דרך לעזור ולשחרר את היהודים. השלטון היפני היה טוטליטרי צבאי קשוח אכזרי וחסר רחמים שאין לתאר. עוד יותר היה בעת כיבוש הצבא האדום. חודשים טרגיים לאוכלוסייה האירופית בכלל וליהודים בפרט.

השליט סטאלין והמרשל וסילייבסקי הותירו חותם טרגי, פחד, טרור, הגבלות, חקירות משטרתיות, גזרות, דיכוי וסבל לכולם, במשך שנה לא היה חשמל, החיילים הרוסים שדדו, אנסו, השפילו, משבר כלכלי בחרבין, נאסרה פעילות פוליטית או תנועות הנוער, נאלצו לשרוף ארכיונים, הגליות ומעצרים במחנות כפייה ברוסיה, נוצרה שנה תהומית לכל מה שקשור לרוסיה.

עם זאת נאמר ע"י פרופסור סושין מאוניברסיטת ננקינג בסין ממקימי המרכז ללימודי יהדות באוניברסיטה:

"לא נוכל להשתלב במערב אם לא נכיר את העם היהודי ונלמד מניסונו. עם כל כך קטן שמתוכו יצאו שלושה אישיים שהשפיעו על מהלכים היסטוריים בעולם כולו: מארקס - אבי הקומוניזם, הוגה דעות חברתי וכלכלי, מהפכן ומקור השראתן של התנועות הקומוניסטיות והסוציאליסטיות. איינשטיין - יהודי יליד גרמניה מגדולי הפיסיקאים בכל הדורות, אבי תורת היחסות וממניחי תורת היסודות לתורת הקוונטים וממפתחי פצצת האטום. וקסינג'ר - שר החוץ של ארה"ב בימי ניקסון שקירב בין אמריקה לסין". הסינים נוהגים לציין שהקהילה היהודית בסין אשר בשיא גודלה מנתה כאמור רק עשרות אלפים השאירה את חותמה על כל תחומי החיים בסין (קאופמן, 2004).

תיאוריות עלייה הגירה ומה שביניהן

לוי אשכול אמר: "ארץ ישראל קטנה ואינה יכולה לקבל את כל המשוגעים היהודיים בעולם". יחסם של הישראלים אל העולים החדשים היה מורכב ומלא סתירות, עמוס ברגשות ובדעות קדומות. המדינה הייתה חשובה בעיניהם יותר מיהודי העולם. העולה החדש הגיע למחנה מעבר: "שער העלייה". המחנה שימש את השלטונות לבצע את ההליכים הפורמאליים הכרוכים בעלייה,

בחנו את מסמכי העולה, פשפשו בחפציו, רשמו את פרטיו האישיים, הרופאים בדקו את מצב בריאותו, בדיקה כללית לאבחון מחלות פנימיות, בדיקת עיניים ועור, שיקוף ריאות, בדיקת דם למחלות מין.

כמו סרט נע העובד כמכונה אדירה, העולה הופך למספר. אלף איש בכל יום, צעירים חוסנו נגד שחפת. מבני אולמות מכוסים בגגות פח, אוהלים, עשרות מיטות, ערימות ארגזים, מזוודות, חפצי לבוש וכלי אוכל. אנשים ללא מעשה רובצים, צפיפות וריח ריקבון באוויר. התנאים הפיזיים ששררו במחנות, הצפיפות, המחסור במתקנים סניטאריים והמזון הדל הביאו להידרדרות מסוכנת במצב הבריאותי, רבים חלו והיו מגיפות. יוספטל גיורא מראשי המחנות וממוני הקליטה: "החיים במחנות ובמעברות היו חלק מתהליך ההגירה של העולים כולם, יוצאי אירופה ויוצאי ארצות ערב. אנו רואים את העולים ולא את העלייה" (שגב, 1949).

כל מהגר שרוי במידה זו או אחרת במצב של חוסר בטחון אישי וחברתי. אי בטחון הנובע מהצורך להתמצא בתוך מציאות חברתית חדשה זרה לו במידה זו או אחרת. כמעט כל מהגר מגיע לארץ חדשה כשלפניו דמות מסוימת של ארץ וזו שורה של ציפיות ותקוות לגביה. דימויים אלה אינם אינטלקטואלים גרידא אלא במידה ניכרת רצוניים ומושרשים בתנאים החברתיים ובמניעים הפסיכיים שדחפוהו להגירה. טבע העניינים מחייב שדימויים אלה אינם מתאימים במלואם למציאות הארץ החדשה. חוסר בטחון זה דוחפו מצד אחד לשנות את התנהגותו ולסגלה לתנאי הארץ החדשה ומצד שני שם מכשולים וגבולות לעיתים רציניים ביותר בדרך השתנותו. טיב המגע החברתי בין מהגרים וותיקים משפיע במידה ניכרת על עיצוב סמלי ההזדהות הפרטיקולריסטית של קבוצות מהגרים. אחת התכונות היסודיות שבהן נתייחדה העליה לארץ בחלקה הגדול מהעולים, זו הנכונות לשינוי חברתי אם ממניעים לאומיים חברתיים שמכוונים ליצירת מסגרת חברתית לאומית חדשה שונה מהמוצא. תהליך ההגירה מורכב מ-3 שלבים: לפני ההגירה בארץ המוצא, המעבר והקליטה ביעד. מניעי ההגירה יכולים להיות כלכליים, אידיאולוגיה - שייכות לישראל, כפויה כתוצאה מרדיפות, דתית, פוליטית, אסון. מהגרים אנשים צעירים ב"כ ומשפחות. מניעי העלייה משפיעים על הקליטה, אידיאולוגית - קליטה מהירה וטובה יותר. איכות קליטה תלויה גם בסביבה. אסטרטגיות קליטה: גישה של זמניות ואי רצון להשתלב או ההפך רצון להשתלב (אייזנשטט).

לפי בר יוסף (1969), יש תגובות חיוביות לקליטה גם שכוללות הרחבת המפה הקוגניטיבית דהיינו להביט חיובית על המצב ועל התנהגות הפקידים. אוספים אינפורמציה על החברה החדשה אך להתנהג ומה לדרוש

מהפקיד, לומדים להסתדר לבד וזה חלק חשוב מהסוציאליזציה. הזהות העצמית משתנה בתהליך הרסוציאליזציה, יש בנייה מחדש, תפקידים חדשים, חברים חדשים ובונים לאט לאט סטטוס וזהות חדשה. (בר יוסף, 1969).

לפי א.ב. יהושוע כור ההיתוך - האידיאולוגיה והמדיניות שהותוו על-ידי ראש הממשלה דוד בן גוריון ועל-ידי ממשלות ישראל בהמשך, שמטרתו להתיר את כל הקבוצות הקיימות בחברה הישראלית יהודית וליצור מכל הערב האתני והדתי חברה ותרבות אחת מגובשת ומחודשת. "התוצר" האידיאלי של כור ההיתוך הוא דמות הצבר היווה אז כורח של המציאות, ומנגד קיום חברה רב-תרבותית - חברה שבה מתקיימים סובלנות, אכפתיות הדדית, דיאלוג שוויוני והכרה הדדית בין הקבוצות התרבותיות השונות. חברה שבה היחידים והקבוצות פתוחים עד כדי כך לדיאלוג עם האחר, שהם מוכנים להסתכן באובדן זהותם האישית והקולקטיבית הקודמת, בעקבות הדיאלוג עם הקבוצה האחרת, אין תרבות גבוהה על אחרת. חייב להיות גבול לרב תרבותיות ובסיס מלכד מבלי לסגוע ברב תרבותיות שחשובה מאוד. כשקמה המדינה ללא פעולת כור ההיתוך לא היינו יכולים למצוא בינינו מינימום משותף שיאפשר תפקוד אמיתי, אחרת היה פה כאוס מוחלט. השימוש במילים "יהודי חדש" יצר קונטציה שלילית ובצדק מושג כמו יהודי מלא יותר יצור פחות אנטיגוניזם ויתקבל יפה וטוב יותר. העברית חייבת להישאר השפה הלאומית כרגע יש נתק בחברה וצריך ליצור דיאלוג שייצר חברה אחת בריאה משותפת. (אברהם, 2001).

פרק שלישי:

העלייה לארץ ישראל וההשתלבות

8500 יהודים מסין עלו לארץ משנת 1949 עד 1952. הטיסה לישראל נעה בין 42-36 שעות, דרך תחתית באוניות וטיסות מתישות וקשות כאחד אך המטרה - ישראל. ציוני רוצה להגיע לאדמתו ויהי מה. הם הגיעו למחנות מעבר ומעברות והיו שניסו לבנות בתים כמו בגבעת אולגה או התיישבות חקלאית במושבי עובדים חקלאיים שחלק הגיעו אליהם היו כמו עמיקם וכפר תבור. מבחינת השכלה הקבוצה הטרוגנית כיום, אך בעבר מרביתם עלו לארץ בגיל צעיר ולכן השכלתם הייתה תיכונית ומעטים הספיקו ללמוד לימודים גבוהים לפני עלייתם ארצה. ברובם נשואים לבני זוג מסין גם כן, חלקם נותרו אלמנים ואלמנות. היהודים מסין עזבו בשלב האחרון של מלחמת האחים בסין, כתוצאה מכך הכלכלה עברה אינפלציה קשה שגם היהודים הגיעו לארץ ללא משאבים כלכליים ובנוסף ללא מקצוע יעיל. ממוצע הגילאים היה 40. כולם עברו במחנה מעבר בדיקות DDT כמו כל העולים מכל הארצות,

אך קיבלו את הבדיקות הרפואיות בהבנה והיו ציונים צנועים.

בארה"ב היו עולים מסין ותיקים משנות ה-30 בניו-יורק שהקימו איגוד יוצאי סין ושמעו על בואם ארצה ורצו לתרום ואכן כל חודש שלחו כסף, אח"כ גם מסן פרנסיסקו ולוס אנג'לס ולפיכך נהג תדי עם עמיתים נוספים לנסוע ברחבי הארץ ולחלק ליהודים יוצאי סין חבילות סיוע. יהודי סין יזמו ופתחו מועדונים משל עצמם ואף עבדו בהתנדבות. בשנת 1951 הוקם בארץ "איגוד יוצאי סין בישראל" 15 מהמייסדים נפטרו ורק תדי נותר מדור המייסדים. מעולם לא קיבלו עזרה או תמיכה מהממשל משום שטענו כי הם קבוצה קטנה מידי. כיום לאחר 65 שנות עליה לארץ יש קשר חם עם שגרירות סין בישראל ועם הקהילה שתורמת כל כך בהרבה אהבה ואכפתיות שנים. הדת פה קיצונית יותר ובסין הייתה מאחדת בין היהודים. יהודי סין השתלבו יפה מאוד בארץ בכל תחום כמעט. כמעט לא היו בעיות גם בשנים הקשות היה צנע, רובם במעמד בינוני פחות או יותר וזכור להם שהמצב שם היה טוב יותר.

פרק רביעי:

סיכום ומסקנות

מטרת העבודה הייתה להבין מה מייחד את קהילת יהודי סין בחרבין בכלל ואת מר תדי קאופמן בפרט על פני קהילות אחרות. דרך ראיון עומק והנרטיב הסובייקטיבי התגלתה הקהילה במלוא הדרה כוחה וקסמה. יש בקהילה אלמנטים חזקים המושגתים על סולידאריות כלפי חברה ורצון להשתלב בין ריבוי תרבויות ולשמור על אוסייה הציוני והצנוע. היא אינה תלויה לא בגולה ולא בארץ בתמיכה ממסדית או אחרת ולהפך הסינים הם אלו שמנסים לגלות את ייחודה בכל דרך וכיום יותר מתמיד. כמו בעליות או הגירות אחרות היו תהליכים מורכבים הן בהגירה, בעלייה לארץ, בקליטה ובקשר היוצא דופן עם הסינים. הם נכונו לקבל את התהליכים והתאימו עצמם לסביבה. במידה מסוימת ייתכן והמראה האשכנזי תרם להסתגלות המהירה שלהם אך דפוסים של סולידאריות קהילתית האיצו את התהליך עוד יותר. המניעים שלהם היו אידיאולוגיים מה שבהכרח עזר לקליטה טובה ומהירה. רמת חייהם בחרבין הייתה בינונית ומעלה אך מבחינתם הציונות שווה את המחיר. הם ראו את ההשתלבות כאסטרטגיה ולא כמשהו זמני שתרגם גם למצב לחיוב. גישה חיובית וקונגטיבית ותהליך קבלה של הרסוציאליזציה הביא אותם להצלחה ולשעתק את היכרותם עם תהליכים דומים גם מסין. גם בסין השתלבו היהודים בכל מצב ולאור כל המאורעות וחילופי השלטונות מה שמצביע בהכרח על כוחות ותעצומות נפש של קהילה שראויה להערכה ולחיקוי. מדיניות כור ההיתוך לא

נראתה עוינת וריבוי התרבותיות מוכר מסין. כציונים הם שמחו בחלקם והביעו זאת כלפי החברה וקיבלו חזרה משוב חיובי ואוהד. הם השתלבו בישראל כאחד העם ומרגישים הכי בטוח וטוב כאן. מלכתחילה הם הסתגלו וקיבלו את החברה והפכו לחלק אינטגרלי ממנה. מדהים לראות את היחס והקשר החם שנשאר בתוך הקהילה לחבריה. סין מעולם לא הייתה המולדת אם כי העם הסיני היה סבלני, מכניס אורחים והעניק הרגשה שהיהודים בחרבין רצויים. הפכנו לעובדה קיימת ולא היו כמעט התנכלויות ולא נמנע מהיהודים לנהל אורח חיים יהודי או פעילות ציונית.

הסולידאריות לגבי כל אחד מגדול ועד קטן בקרב הקהילה שקיבל תמיכה הגנה ובטחון סוציאלי באופן שווה ובכל מצב. מסורת זו נשמרת גם היום עם הנכדים והנניים ומתן המלגות והעזרה לנזקקים ועל פי הכללים: "מעשה אבות סימן לבנים", "ואהבת לרעך כמוך", "וכל ישראל ערבים זה לזה", כללים שהנחילו האבות לכבוד הגעגועים למנהיגים שהראו את הדרך של טובת הכלל לנגד העיניים והטיפו לאחוה והגינות, היו בעלי יוזמה, יצירתיות וחריצות ואהבה ללא גבול לציון ועם ישראל. מר תדי קאופמן בהנהגתו את איגוד יוצאי סין בישראל ובאישיותו המרשימה ויוצאת הדופן ממשיך ליישם את כל אורחות חייו ופועלו בהמשך להוריו יקירי הקהילה כאילו נולד לתפקיד עוד מבטן ולידה. החום, האכפתיות והקהילה הם נר לרגליו, באשר אדם חש משמעות כה עמוקה למעשי הוא מקבל תעצומות נפש ומהווה מקור השראה שניתן להתגבר על הכול הן כמהגר, או עולה, או כאדם מן היישוב המתמודד לעבר עתיד טוב יותר ומגשים את החלום מנעוריו.

בקרוב באתר של איגוד יוצאי סין

www.jewsofchina.org

האתר כולל מידע רב בתחומים הבאים:

- סדר כרונולוגי של אירועים בסין בהם היו מעורבים חברי הקהילה.
- פרסומים ותמלילי נאומים מקונגרסים וכנסים.
- מידע חשוב ממחקרים וספרים.
- קישורים לאתרים אחרים באינטרנט.
- רשימת קברים בבית העלמין בחואן שאן בחרבין.
- פורום חיפוש קרובים.
- תמונות (חלקן נדירות, המפורסמות בפעם הראשונה).

הקהילה היהודית בטיינצזין

הכיבוש הסתיים ב-15 באוגוסט 1945 עם תבוסת היפנים, והעיר הפכה לבסיס לצבא האמריקני עד יוני 1947. העיר עברה לידי הקומוניסטים הסיניים ב-15 בינואר 1949. למעשה, פעילות הקהילה היהודית בטיינצזין הגיעה לסיימה בסוף 1940, כאשר האוכלוסייה היהודית החלה לעזוב את העיר, אם כי חלק מחבריה נותר בעיר עד 1957. ארכיון הקהילה היהודית הועבר לישראל. רוב יהודי טיינצזין עלו לישראל, וכן לאוסטרליה, ארה"ב וקנדה. בניין בית הכנסת שנבנה ב-1939, הועבר לכנסיה קתולית.

עם הזמן, השמד בית הקברות היהודי, גורל בניין בית הכנסת שנותר שלם, אך סבל רבות, נותר בלתי ידוע. למרות המלחמות, רעידות האדמה ותכניות בנייה אינטנסיביות העונות על הדרישות של היום, נשמרו בטיינצזין מספר בניינים ובתי מגורים, הקשורים לשהיית היהודים בעיר.

ארכיון הקהילה היהודית של טיינצזין נשמר בתחילה באיגוד יוצאי סין בתל-אביב, אך הועבר לארכיון המרכזי של העם היהודי אשר באוניברסיטה העברית בירושלים. בארכיון של הקהילה היהודית מצויים חומרים החל מ-1920 ועד 1957, ביניהם צילומים רבים. למרות מעוט האוכלוסייה היהודית בעיר, הצליחה הקהילה היהודית להותיר אחריה עקבות בעלי משמעות בכל הנוגע לכלכלה ולתרבות של עיר סינית זו.

Jewish Times- Asia

שאיפשר הקרנת סרטים, חדר ביליארד, אולם קריאה, שבו ניתן לקרוא עיתונות בשפות שונות. מאוחר יותר, עם עזיבת העיר על ידי היהודים שימש האולם שנים רבות להצגת תערוכות. ב-1939 נהרס הבניין.

בקהילה נרשמו כל תאריכי הלידה והפטירה של היהודים ומקום קבורתם בבית הקברות היהודי.

בנין גמילות חסד שנבנה ב-1931, הושיט עזרה לסוחרים שפתחו עסקים חדשים, והוענקו להם הלוואות ללא ריבית, כמו כן, חולקו מנות מזון לנזקקים בקרב היהודים. מתוך כל הארגונים יש לציין את ארגון הנשים ויצ"ו אשר החל לעבוד בשנת 1931, כחלק מהתנועה הציונית של "בית"ר. הסוכנות היהודית החלה בפעילותה ב-1932, אך רשמית נפתחה ב-1936.

מבנה הנהלת הקהילה שהחלה בעבודתה ב-1934, הורכב מוועדה מרכזית, אשר תיאמה בין כל הוועדות ומנהליהן. עיקרון הוועדות עמד על דת, תרבות, בוררות, ארכיון וגבית מס. ב-1935 הגיעו להכרעה בקשר למס, ששולם על ידי כל חברי הקהילה בהתחשב בהכנסותיהם.

קהילת יהודי טיינצזין, בשונה מקהילות אחרות ברחבי סין, הורכבה מיהודים מרוסיה. לאחר 1935 החלו להתקבץ בקהילה גם יהודים מארצות שונות שהגיעו באותה עת לסין. בהתאם לסטטיסטיקה, ב-1935 נמנו בטיינצזין 3500 יהודים.

ב-8 בדצמבר 1941 כבשה יפן את טיינצזין.

טיינצזין - עיר נמל במפרץ בו הי' שוכנת בצפון מזרח סין במרחק 120 ק"מ מבייג'ינג, על שפת נהר ח'יחה הנשפך לים הצהוב. זוהי עיר בעלת שלטון עצמאי המדווחת ישירות לממשלה, והיא אחת מארבע ערים בעלות עמדה זהה בסין. אוכלוסיית העיר מונה כששה מיליון איש. כיום, היא אחד המרכזים הגדולים של תעשייה ומרכז כלכלי חשוב של צפון סין.

עד לא מכבר, חשבו שראשוני היהודים בטיינצזין הגיעו לעיר בתחילת המאה ה-20, אך חוקרים סיניים מאשרים שסוחרים יהודים הגיעו לעיר עוד במחצית השניה של המאה ה-19, לאחר מלחמת אופיום, כאשר הותר לזרים להיכנס לסין ולסחור בה.

קהילת היהודים הרוסים הייתה רשומה כחוק בשגרירות הרוסית, ובהתאם נרכש שטח ששימש לבית עלמין. ב-1917, לאחר מהפכת אוקטובר ברוסיה, מספר רב של רוסים ובהם יהודים היגרו לסין. רבים מהמהגרים, חלפו על פני מנצ'וריה וחרבין עד הגיעם לטיינצזין, התיישבו בה כשהם עוסקים במסחר ובעבודה בחברות זרות. בין הבאים היו רופאים, מהנדסים, עורכי-דין, תכשיטנים, מורים, אנשי עסקים ואומנים.

ב-1920 נבנה בית הכנסת. נפתח בית חולים יהודי שהיה פתוח גם לקהל הרחב, בית גמילות חסדים שהושיט עזרה למהגרים החדשים ובית אבות. ב-1921 הוקם ארגון ששמר על קשר עם ארץ-ישראל ומאוחר יותר הפך לארגון ציוני.

ב-1925 באחד הבניינים שבאזור הבריטי נפתח בית ספר יהודי, אשר בפניו עמדה בעיה, כיצד לתת חינוך חנים לילדים ויחד עם זאת לעמוד בתכנית לימודים הנהוגה בבריטניה כדי שיוכלו עם סיום לימודיהם להתקבל ללימודים באוניברסיטאות וקולג'ים אנגליים. בנוסף, למדו בבית הספר עברית, תרבות יהודית ותנ"ך (בשפה האנגלית). תכנית הלימודים כללה לימוד הספרות האנגלית והרוסית, היסטוריה כללית והיסטוריה של בריטניה. היו גם שיעורים במלאכת יד וציור. חלק מהתלמידים היה פטור מתשלום ואילו ממשפחות מבוססות גבו סכום כסף בהתאם להכנסתם. בנוסף לכבוד השנה האזרחית החדשה נאספו תרומות לבית הספר שעזרו בהחזקתו. חוץ מילדים יהודיים למדו בבית הספר גם ילדים בעלי לאום שונה.

ב-1928 הודות למאמצי החוג לתיאטרון של הקהילה נוסד מועדון "קונסט" ("אמנות") ובו מקום לחזרות, מסעדה וספרייה. המועדון זכה להצלחה ומקום מפגש אהוב בערבים. ב-1937 עבר המועדון לבניין חדש שהוקם במיוחד עבורו. כאן, חוץ מהמסעדה והספרייה התקיימו חוגים שונים ואולם רחב מידות עם במה גדולה,

In any language, in every place, at any time... Have a Happy and productive New Year and a warm Spring Festival

Dan and Yisha Ben-Canaan, Harbin China 2009

דרישת שלום מחרבין המושלגת

פרופ' דן בן-כנען ורעייתו איש"י שולחים דרישת שלום מחרבין המושלגת. דן בן-כנען הוא היהודי הישראלי היחיד שקבל תואר תושב קבע בחרבין

בקיץ של שנת 2006, ערכתי ביקור שורשים בעיר הולדתי חרבין, שאותה עזבנו בשנת 1950, עם תחילת גל העלייה של היהודים לארץ, וגם תחילת השתלטות השילטון הקומוניסטי על המדינה. השילטונות לא עשו שום בעיות לתושבים הזרים, ונתנו היתרי יציאה לכל מי שרצה לעזוב את המדינה באותה תקופה, כולל הוצאת מטען ללא כל הגבלה. כך, אני ומשפחתי וכל יתר משפחות היהודים מהערים חרבין, טינטסין ושנחאי, עזבו את סין בדרכם לישראל או לארצות אחרות כמו אוסטרליה וארה"ב.

גל ההגירה העיקרי שבו עזבו רוב יהודי חרבין את העיר נמשך כ-3 שנים, בין השנים 1950 עד ל-1953. בשנים שלאחר מכן, נשארו בחרבין עשרות בודדות של משפחות יהודיות, אשר מכל מיני סיבות נשארו והמשיכו להתגורר בעיר, ביניהם גם משפחתו של בן דודי שמעון ריבקי, עם אימו טיטיאנה, ושני אחיו אליק ומיכאל, אשר היו היהודים האחרונים שעזבו את חרבין בשנת 1963.

לפני שנסעתי לביקור שורשים, הפצתי בשמעון לבוא ולהצטרף אלינו לאותו ביקור, אשר חלמתי עליו במשך שנים - לחזור ולבקר בעיר שבה ביליתי את 10 השנים הראשונות של ילדותי. תגובתו של שמעון היתה סירוב נחרץ!!! - "אין לי שום חשק לחזור ולבקר בעיר הגועלית הזאת, שנשארה בזיכרוני כמקום מדכא, איום ונורא, שאני מקבל סיטנים ממנו עד היום הזה." - אמר לי שמעון.

תמהתי על תגובתו החריפה, וביקשתי ממנו לתאר לי את אשר עבר עליו ועל משפחתו באותן 10 השנים של חיים בעיר, לאחר שרוב היהודים עזבו אותה. הנה מה שסיפר לי שמעון ריבקי-המוהיקני האחרון מחרבין:

"עם תום גל ההגירה העיקרי בשנת 1953, החלה גם הדעיכה של חיי הקהילה היהודית שנשארה בעיר. בית הספר "תלמוד תורה" נסגר מחוסר תלמידים ותקציב. אחריו נסגר גם בית הכנסת ה"חדש", והבנין הועבר לשלטונות שהפכו אותו למועדון של עובדי רכבת. את ניהול חיי הקהילה קיבל על עצמו זלמן אגרנובסקי, שעשה מלאכה נאמנה בכל מה שהיה קשור בחיי הקהילה הקטנה.

גם רוב התושבים הרוסים עזבו בהמוניהם את העיר, מי לאוסטרליה ומי לארה"ב. בשנת 1956 נסגר גם בית הספר הסובייטי,

"הוורוד", מחוסר תקציב ותלמידים, ומעט התלמידים שנשארו עברו ללמוד בבית ספר אחר בעיר, שלא הצטיין ברמה טובה של מורים ומחנכים. השילטונות הנהיגו קיצוב באספקת מזון לתושבים וחילקו מנות מוקצבות של מצרכי מזון בסיסיים לפי תלושים. רוב העסקים הפרטיים נסגרו בגלל חוסר קונים והמיסים שהיו צריכים לשלם לשילטונות.

לאימו של שמעון היו 2 בתי מרקחת בעיר. היה להם גם מחסן תרופות שאביו של שמעון, בוריס ז"ל, הספיק לאגור לפני מותו בשנת 1952. בתי המרקחת המשיכו לפעול כי אנשים חולים היו זקוקים לתרופות, ולזה תמיד מצאו כסף. כך נמשך המיתון בעיר עד שנת 1958, שנה בה הקומוניסטים החליטו לישם את התורה שלהם לגבי המגזר הפרטי, ולהלאים את כל הרכוש הפרטי במדינה כולל עסקים ודירות.

כך ביום בהיר אחד, ללא כל הודעה מוקדמת או התראה, פשטו שוטרים על עסקים ודירות של אנשים ודרשו שימסרו להם את המפתחות. למי שהסכים לעשות זאת, הציעו להמשיך ולנהל את העסק במשכורת ממשלתית זעומה. אלה שסירבו, הוכנסו לכלא עד שהסכימו לחתום ולהעביר את רכושם לידי השילטונות. במקביל, החליפו השילטונות ביום אחד את כל שטרות הכסף והחרימו את כל החשבונות שהיו לאנשים בבנקים. זה גרם לאנשים שהחזיקו גם כספים בביתם, לאבד את כל רכושם ביום אחד ולהיפך לעניים.

אימו של שמעון סירבה למסור את מפתחות בית המרקחת לשוטרים שהגיעו אליה, וגירשה אותם מהחנות. באותו בוקר גם פרצו שוטרים לדירה שלהם, ולקחו איתם כל דבר בעל ערך כמו תכשיטים, מטבעות זהב וכסף זר שהיה להם. הם סגרו את הכניסה לדירה והציעו להם לעבור לדירה קטנה יותר ומרוחקת בת 2.5 חדרים, בתנאי שכירות. הותר להם להוציא מהדירה שלהם רק חפצים אישיים וקצת רהיטים.

טיטיאנה עמדה בסירובה להעביר את מפתחות בית המרקחת לשילטונות, ועל זה נעצרה ונשלחה לכלא לתקופה של 5 חודשים. 3 ילדים נשארו ללא אמצעי מחייה כל שהוא, נתונים למר גורלם. על מנת להשיג כסף לאוכל, החל שמעון, ילד בן 12, למכור את הבגדים שנשארו להם מאביו המנוח. היה מביא לשוק חולצת

משי או מכנסיים וחוזר עם מצרכי מזון. כאשר גמר למכור את כל הבגדים של אביו, נאלץ לבקש נדבות מהסוחרים וגם לגנוב, פשוטו כמשמעו, על מנת שיהיה מה לאכול לו ולשני אחיו.

לאחר 5 חודשי ישיבה בכלא, שוחררה טיטיאנה לאחר שהסכימה לחתום על מסמך שהיא מעבירה מרצונה את בית המרקחת לשילטונות! חה...חה... חה... באותה תקופה גם נגמר ירח הדבש ביחסים בין סין לבריה"מ, שהחל עוד בתקופתו של סטאלין ונמשך עד לעלייתו של חרושצ'וב לשילטון. הסינים פתחו בתעמולה אנטי רוסית חריפה, שגררה אחריה סילוק של כל היועצים הרוסים מהמדינה והחרמת סחורות מרוסיה. הילדים הסינים, בהשפעת התעמולה, החלו להתנכל לרוסים ברחובות. כך, יום אחד, פגש שמעון בחבורה של ילדים סינים ברחוב, שאחד מהם שאל את שמעון:

"חרושצ'וב חאו? פו חאו? כלומר, האם חרושצ'וב הוא מנהיג טוב או רע? שמעון ענה להם: "חרושצ'וב חאו", בחושבו שזה מה שהם רצו לשמוע ממנו. מיד כולם התנפלו עליו והתחילו להרביץ לו מכות רצח. למזלו עוברים ושבים ברחוב הצליחו להפריד ביניהם ולהניס את החבורה. נו מילא! לפחות הוא חטף מכות בגלל היותו "למוזה" (כיניו סיני לאירופאים עם פרצוף לבן) ולא בגלל היותו יהודי. גם זו חצי נחמה!!!

שמעון לא ידע לענות לי על השאלה: מדוע הם נשארו עדיין לגור בחרבין אחרי כל מה שעבר עליהם. יתכן שאמו קיוותה להציל חלק מהרכוש שהיה להם ולא הוחרם? או אולי מסיבה אחרת כל שהיא?

בשנת 1963 שמעון היה כבר נער בגיל 16, שידע לדבר סינית באופן חופשי. נער בגיל כזה מחפש חברים לבילוי, אך לא נשארו בעיר רוסים או יהודים בגילו. נשאר רק מקום אחד ששימש פעם מועדון למומחים הרוסיים שעזבו את העיר. אל המקום הזה, שהיה ממוקם בבית מלון שליד נהר הסונגרי, היו באים בני נוער סינים וקוריאנים לבילוי וריקודים. גם שמעון, היה בא לפעמים לאותו מועדון לחפש חברים לבילוי. היות וידע לדבר סינית, לא היתה לו בעיה לתקשר עם הנערות הסיניות שבאו לבילוי במקום. השלטונות לא ראו בעין יפה קשרים כל שהם בין סינים לרוסים והיו מתנכלים לזוגות "מעורבים". היה מקרה שבחור רוסי נשלח לכלא עם עבודת

פרך, בגלל שהאשימו אותו בניהול יחסים אינטימיים עם נערה סינית. כך שמעון, לאחר שהכיר ערב אחד נערה שבה למועדון, הציג לה לטייל על שפת הנהר ולא להכנס למועדון ששם עלולים להתנכל להם. בזמן שטיילו על הטיילת והתיישבו על אחד הספסלים, כיוון מישהו פנס חזק אל הפנים שלהם ודרש משמעון לבוא איתו. היה זה שוטר שכנראה עקב אחריהם, ורצה לקבל העלאה בדרגה. שמעון, ביודעו על מה שצפוי לו באם יואשם, החליט בשבריר של שניה לנקוט בצעד של יאוש, ולברוח מהמקום. הוא נתן מכה חזקה לשוטר שהחזיק בו, טיפס ודילג בכוחות על אנושיים מעל קיר בטון תלול בגובה של 3 מ', וחזר בריצה מטורפת דרך רחובות צדדיים לביתו.

ההחלטה של שמעון לברוח בכל מחיר היתה בגלל שהמשפחה חיכתה לקבלת היתר יציאה מחרבין להונג-קונג, בדרך לעליה לארץ. המעצר שלו היה יכול לשבש הכל ולהשאיר את המשפחה בסין ואת שמעון בכלא.

בימים הבאים שמעון התחבא בביתו ולא העיז לצאת לרחוב בתקווה שהענין ישכח ואף אחד לא יזהה אותו. שבועיים אחרי המקרה שמעון שמע דפיקה בדלת. הוא הציץ וראה שוטר במדים מחזיק מעטפה ביד. בתחילה חשב לברוח, אך השוטר קרא בשם המשפחה ואמר שיש לו חבילה למסור לו. שמעון פתח את הדלת והשוטר מסר לו מעטפה עם חותמת רישמית ודרש חתימה. שמעון חתם והשוטר הסתלק. לאחר שפתח את המעטפה מצא בתוכה היתר יציאה מחרבין לכל המשפחה, דבר שחיכו לו הרבה זמן. הם ארזו את מטלטליהם המועטים ועזבו את העיר כעבור כמה ימים ברכבת לבייז'ין, ומשם ברכבת להונג קונג בדרכם לישראל.

לאחר ששמעתי את סיפורו של שמעון, ומה שעבר עליו ועל משפחתו בחרבין בתקופה הקשה, שאנו, למזלנו, לא עברנו, הבנתי היטב את הרתיעה שלו מלבקר בה שנית. ניסיתי אמנם לשכנע אותו שכיום לא נשאר שום זכר מאותה תקופה אפילה, והעיר חידשה פניה בכל המובנים, כולל שימור נפלא של המורשת היהודית וכו'. לא הצלחתי לשכנעו. כנראה שהטראומה שעבר בילדותו, נשארה בזכרונו לכל חייו כצלקת שאי אפשר להסיר.

למזלם הם עזבו את העיר ואת סין בדיוק לפני תחילת התקופה הנוראית ביותר שפקדה את המדינה, תקופת "המהפכה התרבותית" שהחלה באמצע שנת 1963. בתקופה זו נרמסה באכזריות כל המורשת התרבותית וההיסטורית של המדינה. פרופסורים ואינטלקטואלים נשלחו למחנות עבודה ל"חינוך מחודש". אתרים ובניינים היסטוריים נהרסו ונשרפו.

בחרבין שרפו גזודי המהפכה את הכנסיה של ניקולאי, שהיתה בנויה כולה מעץ וניצבה בפרוספקט הגדול ב"נובי גורוד". כל הסמלים של הדתות כמו צלבים ומגני דוד הוסרו מהכנסיות ובתי הכנסת בעיר. הרעב פשט במדינה. ההנהגה חיפשה כיצד ולאן להפנות את זעם ההמונים. חיפשו ומצאו את ה"אשמים". בכל המדינה נתלו כרזות עם התמונה של ציפור-דרור הבית. "אלה הם אויבי העם!". יש להשמידם מכיוון שהם אוכלים את גרעיני החיטה בשדות. התעמולה עשתה את שלה. המוני סינים היו יוצאים כל בוקר מבתיהם עם פחים ומקלות. היו דופקים בפחים ומקימים רעש. הדרורים היו מתעופפים באוויר ולאחר זמן קצר נופלים ארצה מאפיסת כוחות. הסינים היו אוספים אותם בשקים ושורפים. לאחר שגמרו לשרוף כמעט את כל הדרורים במדינה, התבררה הטעות. דווקא הדרורים הם אלה שעוזרים

לחקלאים ואוכלים את התולעים שמזיקים לחיטה!

בסופו של דבר מצאו את האשמים לכל ה"מהפכה התרבותית" הזאת, שהביאה להרס התרבות והעם ודנו אותם למוות. קראו להם- "כנופיית הארבעה", שאחת מהארבעה היתה לא אחרת אלא אשתו של מאו עצמו.

כיום אין זכר לכל התקופה האיזמה שעברה על המדינה בימי המהפכה התרבותית. העיר חרבין נבנתה והתרחבה. 300 בניינים הוכרזו כבניינים לשימור, ביניהם גם בנייני הקהילה היהודים שכוללים שני בתי כנסת, בית תמחו, בית חולים ובית הקברות היהודי שהועבר ונבנה מחדש. העיר קיבלה צביון חי ותוסס. פארק יפהפה נבנה מעבר לנהר. נשאר רק לקוות שהעיר תמשיך לשמור על עברה ההסטורית, כולל בנייני הקהילה היהודית עבור הדורות הבאים.

משלחת מאקדמיה למדעי חברה של פרובינציה חילודזיאן בחרבין ומרכז לחקר תולדות יהודי חרבין עבדה במשך חודש ימים בארכיון של אגוד יוצאי סין.

בתמונה משמאל לימין: תדי קאופמן, גב' צוי צון פאן- עיתונאית מ"חרבין דיילי", ראש משלחת גב' חן טיאן יאן (גליה), עמרם אולמרט, צן חון צזה (סשה), סיאו חון (קריסטי).

בקהל ובאתר של אגוד יוצאי סין

www.jewsofchina.org

פירה גרשקוביץ'

ב- 20 בדצמבר 2008, בחיפה, בגיל 86 ולאחר מחלה ארוכה וקשה, הלכה לעולמה ידידתנו מחרבין אסתר (פירה) גרשקוביץ' (פטקניה).

הלווייתה התקיימה ב-21 בדצמבר בבית הקברות בחיפה. רבים מידידיה, חברה ושכניה ליוו את המנוחה בדרכה האחרונה. את איגוד יוצאי סין ייצגו ר. ות. קאופמן, ר. וינרמן, א. ונדל, ב. דראל. ת. קאופמן אמר קדיש ונשא דברים לזכרה ליד הקבר הטרי. זר מטעם איגוד יוצאי סין הונח על קברה.

המנוחה הותירה אחריה את, אברם פטקין ואחיין בוריס עם משפחתו החיים באוסטרליה.

יהי זכרה ברוך!

לזכרה של פירה גרשקוביץ' / ת. קאופמן

בחיפה, בגיל 86, הלכה לעולמה ידידתנו מחרבין אסתר (פירה) גרשקוביץ' (פטקין). פירה נולדה בחרבין, למדה וסיימה את בית הספר הראשון למסחר והייתה חברה פעילה ב"בית ר" בחרבין. שם גם נישאה לשורה גרשקוביץ' ויחד עם הוריהם, האח ומשפחתו ואמו של בעלה גוסטה יבסיבנה גרשקוביץ' הגיעה לישראל ב-1950 עם גל העלייה הגדול של יהודי סין. פירה שלטה היטב בעברית ושנים רבות, עד ליציאתה לגמלאות עבדה ב"המשביר המרכזי" בחיפה.

פירה הייתה בת מסורה, טיפלה בדאגה רבה בהוריה וחמותה, אשר נזקקו לטיפול רפואי ממושך בבית החולים ואחר כך בביתה. מאוחר יותר באו שנים ארוכות של מאבק במחלתו הקשה של בעלה, וכאן הוכיחה פירה את מסירותה ונאמנותה. במשך שנים ארוכות של המחלה עטפה אותו פירה בדאגה רבה.

היא לא רק הייתה אישה יפהפיה, אלא גם אדם טוב וחם. היא הצטיינה כעובדת קהילתית חרוצה, כמתנדבת, כמארגנת ומנהיגה. עם תחילת שנות ה-90, כאשר מיליון עולים מחבר העמים החלו להגיע לארץ. רבים מהם נהנו מדאגתה ומעזרתה המתמידה. ביתה היה פתוח לכל. עזרה, קשרים, עצה - כל אלו ניתנו בחפץ לב לפונים אליה.

לצערנו, בשנים האחרונות חלתה פירה קשות, אך למרות זאת, נותרה כפי

שהייתה, טובת לב, משגיחה על עצמה, תמיד יפה כבשנים הקודמות.

הלכה מעמנו ידידה משכבר הימים בסין ובישראל, אדם עם לב יהודי חם. היא תישאר בלבבות אלו שפגשה לאורך חייה.

קירה רובינה

ב-17 בדצמבר 2008, בגיל 70 הלכה לעולמה קירה רובינה, ידידת חיוו של ידידנו אברם אוזרלוביץ'.

קירה הגיעה לישראל עם גל ההגירה מחבר העמים. שנים רבות עבדה במעבדה של בית החולים בעפולה עד יציאתה לגמלאות. קירה הייתה אישה נעימת הליכות, ידידותית לסביבתה וזכתה לכבוד ואהבה מכל מכריה. היא הייתה ידידת חיוו של ידידנו אברשה אוזרלוביץ' והקיפה אותו באהבה ודאגה במשך כל חייהם המשותפים.

הלווייתה של קירה התקיימה בבית הקברות במגדל העמק. בדרכה האחרונה ליוו אותה אנשים רבים: ידידים, שכנים, חברים לעבודה. הלכה מאתנו חברה טובה אשר הותירה עקבות בלבבות כל מיודעיה.

עדות לכך ניתנה על ידי מספר רב של האנשים שביקשו להביע את צערם בדברים, הקבר הטרי כוסה בפרחים רבים.

המנוחה הותירה אחריה את ידידה אברשה אוזרלוביץ', בן ואח ומשפחותיהם. יהי זכרה ברוך.

שורה ויילר

ב-21 בדצמבר 2008, בחיפה, הלכה לעולמה ידידתנו מחרבין ומטינצזין אלכסנדרה (שורה) ויילר (גולדשטיין).

שורה ומשפחתה הגיעו לארץ בגל העלייה ההמונית מסין ב-1950. היא הייתה פעילה בסניף איגוד יוצאי סין בחיפה. עבודתה העיקרית התמקדה בעבודה התנדבותית במחלקה האונקולוגית של בית החולים רמב"ם בחיפה.

הלווייתה התקיימה ב-22 בדצמבר בבית הקברות בחיפה. בדרכה האחרונה ליוו אותה ידידים רבים, חברים, נציגי העובדים מבית החולים רמב"ם ומתנדבים רבים. לזכרה של שורה נשא דברים ב. דראל. ר. וינרמן וא. ונדל הניחו זר פרחים מטעם איגוד יוצאי סין.

המנוחה הותירה אחריה בן ומשפחתו.

יהי זכרה ברוך!

25 שנה לפטירתו של מישה קוגן / ת. קאופמן

ב-6 בפברואר מלאו 25 שנה לפטירתו של ידידנו מישה קוגן.

ההיסטוריה של מישה מזכירה את ההיסטוריה של צעירי חרבין. הוא נולד למשפחת סוחרים, למד וסיים את לימודיו ב-1937 בבית הספר הראשון למסחר בחרבין, היה חבר פעיל בתנועת הנוער הציונית "ברית-טרומפלדור" (בית ר). עם סיום לימודיו המשיך ללמוד בקולג' (ברית הנוער בחרבין) וכדי לרכוש השכלה גבוהה יותר, עשה את דרכו ליפן, שלא כמו רבים אחרים שנסעו לארה"ב, הונג-קונג, שנחאי, בלגיה וארצות אחרות, שם התקבל וסיים את ה"אוקספורד" היפני באוניברסיטת וסדה בטוקיו, למד יפנית על בוריה וירד לטיבה של הפסיכולוגיה היפנית דרך ידידים יפניים רבים.

עם שובו לסין, הקים מישה עסק בטינצזין ובמהרה נישא לאסיה קצ'נובסקיה, יפהפיה בת-18 מחרבין.

לזוג הצעיר נולדו שני ילדים, בת ריטה ובן אבא. דרכי החיים נשאו אותם לישראל, הונג קונג, אך מקום מגוריהם הקבוע נותר בטוקיו. בטוקיו היה להם עסק פרטי, בית, משפחה, ידידים ומקום מוכבד בתוך עולם המסחר של יפן.

כאשר בגיל 64, לפני 25 שנה הלך מישה קוגן לעולמו, איגוד התעשיינים היפניים הקדיש לזכרו עיתון בשפות אנגלית ויפנית. הוא צוין כאחד התעשיינים המובילים ביפן, אשר תרומתו לתעשייה היפנית עם תום המלחמה - אדירה.

צד נוסף וחשוב בחייו של מישה מתייחס להיסטוריה של יהודי סין והמזרח הרחוק. אלו הם "Kogan s Papers" (מסמכים או ניירות של מישה קוגן), אשר מכילים חומר מיוחד שנילקח ממקורות יפניים.

המסמכים מתייחסים להשתלשלות היחסים בין יפנים ליהודים בתקופת מלחמת העולם השנייה, מלחמה במזרח הרחוק, כאשר יפן על אף היותה בעלת ברית של גרמניה הנאצית, לא אימצה לעצמה את חוקי הגזע האנטישמיים, בניגוד לאיטליה. על סמך מסמכים אלו יצאו לאור מסמכים רבים הנוגעים לשאלת היהודים בחוגי השלטון היפני, ובהמשך - מלחמה באסיה ובאוקינוס השקט. זהו חומר יקר ויחודי בעולם, אשר משפחתו של מישה מתעתדת להעביר לארכיון

ומדלדלות. היא זכתה לכבוד ואהבה מכל מכירה. כמו כן, לקחה חלק בעבודה קהילתית של בית הכנסת המרכזי באזור והגישה עזרה לקליטת היהודים שהגיעו לניו-יורק מ-1948.

על עבודתה הוכתרה לחברת כבוד של איגוד יוצאי סין, השתתפה בכנסים שלנו ושימשה גם כיו"ר של אחד מהם.

פרנסיס ביקרה רבות בישראל והייתה בקשר עם קרובי משפחה שהגיעו לישראל מחבר העמים, עם העלייה הגדולה של היהודים בשנות ה-90.

מותה של פרנסיס הוא אבדה גדולה לא רק למשפחה ולחבריה באמריקה, אלא גם לאיגוד יוצאי סין בישראל.

פרנסיס הייתה בקשר עם יוצאי סין רבים, הודות לעברה בטינצ'ין ובשנחאי, היא ובעלה המנוח ג'ק ('עקב) היוו את הבסיס לאיגוד יוצאי סין בניו-יורק. נאמנותה בהגשת עזרה ליוצאי סין לא ידעה גבולות.

נטשה אותנו יהודייה חמה, עובדת מסורה, שיש מעטים כמוה בין יוצאי סין. זכרה יישאר בלב כל מיודעיה אשר עבדו עמה לאורך כל השנים. יהי זכרה ברוך!

התאספו ידידים רבים של פירה. ר. ות. קאופמן הניחו זר פרחים על הקבר בשם איגוד יוצאי סין.

פרנסיס גרינברג

ת. קאופמן

ב-19 בפברואר, בניו-יורק, הלכה לעולמה נשיאת האיגוד למזרח הרחוק בניו-יורק - פרנסיס גרינברג.

שמה של פרנסיס קשור בעבודה פעילה לאורך חמישים שנה עם יוצאי סין בניו-יורק ובתפוצות. במשך שנים ארוכות הייתה יו"ר של ועד הנשים באיגוד ובעשרים השנים האחרונות מילאה את מקומו של המנוח מ. בריטנז'סקי - נשיא האיגוד.

פרנסיס הייתה עובדת מסורה ודאגה לאורך שנים להצלחת איגוד יוצאי סין. עד יומה האחרון הובילה את העבודה בניו-יורק בין שורות החברים ההולכות

העם היהודי בירושלים. עם מותו של מישה, אלמנתו אסיה המתגוררת ביפו, הקדישה את חייה לעזרה לזולת במטרה להנציח את זכרו ואת זכר יקריה. מחלקות רבות בבית חולים "אסף הרופא" נושאים את שמו של מישה.

באיגוד יוצאי סין הקימה אסיה לזכרו שתי קרנות: קרן מלגות אשר מזה 20 שנה מעניקה מלגות ל-50 סטודנטים ישראליים, וקרן לעזרה סוציאלית ובה 25 משפחות מיוצאי סין המקבלות תמיכה כספית חודשית.

עתה, בנוסף לקרנות הקיימים הקימה אסיה שתי קרנות נוספות לזכר מישה: קרן מלגות לעשרה סטודנטים מסין הלומדים במוסדות להשכלה גבוהה בישראל, וקרן לשימור העבר היהודי בסין.

מישה הלך מאתנו בטרם עת, איש נבון, בעל תושייה ויד רחבה בעסקים, זכרו יישאר עמנו לתמיד, ובלב כל אלו שהכירו אותו בחרבין הרחוקה, יפן וארה"ב. יהי זכרו ברוך!

אזכרה לאיזה ירח

ב-19.12.08 התקיימה בכפר תבור האזכרה לאיזה ירחו במלאת שנה למותה. באזכרה נישאו הספדים וקהל רב נכח.

אזכרה לפירה גרשקוביץ'

ב-19 בינואר, בבית העלמין בחיפה התקיימה אזכרה וגילוי מצבה ביום השלושים לפטירתה של פירה גרשקוביץ'.

אסתר ירחו מתאבלת על מות קרוב וידיד משפחתה

איזה ברונר

ומשתתפת בצערם של הבן רפי ברונר וב"ב על מות האב והסב

אסתר ירחו משתתפת בצערם של איזה והנכדים על מות הרעייה והסבתא האהובה

איטה ברנובסקי

שלא תדעו עוד צער

אסתר ירחו משתתפת בצערם של ריבה, זלדה ונעמי על מות יקירן

ויקטור קהנובסקי

שלא תדעו עוד צער

בנימין ליטוין

ב-1 בספטמבר, בגיל 94 הלך לעולמו ידידנו מחרבין, טינצ'זין והונג-קונג בנימין (בן) ליטוין.

בן נולד למשפחת ליטוין, אחת המשפחות הידועות בחרבין. אביו, סעדיה ליטוין היה רב וממלא מקום קבוע של הרב א.מ. כיסיליב. מצד אמו - היה נצר למשפחת הרב ז. סלוצקר שהיה מורה לעברית ורבים מצעירי חרבין הכירוהו. בן סיים בחרבין את בית הספר הראשון למסחר עם מדליית זהב. הוא המשיך את לימודיו באוניברסיטה בהונג-קונג, שב לטינצ'זין שם לימד בבית ספר יהודי.

הוא נשא לאישה את רעיה גלייברמן, וחי לצידה למעלה מ-60 שנה. עם תחילת העלייה ההמונית של יהודי סין ב-1949 עלה בן לישראל עם משפחתו. בתחילת 1950 נסע לקולומביה שם הקים מפעלי תעשייה. עם שובם לישראל התיישבו בתל-אביב ושם חי עד מותו.

בן היה אדם מוכשר ואיש העולם הגדול. מצא עניין בכל דבר, היה בעל ידע רחב, תבונה וכשרון. בישראל תרם מכספו למכללת "תל-חי" ולחווה הנוער "הכפר הירוק" לזכר אישתו האהובה רעיה. כל השנים היה בן בקשר הדוק עם איגוד יוצאי סין.

ההלוויה התקיימה בכפר סירקין. שם נקבר ליד רעייתו רעיה. רבים ליוו אותו בדרכו האחרונה - קרובים, ידידים, חברים ורבים מבוגרי "הכפר הירוק". ליד הקבר נשאו דברים בנותיו רינה ויוספה, נכדים, נציגי מכללת "תל-חי" ו"הכפר הירוק". זרי פרחים רבים הונחו על הקבר. ת. קאופמן הניח זר בשם אגוד יוצאי סין. המנוח הותיר אחריו את בתו רינה ביטרמן ומשפחתה, ובתו יוספה פרנקל ומשפחתה, שמונה נכדים וחמישה נינים, שלוש אחיות - אלה ילקין, חנה מיולר ולאה אלפר וכן אחות אישתו המנוחה דינה גלייברמן. יהא זכרו ברוך!

שנה למותו של קורט מיימן

בבית הקברות בחולון, ב-5 בספטמבר נערכה אזכרה לידידינו משנחאי (הונקיו), שהיה יו"ר יוצאי הונקיו באיגוד יוצאי סין. ליד הקבר נאספו ידידים, קרובים ויוצאי סין. ר. ות. קאופמן הניחו זר פרחים בשם איגוד יוצאי סין.

ליובה חני

בחודש ספטמבר, בלוס-אנג'לס הלך לעולמו ידידנו מחרבין ושנחאי ליובה חני בגיל 95.

ב-1930 סיים ליובה את בית הספר למסחר בחרבין. מאוחר יותר נסע לשנחאי וכמו בחרבין, כן בשנחאי היה

פעיל ב"בית ר".

זמן מסוים התגורר ביפן בעיר קובה, שם היה מזכיר הקהילה היהודית, וטרם רבות למען הפליטים שהגיעו מאירופה ערב מלחמת העולם השנייה.

ליובה היה פעיל בענייני הקהילה, שנים רבות לקח חלק בעבודת האיגוד של יהודי המזרח הרחוק בלוס-אנג'לס בה היה פעיל עד ימיו האחרונים.

הוא הותיר אחריו בן ישראל חני, פרופסור באוניברסיטה המתגורר בארה"ב ועוד בן ובת, ואחותו צילה נירים המתגוררת בישראל.

יהי זכרו ברוך!

אניה ליכטיג

ב-22 בספטמבר, בעיר ורוצלב אשר בפולין, הלכה לעולמה אניה ליכטיג (צ'פלינסקיה) ידידתנו לשעבר מחרבין והיא בת 83.

אניה סיימה בחרבין בית ספר לשפות והייתה פעילה בתנועת ה"מכבי" בעיר. ב-1942 נישאה ליוזיק ליכטיג ולזוג נולדה בת. בתחילת 1952 היגרה המשפחה לפולין והתיישבה בורוצלב. אניה ויוזיק חיו יחדיו 66 שנים. יהי זכרה ברוך!

יוזיק ליכטיג

ב-4 באוקטובר, בעיר ורוצלב אשר בפולין, בגיל 90 הלך לעולמו ידידנו מחרבין יוזיק ליכטיג.

יוזיק היה נצר למשפחת ליכטיג בחרבין, בבעלות המשפחה היה בית חרושת לטריקו. הוא סיים את בית הספר למסחר בחרבין (מחזור 13). בחרבין היה פעיל בתנועת ה"מכבי", ושמחטאי מוכשר. כמו כן שיחק בחוגי הדרמה של "מכבי". ב-1942 נישא יוזיק לאנה צ'פלינסקי ולזוג נולדה בת. בתחילת 1950, יוזיק שהיה בעל נתינות פולנית היגר עם משפחתו מחרבין לפולין ושם התגורר בעיר ורוצלב. הבת סיימה את לימודיה באוניברסיטה, וכיום מתגוררת עם בעלה בגרמניה. יוזיק ואניה חיו יחדיו 66 שנים והלכו לעולמם כמעט בו זמנית.

יוזיק היה נעים הליכות, ידידותי לסביבה. הוא רכש חברים רבים ומכרים מסין ומארצות שונות. הותיר אחריו בת צילה בגרמניה ואח אבי ליכטיג המתגורר בישראל.

יהי זכרו ברוך!

דני ברקוביץ'

ב-4 באוקטובר, ברעננה, הלך לעולמו ידידנו מחרבין דני ברקוביץ'.

דני השתייך לחברי בית"ר אשר היגרו לפלשתינה עוד בתחילת שנות ה-30. הוא הגיע יחד עם אישתו מוסייה (דיטלוביצקי)

ואחותה אליה, אישתו של מומה לסק. שני הזוגות היו בלתי נפרדים, ועברו עליהם שנים קשות בראשית דרכם בפלשתינה. עם הכרזת המדינה החל דני לעסוק במסחר. שנים רבות היה הסוכן הבלעדי של החברה היפנית למכונות "סוברו".

במשך כל השנים שמר על קשרים הדוקים עם איגוד יוצאי סין ואגודת הידידות ישראל-סין. תרם בנדיבות לאיגוד שלנו. לדני היו ידידים רבים מקרב יוצאי סין ובין תושבי ישראל הוותיקים.

הלווייתו נערכה ב-5 באוקטובר בבית העלמין קריית-שאל בתל-אביב. הוא נקבר בסמוך לרעייתו ולחברי משפחה אחרים. רבים מידידיו ליוו אותו בדרכו האחרונה. האחין גיורא לסק אמר קדיש. ת. קאופמן נשא דברים לזכרו. על הקבר הטרי הונחו פרחים רבים, ת. ור. קאופמן הניחו זר מאיגוד יוצאי סין. יהי זכרו ברוך!

איזיה ברונר

ב-27 באוקטובר, הלך לעולמו ידידנו מחרבין איזיה ברונר.

שנים ארוכות תרם איזיה מזמנו והיה פעיל בעבודה באיגוד יוצאי סין. הוא היה מזכיר, גזבר, סגן יו"ר, וממלא מקום יו"ר האיגוד. כמו כן היה סגן יו"ר של אגודת הידידות ישראל-סין.

הלוויה התקיימה ב-28 באוקטובר בבית העלמין ירקון. קברו צמוד לקבר רעייתו לילי. הוא הותיר אחריו בן ורעייתו וכן נכדים. יהי זכרו ברוך!

60 שנה לפטירתו של הרב א.מ. כיסליו

בחודש ספטמבר (חודש אלול לפי לוח השנה העברי) 2009, ימלאו 60 שנה למותו של הרב הראשי של חרבין ושל קהילות סין והמזרח הרחוק. בבית הכנסת לזכר הקהילות היהודיות בסין תתקיים תפילה והרצאה לזכר הרב כיסליו. כמו כן יישאו תפילות לזכר הרב השקל מחרבין, הרב מ. אשכנזי משנחאי, וש. לוי - הרב של טינצ'זין.

בקרוב באתר של
איגוד יוצאי סין

www.jewsofchina.org

חיילים כותבים

בחג החנוכה שמחתי מאוד לקבל מכם מילגה ללימודי. בעזרת סכום זה הצלחתי לרכוש מחשב נייד שיעזור לי במהלך הלימודים! אני שמח לראות כי האיגוד דואג לפנק את נכדיהם של יוצאי סין ולהזכיר להם את שורשיהם. אני גאה בשורשים אלה ונהנה להפתיע את חברי במוצא שלי. בתודה ובברכה, **יובל מזרחי,** נכד: לפסיה גולדשטיין (גורוביץ). ניין: ללזר וסניה גורוביץ-שנחאי

סטודנטים כותבים

לאיגוד יוצאי סין

שלום רב, שמי צחי זלצמן, נכדם של קלרה ובנימין שוורצברג. רציתי להודות לכם מקרב לב על המילגה השנתית והיחס החם שאנו, הדור הצעיר, נהנים ממנו. אין זה מובן מאליו שארגון ישים לעצמו למטרה לספק מלגות לכל החברים בו, במיוחד לאור המשבר הכלכלי הנוכחי, אותו כולנו חשים. יישר כוחכם, תודה רבה.

צחי זלצמן

סטודנט להנדסת חשמל, אוניברסיטת בן-גוריון, שנה ד'.

שמי רועי גת, נכד למארק ושרה גנדלין. אני סטודנט לרפואה בשנתי השלישית לתואר בפקולטה לרפואה של האוניברסיטה העברית. ברצוני להודות לכם על מלגת הלימודים שהענקתם לי.

בשנים האחרונות, עם כל המאבקים על גובה שכר הלימוד והקשיים הכרוכים ברכישת ההשכלה הגבוהה בארצנו, עולה קרנכם אף יותר מתמיד, בתמיכתכם הרבה ובפועלכם למען השכלה שווה לכל צאצא יוצא סין. מלגתכם הנדיבה מאפשרת לי להרחיב את השכלתי ואופקי הרפואיים ומסייעת בידי להתפתח כאדם וכרופא לעתיד. אני מוקיר ומערך מאוד את תמיכתכם בי, ומקווה כי בעתיד אוכל בעצמי לעזור ולתרום לקידום ההשכלה בארץ ובקרב צאצאי יוצאי סין. שלכם, רועי גת

קיבלתי בתודה את השי"ע 200 ש"ח לראש השנה. מאחל בירכת שנה טובה וגמר חתימה טובה. **הנכד של בני צור, לירן צור.**

אנחנו, שחר ואור גילעד מכפר תבור - הנכדים של משפחת גיזלר ושל משפחת נחמוב, יוצאי סין, מבקשים להודות לכם מקרב לב על השי"ע (אומנם צנוע אבל בשבילנו זה המון) שהענקתם לנו לראש השנה. תודה שיש עוד אנשים שחושבים עלינו (החיילים). בברכת שנת בריאות ושלום, **שחר ואור גילעד, כפר תבור**

אני - ינון גוטפריד נכדם של שמואל גוטפריד ז"ל וידידה גוטפריד שתבדל"א מבקש להודות לכם מקרב לב על תשומת לבכם ועל השי הנדיב ששלחתם לי לכב' השנה החדשה. אני מבקש לאחל לכולכם שנה-טובה ומבורכת, שנת בריאות והצלחה, שנת שלום וביטחון, שנה של גשר וקשר בין כולנו. חג-שמח וגמר חתימה טובה ותודה רבה מקרב לב. **ינון גוטפריד**

למר תדי קאופמן וחברי איגוד יוצאי סין היקרים. ברצוני להודות לכם על תרומתכם. זוהי גאוה גדולה עבורי לשרת בצהל ולמלא את חלקי במדינה שאתם תרמתם רבות להקמתה. אני מאחל לכולכם שנה טובה, שנה של שלום ושל הצלחה בחיים הפרטיים והציבוריים. מי יתן וירבו אנשים טובים כמוכם במדינתנו. **בברכה, טל זוי, נכדם של מרי וצבי קמיונקה.**

שוב כמו בכל חג, אני יודע שיש מישהו שחושב עלי... אני חייל, נצר למשפחת ביים, גאה להיות חלק ממשפחת יוצאי סין. אני מחזק את ידיכם על הפעילות הנפלאה שאתם עושים ומודה מקרב לב על השי לראש השנה. נדב דואני, נכדה של מרי ביאר ז"ל. אני מודה לכם מאוד על השי לחג ומעריכה מחוהו זו. אני מאחלת לכם חג שמח ושנה טובה, ואשמח לשמור על קשר. בידדות, **מיטל גל, נכדתה של גליה כץ וולוברינסקי.**

בתור חייל קרבי זה תמיד משמח לגלות שדואגים לך ושיש מישהו שחושב עליך ועל השירות המשמעותי שאתה עושה. תמיד טוב לדעת שיש את אלו שהמקורות שלנו חשובים להם - כמו העתיד תודה רבה על השי לראש השנה **צחי שיקמן**

שמי נבו קומבליס ואני יליד מושב עמיקם אשר מייסדיו - משפחתי, הם גרעין עולים מחרבין, סין. אני ניין לנחום וליזה טריגובוב ז"ל ומינה וזאב רזנושצ'יקוב ז"ל, נכדם של מניה ובוריה טריגובוב ז"ל, אחיין לדינה קידר-טריגובוב ומוריק טריגובוב, ובנם של אורית טריגובוב-קומבליס ודוד. אני משרת בצהל בחיל השריון ובוגר קורס מפקדי טנק, בימים אלה בשלבי התחלה של קורס קציני שריון, מודה לכם מאוד על דאגתכם לנו החיילים צאצאי יהודי סין. בימים אלו חזרה מוקסמת אמי אורית מטיוול בסין הרחוקה, אם כי לא הגיעה לחרבין, ביקרה בשנחאי והביקור בסין עורר בה התעניינות רבה במורשת יהודי סין עם תוכניות לנסוע שוב... והפעם כולל חרבין. בהזדמנות זו היא מודה למר תדי קאופמן על העזרה בהתארגנות לקראת הטיוול, ושוב תודות רבות, **סמל נבו קומבליס (נצר למשפחת טריגובוב-רזנושצ'יקוב), מושב עמיקם.**

מחלקים מלגות

Mr. Zhao Jun שגריר סין בישראל

שגרירת ישראל לשעבר בסין גב' אורה נמיר

תדי קאופמן

יוסי קליין

מר גיורא לסק

גב' שרה אומנסקי

אסיה קוגן מחלקת מלגות מתוך קרן מלגות על שם מישה קוגן

